



NEENAKOSTI V ZDRAVJU
IN Z ZDRAVJEM POVEZANIMI VEDENJI
MED MLADOSTNIKI
V ČASU PANDEMIJE COVIDA-19

Izsledki raziskave
Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju (HBSC),
2020

Ljubljana, 2021

NEENAKOSTI V ZDRAVJU IN Z ZDRAVJEM POVEZANIMI VEDENJI MED MLADOSTNIKI V ČASU PANDEMIJE COVIDA-19

Izsledki raziskave HBSC, 2020

Avtorji:

Helena Jeriček Klanšček, Maja Roškar, Vesna Pucelj, Tina Zupanič, Helena Koprivnikar, Andreja Drev, Aleš Korošec, Katarina Žlavs, Vida Peternelj

Oblikovanje: Kati Rupnik

Jezikovni pregled: Mihaela Törnar

Slika na naslovnici: Freepik

Izdajatelj: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

Elektronska izdaja

Elektronski vir: www.nijz.si

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2021

Zaščita dokumenta

© 2021 NIJZ

Vse pravice pridržane. Reprodukcijska po delih ali v celoti na kakršenkoli način in v kateremkoli mediju ni dovoljena brez pisnega dovoljenja avtorja. Kršitve se sankcionirajo v skladu z avtorsko pravno in kazensko zakonodajo.

Raziskavo je sofinanciralo Ministrstvo za zdravje.

Pri izvedbi raziskave v Sloveniji so sodelovali:

Helena Jeriček Klanšček, koordinatorica raziskave HBSC

Vesna Pucelj, namestnica koordinatorice HBSC

Tina Zupanič, glavna metodologinja HBSC

Maja Roškar, članica nacionalne in mednarodne skupine HBSC

Helena Koprivnikar, članica nacionalne in mednarodne skupine HBSC

Andreja Drev, članica nacionalne in mednarodne skupine HBSC

Aleš Korošec, priprava sumarnika

Maja Klančič, pomoč pri izvedbi

Gorazd Levičnik, pomoč pri izvedbi

Urša Leban, pomoč pri izvedbi

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 79461379

ISBN 978-961-6945-48-6 (PDF)

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
2	METODOLOGIJA	13
3	ŠOLA IN DRUŽINA	18
3.1	Šola	18
3.2	Družina	20
3.3	Opisi kazalnikov	22
4	NEKATERI POZITIVNI IN NEGATIVNI IZIDI (DUŠEVNEGA) ZDRAVJA	23
4.1	Samocena zdravja, zadovoljstvo z življenjem in psihosomatski simptomi	23
4.2	Klinično pomembne težave, verjetnost depresije in samomorilno vedenje	26
4.3	Osamljenost in samopodoba	28
4.4	Samoučinkovitost	30
4.5	Odnos do telesa in diet	32
4.6	Opisi kazalnikov	35
5	Z ŽIVLJENJSKIM SLOGOM POVEZANA VEDENJA	38
5.1	Prehranske navade	38
5.2	Telesna dejavnost in sedeča vedenja	45
5.3	Opisi kazalnikov	48
6	TVEGANA VEDENJA	50
6.1	Tobačni in povezani izdelki	50
6.2	Alkohol	55
6.3	Konoplja	60
6.4	Trpinčenje	64
6.5	Spolnost	66
6.6	Opisi kazalnikov	68
7	UPORABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ	71
7.1	Spletni socialni mediji	71
7.2	Video/računalniške/spletne igre	73
7.3	Opisi kazalnikov	75
8	MLADOSTNIKI MED PANDEMIJO (COVID-19)	77
8.1	Dostop do sodobne tehnologije	77
8.2	Pogoji za šolsko delo in informiranost o stanju v državi	80
8.3	Osamljenost	83
8.4	Deprivacija in posttravmatska stresna rast	86
8.5	Opisi kazalnikov	88
9	ZAKLJUČEK	90

POVZETEK

Pandemija covid-19 je pomembno zaznamovala naša življenja in na različne načine vplivala na vse populacijske skupine, tudi na otroke in mladostnike. Ugotovitve tujih raziskav kažejo, da je pandemija vplivala na kakovost življenja mladostnikov, na njihove navade, življenjski slog, nekatera tvegana vedenja in na duševno zdravje.

V raziskavi, ki smo jo v Sloveniji izvedli oktobra 2020, smo raziskovali samooceno zdravja in z zdravjem povezana vedenja ter doživljanje pandemije med 14- in 17-letniki (n = 3052). Analizirali smo razlike v zdravju in z zdravjem povezani vedenji po spolu, regiji, razredu, subjektivni oceni blagostanja, tipu družine in zaposlenosti staršev. Posebej nas je zanimalo, ali so med mladostniki iz bolj in manj premožnih družin pomembne razlike v samooceni zdravja, duševnega zdravja, tveganih vedenj, življenjskega sloga, odnosa do šole, staršev itd. Iz podatkov ne moremo sklepati, ali so se razlike med pandemijo povečale ali zmanjšale, saj nimamo primerljivih podatkov iz časa pred pandemijo. Lahko pa ugotovimo, ali so bile v času raziskave (oz. časovnem obdobju, na katerega so se vprašanja navezovala) med različnimi skupinami mladostnikov pomembne razlike oz. neenakosti v zdravju in z zdravjem povezani vedenji.

Od skupno 65 kazalnikov, ki so predstavljeni v publikaciji, se 4 nanašajo na šolo in družino, 13 na (duševno) zdravje, 10 na življenjski slog, 21 na tvegana vedenja, 6 na uporabo sodobnih tehnologij in 11 na pandemijo. Pri omenjenih kazalnikih smo ugotavljali razlike med mladostniki glede na spol, razred, kohezijsko regijo, subjektivno oceno blagostanja družine, tip družine in zaposlenost staršev. Med vsemi kazalniki (65) se je največ statistično značilnih razlik med mladostniki pokazalo pri primerjavi glede na subjektivno oceno blagostanja družine (51), nekaj manj pri primerjavi glede na spol (45) in tip družine (45), razred (41), zaposlenost staršev (27), najmanj pa glede na kohezijsko regijo (16).

O neenakostih govorimo, kadar gre za sistematične, preprečljive in nepravične razlike. Mladostniki iz manj premožnih družin, iz neklasičnih družin, z nezaposlenimi starši imajo slabše zdravstvene izide in manj zdrav življenjski slog ter več tveganih vedenj kot mladostniki iz bolj premožnih družin, klasičnih družin, ali družin z obema zaposlenima staršema. Podobne razlike oz. neenakosti smo zaznali tudi v predhodnih HBSC raziskavah. Ugotovitve o doživljanju pandemije kažejo, da so imeli mladostniki iz manj premožnih družin v času pandemije slabše pogoje za delo za šolo, so bili slabše obveščeni o stanju v državi, v višjem deležu so poročali, da niso imeli pomoči in podpore pri šolskih obveznostih in prostora doma, v katerem so lahko bili sami pri opravljanju šolskih obveznosti, in v višjem deležu poročajo, da niso prejeli dovolj informacij o stanju v državi kot mladostniki iz bolj premožnih družin. Mladostniki iz manj premožnih družin so tudi v višjem deležu poročali o pogostih občutkih osamljenosti med pandemijo, da niso del skupine prijateljev, o deprivaciji in poslabšanju ekonomskega stanja družine med pandemijo kot mladostniki iz bolj premožnih družin.

Ugotovitve so zelo pomembne za prepoznavo in načrtovanje ukrepov za preprečevanje in zmanjševanje razlik, predvsem pa neenakosti v zdravju in z zdravjem povezani vedenji. Glede na to, da so največje neenakosti med skupinami mladostnikov, ki prihajajo iz družin z različnim socialno-ekonomskim blagostanjem, morajo tudi ukrepi naslavljati predvsem to področje.

SUMMARY

The COVID-19 pandemic has significantly marked our lives. It has affected all population groups in various ways, including children and adolescents. Findings from foreign studies show that the pandemic has affected adolescent's quality of life, their habits, lifestyle, certain risk behaviors, and mental health.

In the research, conducted in Slovenia in October 2020, we examined self-assessment of health, health-related behavior and experiencing the pandemic among adolescents aged 14 and 17 years (n = 3,052). We analyzed differences in health and health-related behaviors by gender, school grade, cohesion region, self-reports on the family affluence scale, family type and parental employment. We were particularly interested in significant differences in self-assessment of health, mental health, risk behaviors, lifestyle, attitude toward school and parents, etc. between adolescents from less affluent families and those from more affluent ones. From results of this study we cannot infer whether these differences changed during the pandemic, as we do not have reference data from the time before the pandemic. Nevertheless, we are able to examine whether there were significant differences or inequalities in health and health-related behaviors between different groups of adolescents at the time of the research (or the time period to which the questions related).

Of the total of 65 indicators presented in the publication, 4 relate to school and family, 13 to (mental) health, 10 to lifestyle, 21 to risk behaviors, 6 to the use of modern technologies and 11 to the pandemic. Within the above-mentioned indicators, we examined differences between adolescents by gender, school grade, cohesion region, self-reports on the family affluence scale, family type and parental employment. Among all indicators (65), the most statistically significant differences were found when we compared data by self-reports on the family affluence scale (51), a little less when comparing data by gender (45) and family advice (45), school grade (41), parental employment (27), and few by the cohesion region (16).

We talk about inequalities when it comes to systematic, preventable and unfair differences. Adolescents from less affluent families, from other types of families (non-conventional) and those from families with unemployed parents showed poorer health outcomes, less healthy lifestyle and more risk behaviors than adolescents from more affluent families, conventional families and families with both parents employed. Similar differences or inequalities were also observed in previous HBSC studies. Significant differences between adolescents from less affluent families and those from more affluent ones were also observed in experiencing the pandemic. Adolescents from less affluent families had poorer schoolwork conditions (they were less likely to have their own space at home for schoolwork and they had less support for schoolwork) and they were less likely sufficiently informed about the situation in the country. Adolescents from less affluent families were also more likely to feel lonely, they were more likely to report not being a part of group of friends, and were more likely to report deterioration of family financial and social status during the pandemic than adolescents from more affluent families.

The findings of this study are very important for identifying inequalities among adolescents and for designing the measures to prevent and reduce those inequalities, particularly health inequalities and inequalities in health-related behaviors. As most inequalities are observed between adolescents from families with different socio-economic status, the measures must primarily address this population groups.

KAZALO TABEL

Tabela 1: V vzorec izbrani razredi v šolskem letu 2017/2018, vključeni v raziskavo, izvedeno v šolskem letu 2020/2021.	13
Tabela 2: Končna struktura baze po starosti in spolu (HBSC, 2020), neuteženi podatki.	14
Tabela 3: Končna struktura prečiščene baze po spolu (HBSC, 2020).	15
Tabela 4: Odstotki mladostnikov, ki jim je šola zelo všeč in mladostnikov, ki so zelo obremenjeni z delom za šolo, 2020.	18
Tabela 5: Odstotki mladostnikov, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo z mamo oziroma očetom, 2020.	20
Tabela 6: Odstotki mladostnikov, ki svoje zdravje ocenjujejo kot odlično, so zelo zadovoljni z življenjem ter odstotki mladostnikov, ki doživljajo dva ali več psihosomatskih simptomov več kot enkrat na teden, 2020.	24
Tabela 7: Odstotki mladostnikov s klinično pomembnimi težavami, visoko verjetnostjo depresije in resnim razmišljanjem o samomoru v zadnjih 12 mesecih, 2020.	26
Tabela 8: Odstotki mladostnikov, ki se vedno počutijo osamljene in tistih, ki svojo samopodobo ocenjujejo kot nizko, 2020.	29
Tabela 9: Odstotki mladostnikov, ki menijo, da nikoli ali redko najdejo rešitev za probleme in tistih, ki menijo, da so le redko ali nikoli zmožni narediti stvari, ki se jih lotijo, 2020.	31
Tabela 10: Odstotki mladostnikov, ki mislijo, da so nekoliko ali močno predebeli, mladostnikov, katerih ITM ustreza mednarodnim mejnim vrednostim čezmerne hranjenosti in debelosti, ter mladostnikov, ki so na dieti ali počnejo karkoli, da bi shujšali, 2020.	33
Tabela 11: Odstotki mladostnikov, ki redno zajtrkujejo med tednom in ki imajo vsak dan skupen obrok z družino, 2020.	39
Tabela 12: Odstotki mladostnikov, ki redno uživajo sadje oziroma zelenjavo, 2020.	41
Tabela 13: Odstotki mladostnikov, ki vsak dan uživajo sladkarije in sladkane pijače in mladostnikov, ki uživajo energijske pijače, 2020.	43
Tabela 14: Odstotki redno telesno dejavnih mladostnikov, športno dejavnih v prostem času in mladostnikov s čezmernimi sedečimi vedenji, 2020.	46
Tabela 15: Odstotki uporabnikov vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh, 2020.	51
Tabela 16: Odstotki kadilcev cigaret (tovarniških in/ali ročno zvitih) kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh, 2020.	52
Tabela 17: Odstotki uporabnikov elektronskih cigaret kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh, 2020.	54
Tabela 18: Odstotki mladostnikov, ki so v zadnjih 30 dneh pili alkoholne pijače najmanj enkrat in tistih, ki so jih pili tri dni ali več, 2020.	55
Tabela 19: Odstotki mladostnikov, ki alkoholne pijače pijejo vsaj enkrat na teden, 2020.	57
Tabela 20: Odstotki mladostnikov, ki so bili opiti 2- ali večkrat kadarkoli v življenju in tistih, ki so bili opiti 2- ali večkrat v zadnjih 30 dneh, 2020.	59
Tabela 21: Odstotki uporabnikov konoplje kadarkoli v življenju in v zadnjih 12 mesecih, 2020	61
Tabela 22: Odstotki uporabnikov konoplje v zadnjih 30 dneh in dnevnih uporabnikov konoplje, 2020.	62
Tabela 23: Dosegljivost konoplje v naslednjih 24 urah, 2020.	64
Tabela 24: Odstotki tistih, ki so izvajali online trpinčenje, in odstotki žrtev online trpinčenja, 2020.	65
Tabela 25: Odstotki tistih, ki so že imeli spolni odnos in tistih, ki so uporabili zaščitno (zanesljivo zaščitno pred nosečnostjo, kondom) pri zadnjem spolnem odnosu, 2020.	67

Tabela 26. Odstotki mladostnikov, ki se na internetu lažje pogovarjajo o svojih občutkih oziroma skrbah ter mladostnikov, pri katerih je prisotna problematična uporaba spletnih socialnih medijev, 2020.	71
Tabela 27: Odstotki mladostnikov, ki igre igrajo skoraj vsak dan, mladostnikov, ki za igranje iger porabijo 2 do 3 ure ali več na dan, ko jih igrajo, in mladostnikov, ki kažejo znake zasvojenosti z igrami, 2020.	73
Tabela 28: Odstotki mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno dostopali do elektronske naprave, spletnih orodij za šolo in spletnih okolij za komunikacijo s prijatelji, 2020.	78
Tabela 29: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo občasno, redko ali nikoli imeli pomoč in podporo pri šolskih obveznostih, imeli prostor doma, v katerem so lahko bili sami pri šolskih opravilih in prejeli dovolj informacij o stanju v državi, 2020.	81
Tabela 30: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo pogosto ali zelo pogosto imeli občutek, da so osamljeni in mladostnikov, ki so nikoli ali redko imeli občutek, da so del skupine prijateljev in tistih, ki so imeli na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarjajo, 2020.	84
Tabela 31: Odstotki mladostnikov, ki v času pandemije družinsko ekonomsko stanje ocenjujejo kot slabše in tistih, ki so v pandemiji videli priložnost za posttravmatsko stresno rast, 2020.	86
Tabela 32: Seštevki kazalnikov, pri katerih so se pokazale statistično značilne razlike glede na različne socialno demografske značilnosti (Vir: HBSC, 2020)	91

KAZALO SLIK

Slika 1: Odstotki mladostnikov, ki jim je šola zelo všeč, 2020.	19
Slika 2: Odstotki mladostnikov, ki so zelo obremenjeni z delom za šolo, 2020.	19
Slika 3: Odstotki mladostnikov, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo z mamo, 2020.	21
Slika 4: Odstotki mladostnikov, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo z očetom, 2020.	21
Slika 5: Odstotki mladostnikov, ki svoje zdravje ocenjujejo kot odlično, 2020.	24
Slika 6: Odstotki mladostnikov, ki so zelo zadovoljni z življenjem, 2020.	25
Slika 7: Odstotki mladostnikov, ki doživljajo dva ali več psihosomatskih simptomov več kot enkrat na teden, 2020.	25
Slika 8: Odstotki mladostnikov z visoko verjetnostjo klinično pomembnih težav, 2020.	27
Slika 9: Odstotki mladostnikov z verjetnostjo depresije, 2020.	27
Slika 10: Odstotki mladostnikov, ki so resno razmišljali o samomoru v zadnjih 12 mesecih, 2020.	28
Slika 11: Odstotki mladostnikov, ki se vedno počutijo osamljene, 2020.	29
Slika 12: Odstotki mladostnikov, ki svojo samopodobo ocenjujejo kot nizko, 2020.	30
Slika 13: Odstotki mladostnikov, ki so odgovorili, da nikoli ali redko najdejo rešitev za probleme, če se dovolj potrudijo, 2020.	31
Slika 14: Odstotki mladostnikov, ki menijo, da nikoli ali redko zmorejo narediti stvari, ki se jih lotijo, 2020.	32
Slika 15: Odstotki mladostnikov, ki mislijo, da so nekoliko ali močno predebeli, 2020.	34
Slika 16: Odstotki mladostnikov, katerih ITM ustreza mednarodnim mejnim vrednostim čezmerne hranjenosti in debelosti, 2020.	34
Slika 17: Odstotek mladostnikov, ki so na dieti, 2020.	35
Slika 18: Odstotki mladostnikov, ki zajtrkujejo vsak dan med šolskim tednom, 2020.	39
Slika 19: Odstotki mladostnikov, ki imajo skupen obrok z družino vsak dan, 2020.	40
Slika 20: Odstotki mladostnikov, ki uživajo sadje vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020.	41
Slika 21: Odstotki mladostnikov, ki uživajo zelenjavo vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020.	42
Slika 22: Odstotki mladostnikov, ki uživajo sladkarije vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020.	43
Slika 23: Odstotki mladostnikov, ki uživajo sladkane pijače vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020.	44
Slika 24: Odstotek mladostnikov, ki uživajo energijske pijače, 2020.	44
Slika 25: Odstotki mladostnikov, ki so telesno dejavni vsaj 60 minut na dan, 2020.	46
Slika 26: Odstotki mladostnikov, ki so telesno/športno dejavni v prostem času vsaj 2- do 3-krat na teden, 2020.	47
Slika 27: Odstotki mladostnikov, s skupnimi sedečimi vedenji v prostem času več kot 4 ure na dan med šolskim tednom, 2020.	47
Slika 28: Odstotki uporabnikov vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka v zadnjih 30 dneh, 2020.	51
Slika 29: Odstotki kadilcev cigaret v zadnjih 30 dneh, 2020.	53
Slika 30: Odstotki uporabnikov elektronskih cigaret v zadnjih 30 dneh, 2020.	54
Slika 31: Odstotki mladostnikov, ki so v zadnjih 30 dneh najmanj enkrat pili alkoholne pijače, 2020.	56
Slika 32: Odstotki mladostnikov, ki so pili alkoholne pijače tri dni ali več v zadnjih 30 dneh, 2020.	56
Slika 33: Odstotki mladostnikov, ki alkoholne pijače pijejo vsaj enkrat na teden, 2020.	58
Slika 34: Odstotki mladostnikov, ki so bili v življenju opiti 2- ali večkrat, 2020.	59
Slika 35: Odstotki mladostnikov, ki so bili v zadnjih 30 dneh opiti 2- ali večkrat, 2020.	60

Slika 36: Odstotki dijakov, ki so uporabili konopljo v zadnjih 12 mesecih, 2020.	61
Slika 37: Odstotki dijakov, ki so uporabili konopljo v zadnjih 30 dneh, 2020.	63
Slika 38: Odstotki dijakov, ki so dnevno uporabljali konopljo, 2020.	63
Slika 39: Odstotek mladostnikov, ki so sodelovali pri online trpinčenju vsaj dvakrat mesečno v preteklih par mesecih, 2020.	65
Slika 40: Odstotek mladostnikov, ki je bilo žrtev online trpinčenja vsaj enkrat v preteklih par mesecih, 2020.	66
Slika 41: Odstotki mladostnikov, ki so že imeli spolni odnos, 2020.	67
Slika 42: Odstotki mladostnikov, ki se o svojih občutkih lažje pogovarjajo na internetu kot v živo, 2020.	72
Slika 43: Odstotki mladostnikov, ki se o svojih skrbah lažje pogovarjajo na internetu kot v živo, 2020.	72
Slika 44: Odstotki mladostnikov, ki igre igrajo skoraj vsak dan, 2020.	74
Slika 45: Odstotki mladostnikov, ki za igranje iger porabijo 2 do 3 ure ali več na dan, ko jih igrajo, 2020.	74
Slika 46: Odstotki mladostnikov, ki kažejo znake zasvojenosti z igrami, 2020.	75
Slika 47: Odstotki mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno dostopali do elektronske naprave, 2020.	78
Slika 48: Odstotki mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno dostopali do spletnih orodij za delo za šolo, 2020.	79
Slika 49: Odstotki mladostnikov, ki niso nikoli, redko ali občasno dostopali do spletnih okolij za komunikacijo s prijatelji, 2020.	79
Slika 50: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo nikoli, redko ali občasno imeli pomoč in podporo pri šolskih obveznostih, 2020.	82
Slika 51: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo nikoli, redko ali občasno imeli prostor doma, v katerem je bil sam pri opravljanju šolskih opravil, 2020.	82
Slika 52: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo nikoli, redko ali občasno prejeli dovolj informacij o stanju v državi, 2020.	83
Slika 53: Odstotki mladostnikov, ki so bili med pandemijo pogosto ali zelo pogosto osamljeni, 2020.	84
Slika 54: Odstotki mladostnikov, ki so imeli med pandemijo nikoli ali redko občutek, da so del skupine prijateljev, 2020.	85
Slika 55: Odstotki mladostnikov, ki so imeli med pandemijo nikoli ali redko na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarjajo, 2020.	85
Slika 56: Odstotki mladostnikov, ki družinsko ekonomsko stanje med pandemijo ocenjujejo kot slabše, 2020.	87
Slika 57: Odstotki mladostnikov, ki so v pandemiji videli priložnost za posttravmatsko stresno rast, 2020.	87

Pandemija covid-19 je pomembno zaznamovala naša življenja in na različne načine vplivala na vse populacijske skupine – od najmlajših do najstarejših. Vplivala je tudi na vse vidike in področja našega življenja, tudi na socialno-ekonomske razmere, življenjski slog in počutje. Čeprav otroci in mladostniki za koronavirusom zbolevajo redkeje in v blažji obliki kot ostale starostne skupine (Galičič in sod., 2021; Viner in sod., 2021), so ukrepi za zaježitev pandemije, kot na primer omejevanje socialnih stikov, zaprtje šol, fizično distanciranje in samoizolacija, na otroke in mladostnike vplivali toliko bolj (Hagell, 2021; Meherali in sod., 2021), posebej še na ranljivejše skupine otrok in mladostnikov (otroci s posebnimi potrebami, otroci iz revnejših družin itd.). Po ocenah UNICEFA (Unicef, 2020) je od 26. marca 2020 več kot 150 milijonov otrok in mladostnikov v 165 državah ostalo doma zaradi zaprtja šol in držav, kar je pomembno vplivalo na njihove življenjske navade, življenjski slog in posledično tudi na fizično in duševno zdravje (Hagell, 2021; Jones in sod., 2021; Meherali in sod., 2021). Ugotovitve raziskav kažejo na negativne posledice pandemije na kakovost življenja mladostnikov, na njihove prehranske, gibalne navade, nekatera tvegana vedenja in tudi na njihovo duševno zdravje, predvsem simptome depresije in anksioznosti (Buzzi in sod., 2020; Chen in sod., 2020; Duan in sod., 2020; Ellis in sod., 2020; Liang in sod., 2020; Liu in sod., 2020; Oosterhoff in sod., 2020; Ravens-Sieberer in sod., 2021; Saurabh & Ranjan, 2020; Tian in sod., 2020; Wang in sod., 2020; Xie in sod., 2020; Zhou in sod., 2020).

Nekaj študij (Ravens-Sieberer in sod., 2021; Li in sod., 2021; Szwarcwald in sod., 2021) ugotavlja tudi pomembne razlike med otroci in mladostniki, ki prihajajo iz družin z različnim socialno-ekonomskim statusom. Ugotovili so, da so otroci in mladostniki iz družin s podpovprečnim socialno-ekonomskim statusom (otroci in mladostniki iz družin z nizkimi dohodki, z nizko stopnjo izobrazbe ali migracijskim ozadjem) imeli slabše duševno zdravje, manj zdrave navade med pandemijo, kot otroci in mladostniki iz družin z boljšim socialno-ekonomskim statusom. Ker gre za razlike v zdravju med različnimi skupinami mladostnikov, ki so nepravilne, preprečljive in sistematčne, govorimo o neenakosti v zdravju mladostnikov. Najpogosteje gre za razlike v zdravju med skupinami mladostnikov, ki prihajajo npr. iz različnih družin, ki imajo različen socialno-ekonomski status ali se kako drugače pomembno razlikujejo in to pomembno vpliva tudi na razlike v zdravju in z zdravjem povezanimi vedenji.

V času pandemije v Sloveniji so se glede na izsledke raziskave PANDA-SI v različnih valovih izvedbe približno tretjini (odraslim) udeležencem pomembno poslabšale finančne razmere (Jeriček Klanšček in sod., 2021), kar pomeni, da je to poslabšanje vplivalo na finančno situacijo celotne družine, tudi na otroke in mladostnike. Zato se pojavlja utemeljena skrb, da bo pandemija covid-19 močnejše vplivala oz. prizadela otroke in mladostnike iz socialno šibkejših družin (Li in sod., 2021).

Namen publikacije je prikazati razlike oz. neenakosti v zdravju in z zdravjem povezanimi vedenji med mladostniki v Sloveniji, kakor se kažejo iz presečne raziskave, izvedene med 14- in 17-letniki v jeseni 2020. Analizirali smo razlike po spolu, regiji, razredu, subjektivni oceni blagostanja, tipu družine in zaposlenosti staršev. Posebej nas je zanimalo, ali so med mladostnik iz bolj in manj premožnih družin pomembne razlike v samooceni zdravja, duševnega zdravja, tveganih vedenj, življenjskega sloga, odnosa

do šole, staršev itd. Iz podatkov ne moremo sklepati, ali so se razlike med pandemijo povečale ali zmanjšale, saj nimamo primerljivih podatkov pred pandemijo.

Literatura

- Buzzi C., Tucci M., Ciprandi R., Brambilla I., Caimmi S., Ciprandi G., Marseglia G. L. (2020). The psychosocial effects of COVID-19 on Italian adolescents' attitudes and behaviors. *Italian Journal of Pediatrics*, 46(1), 69. doi: 10.1186/s13052-020-00833-4.
- Chen F., Zheng D., Liu J., Gong Y., Guan Z., Lou D. (2020). Depression and anxiety among adolescents during COVID-19: A cross-sectional study. *Brain, behavior, and immunity*, 88, 36–8. doi: 10.1016/j.bbi.2020.05.061.
- Duan L., Shao X., Wang Y., Huang Y., Miao J., Yang X., Zhu G. (2020). An investigation of mental health status of children and adolescents in China during the outbreak of COVID-19. *Journal of Affective Disorder*, 275, 112–8. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.06.029>.
- Ellis W., Dumas T., Forbes L. (2020). Physically isolated but socially connected: Psychological adjustment and stress among adolescents during the initial COVID-19 crisis. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 52, 177–87. doi: 10.1037/cbs0000215.
- Galičič A., Grilc E., Kranjec N., Učkar N., Fafangel M. (2021). Spremljanje okužb s SARS-CoV-2 pri otrocih in mladostnikih ter zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih v prvih štirih mesecih šolskega leta 2020/21 v Sloveniji. *Javno zdravje*, 4, 11.
- Hagell A. (2021). Summarising what we know so far about the impact of Covid-19 on young people. London: AYPH
- Jeriček Klanšček H., Vinko M., Hočevar Grom A., Belščak Čolaković A., Rehberger M., Lavtar D., Gabrijelčič Blenkuš M. (2021). Pandemija COVID-19 v Sloveniji. Izsledki spletne raziskave o vplivu pandemije na življenje (SI-PANDA), 14. val. doi: nizj.si/files/uploaded/panda_porocilo_po_14._valu_koncno_0.pdf.
- Jones E. A. K., Mitra A. K., Bhuiyan A. R. (2021). Impact of COVID-19 on Mental Health in Adolescents: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2470.
- Li W., Wang Z., Wang G., Ip P., Sun X., Jiang Y., Jiang F. (2021). Socioeconomic inequality in child mental health during the COVID-19 pandemic: First evidence from China. *Journal of Affective Disorder*, 287, 8-14. doi: 10.1016/j.jad.2021.03.009.
- Liang L., Ren H., Cao R., Hu Y., Qin Z., Li C., Mei S. (2020). The Effect of COVID-19 on Youth Mental Health. *Psychiatric Quarterly*, 91(3), 841–52. doi:10.1007/s11126-020-09744-3.
- Liu S., Liu Y., Liu Y. (2020). Somatic symptoms and concern regarding COVID-19 among Chinese college and primary school students: A cross-sectional survey. *Psychiatry research*, 289, 113070–113070. doi: 10.1016/j.psychres.2020.113070.
- Liu X., Luo W.-T., Li Y., Li C.-N., Hong Z.-S., Chen H.-L., Xiao F., Xia J.-Y. (2020). Psychological status and behavior changes of the public during the COVID-19 epidemic in China. *Infectious Diseases of Poverty*, 9(1), 58. doi: 10.1186/s40249-020-00678-3.

- Meherali S., Punjani N., Louie-Poon S., Abdul Rahim K., Das J. K., Salam R. A., Lassi Z. S. (2021). Mental Health of Children and Adolescents Amidst COVID-19 and Past Pandemics: A Rapid Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(7). doi:10.3390/ijerph18073432.
- Oosterhoff B., Palmer C. A., Wilson J., Shook, N. (2020). Adolescents' Motivations to Engage in Social Distancing During the COVID-19 Pandemic: Associations With Mental and Social Health. *The Journal of Adolescent Health*, 67(2), 179–85. doi: 10.1016/j.jadohealth.2020.05.004.
- Ravens-Sieberer U., Kaman A., Erhart M., Devine J., Schlack R., Otto C. (2021). Impact of the COVID-19 pandemic on quality of life and mental health in children and adolescents in Germany. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 1–11. doi: 10.1007/s00787-021-01726-5.
- Saurabh K., Ranjan S. (2020). Compliance and Psychological Impact of Quarantine in Children and Adolescents due to Covid-19 Pandemic. *Indian Journal of Pediatrics*, 87(7), 532–6. doi: 10.1007/s12098-020-03347-3.
- Szwarcwald, C. L., Malta, D. C., Barros, M. B. A., de Souza Júnior, P. R. B., Romero, D., de Almeida, W. D. S., Damacena, G. N., Werneck, A. O., da Silva, D. R. P., Lima, M. G., Gomes, C. S., Azeverdo, L. O., Ferreira, A. P. S., Gracie, R., de Pina, M. F. (2021). Associations of Sociodemographic Factors and Health Behaviors with the Emotional Well-Being of Adolescents during the COVID-19 Pandemic in Brazil. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 6160, 13 str. doi:10.3390/ijerph18116160.
- Tian F., Li H., Tian S., Yang J., Shao J., Tian C. (2020). Psychological Symptoms of Ordinary Chinese Citizens based on SCL-90 during the Level I Emergency Response to COVID-19. *Psychiatry research*, 288, 112992–112992. doi: 10.1016/j.psychres.2020.112992.
- UNESCO. UNESCO Rallies International Organizations, Civil Society and private sector partners in a broad coalition to ensure #Learning Never Stops. 26 March 2020. <https://en.unesco.org/news/unesco-rallies-international-organizations-civil-society-and-private-sector-partners-broad> (accessed on April 5, 2020).
- Viner R. M., Mytton O. T., Bonell C., Melendez-Torres G. J., Ward J., Hudson L., Waddington C., Thomas J., Russel S., van der Klis F., Koirala A., Ladhani S., Panovska-Griffiths J., Davies N. G., Booy R., Eggo R. M. (2021). Susceptibility to SARS-CoV-2 Infection Among Children and Adolescents Compared With Adults: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 175(2), 143–56. doi: 10.1001/jamapediatrics.2020.4573
- Wang C., Pan R., Wan X., Tan Y., Xu L., Ho C. S., Ho R. C. (2020). Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729.
- Xie X., Xue Q., Zhou Y., Zhu K., Liu Q., Zhang J., Song R. (2020). Mental Health Status Among Children in Home Confinement During the Coronavirus Disease 2019 Outbreak in Hubei Province, China. *JAMA Pediatrics*, 174(9), 898–900. doi: 10.1001/jamapediatrics.2020.1619.
- Zhou S. J., Zhang L. G., Wang L. L., Guo Z. C., Wang J. Q., Chen J. C., Liu M., Chen X., Chen J. X. (2020). Prevalence and socio-demographic correlates of psychological health problems in Chinese adolescents during the outbreak of COVID-19. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 29(6), 749–58. doi: 10.1007/s00787-020-01541-4.

Podatke, predstavljene v tej publikaciji, smo zbrali v raziskavi, izvedeni v šolskem letu 2020/2021 med učenci osnovnih in dijaki srednjih šol. V letu 2020 je pandemija covid-19 vplivala na življenja milijonov ljudi po celem svetu, tudi pri nas. Življenje otrok in mladostnikov se je v tem času zelo spremenilo, saj so se šolali na daljavo, bolj intenzivno uporabljali različna spletna okolja in orodja, manj so se družili z vrstniki, vsak med njimi pa je drugače doživljal zaprtje države in družabnega življenja. S ponovitvijo raziskave na vzorcu raziskave *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju* (angl. Health Behaviour in School-Aged Children, HBSC), izvedene v letu 2018, smo želeli ugotoviti, kako so pandemijo covid-19 doživljali otroci in mladostniki. V publikaciji obravnavamo vedenja in navade mladostnikov, povezane z zdravjem, njihov življenjski slog, pa tudi nekatere njihove sociodemografske značilnosti.

O raziskavi ter vzorcu izbranih učencev in dijakov

Raziskava HBSC temelji na kvantitativni metodi. V raziskavo, izvedeno v šolskem letu 2020/2021, pa je bil vključen isti reprezentativni vzorec všolanih učencev/učenk ter dijakov/dijakinj srednjih šol, ki so bili vključeni že v vzorec raziskave HBSC, izvedene v šolskem letu 2017/2018. Enoto vzorčenja v raziskavi HBSC 2018 je predstavljal razred oziroma oddelek, uporabljeno pa je bilo dvostopenjsko stratificirano vzorčenje (Jeriček Klanšček in sod., 2019). Ta raziskava tako predstavlja prvo longitudinalno raziskavo na področju zdravja in z zdravjem povezanih vedenj med slovenskimi mladostniki. Izvedena je bila med učenci/učenkami 9. razredov osnovnih šol in dijaki/dijakinjami 4. letnikov srednjih šol (v šolskem letu 2017/2018 so bili to učenci/učenke 6. razredov oziroma dijaki/dijakinje 1. letnikov). Tako kot v vseh preteklih raziskavah HBSC so bili tudi v izvedbi v letu 2020 v raziskavo zajeti le všolani mladostniki, ne pa tudi mladostniki, ki niso vključeni v šolanje (t. i. osipniki), zato je pri interpretaciji in posploševanju predstavljenih rezultatov potrebna previdnost.

Tabela 1: V vzorec izbrani razredi v šolskem letu 2017/2018, vključeni v raziskavo, izvedeno v šolskem letu 2020/2021.

Razred/letnik (2017/2018)	Število oddelkov	Število učencev/ dijakov	Število fantov	Število deklet	Razred/letnik (2020/2021)*
6. razred	122	2511	1267 (50,5 %)	1244 (49,5 %)	9. razred
1. letnik gimnazije	30	774	303 (39,1 %)	471 (60,9 %)	4. letnik gimnazije
1. letnik srednje tehniške in strokovne šole	37	992	570 (57,5 %)	422 (42,5 %)	4. letnik srednje tehniške in strokovne šole
Skupaj	189	4277	2140 (50,0 %)	2137 (50,0 %)	Skupaj

* V raziskavo v šolskem letu 2020/2021 niso bili vključeni dijaki srednjih poklicnih in nižjih poklicnih šol, ki so oba programa izobraževanja že zaključili in osipniki med obema izvedbama raziskave.

Izvedba terenske faze raziskave in priprava končne baze

Ravnatelje šol, izbranih v vzorec, smo zaprosili za sodelovanje pri raziskavi. Samo ena šola je sodelovanje v raziskavi zavrnila že na začetku, ostale šole pa so pristopile k izvedbi raziskave. Pred izvedbo terenske faze raziskave smo se s svetovalnimi delavci oz. učitelji šol, ki so privolile v sodelovanje, dogovorili o pogojih, ki morajo biti izpolnjeni, ter jim posredovali natančna navodila za uspešno izvedbo anketiranja.

Spletno anketiranje je tako kot v preteklih dveh izvedbah raziskave potekalo s pomočjo spletnega orodja 1KA oziroma EnKlikAnketa – aplikacije, ki omogoča spletno anketiranje. Razvoj 1KA poteka na Centru za družboslovno informatiko, Fakultete za družbene vede, Univerze v Ljubljani (Univerza v Ljubljani, 2021). Anketiranje se je v izbranih razredih/oddelkih osnovnih in srednjih šol izvajalo v obdobju od 5. 10. 2020 do 23. 10. 2020. Šole pa so pri izvedbi raziskave morale upoštevati tudi ukrepe za preprečevanje širjenja covid-19, ki so jih že sicer izvajale med poukom na šoli.

Učenci so spletno anketo izpolnjevali na šolskih računalnikih v računalniških učilnicah ali knjižnicah izbranih šol, pa tudi na tablicah in pametnih telefonih. Spletno anketiranje nam je omogočilo tudi sproten pregled nad odzivnostjo posameznih šol, pri čemer smo šole, ki v prvem tednu izvajanja raziskave še niso izvedle anketiranja, dodatno spodbudili k izpolnjevanju vprašalnika. Zaradi karantenskih odločb, povezanih z okužbami z virusom SARS-CoV-2, pa žal določeno število razredov/oddelkov ni uspelo izvesti anketiranja v šoli. Končna skupna stopnja sodelovanja v raziskavi (glede na število v vzorec izbranih oddelkov/razredov) je bila 91-odstotna.

Pri pripravi končne baze podatkov smo v nadaljevanju izmed vseh vprašalnikov izločili tiste, pri katerih je manjkala več kot polovica odgovorov. Tako zbrane podatke smo nato prečistili skladno z mednarodno določenimi pravili, ki so bila uporabljena že za raziskavo, izvedeno v letu 2018. Končna baza tako obsega 3052 mladostnikov (Tabeli 2 in 3) in predstavlja osnovo za vse v nadaljevanju izvedene analize.

Tabela 2: Končna struktura baze po starosti in spolu (HBSC, 2020), neuteženi podatki.

Razred/ letnik	Število sodelujočih učencev/dijakov	Fantje (%)	Dekleta (%)
9. razred OŠ	1854	48,1 %	51,9 %
4. letnik SŠ	1198	45,8 %	54,2 %
Skupaj	3052	47,2 %	52,8 %

Dobljena struktura končnega vzorca je nekoliko odstopala od vpisnih podatkov, zato smo z metodo poststratifikacije podatke utežili, in sicer:

- v primeru osnovnih šol (9. razred) glede na spol;
- v primeru srednjih šol (4. letnik) pa glede na program izobraževanja in spol.

Tabela 3: Končna struktura prečiščene baze po spolu (HBSC, 2020).

Spol	Število (n)	Delež, neutežen (%)	Delež, utežen (%)
Fantje	1441	47,2	49,5
Dekleta	1611	52,8	50,5
Skupaj	3052	100,0	100,0

Uporabljene statistične metode

Vse analize v tej publikaciji smo izvedli na prečiščeni in uteženi bazi. Podatke smo analizirali s programom R, verzija 4.0.5. S pomočjo dvorazsežnih kontingenčnih tabel smo ugotavljali porazdelitve skupin mladostnikov za izbrane kazalnike posameznih vsebinskih področij glede na izbrane kazalnike neenakosti, in sicer spol, kohezijsko regijo bivališča, subjektivno oceno blagostanja družine, tip družine in zaposlenost staršev. Za ugotavljanje povezanosti med izbranimi spremenljivkami smo uporabili test hi-kvadrat (χ^2), z z-testom pa smo primerjali tudi deleže med posameznimi pari kategorij (pri tem smo uporabili Bonferronijev popravek). Za analizo povprečij smo uporabili enosmerno analizo variance (*angl.* Oneway ANOVA), s pomočjo katere smo ugotavljali, ali se skupine med seboj statistično značilno razlikujejo. Za raven značilnosti smo vsakokrat vzeli vrednost $p \leq 0,05$.

V izbrani vzorec raziskave niso bile vključene vse osnovne in srednje šole ter posledično tudi ne vsi mladostniki, ki obiskujejo 9. razred osnovne šole in 4. letnik srednje šole, saj so bili vključeni le všolani učenci in dijaki izbranih osnovnih in srednjih šol, ki izvajajo gimnazijske in srednje tehniške in strokovne programe izobraževanja. Ocene, predstavljene v nadaljevanju, so zato lahko različno natančne. Stopnje natančnosti ocen populacijskih vrednosti so v nadaljevanju besedila označene s črkama M in N. V primeru, ko je posamezna ocena manj natančna, vendar še sprejemljiva, je poleg nje zapisana črka M (standardna napaka ocene deleža je na intervalu od 5 % do vključno 15 % oziroma koeficient variacije je na intervalu od 10 % do vključno 30 %). Če pa je ocena premalo natančna za objavo, potem ocena na sliki ali v tabeli ni prikazana, ampak je na njenem mestu vpisana črka N (standardna napaka ocene deleža je večja od 15 % oziroma koeficient variacije je večji od 30 %). Kadar pri posameznih ocenah v tabelah ali na slikah ni posebnih oznak, to pomeni, da so ocene dovolj natančne (Smukavec, 2020).

Pregled posameznih vsebinskih področij

V nadaljevanju publikacije prikazujemo osnovne preglede kazalnikov izbranih vedenj, povezanih z zdravjem, po naslednjih vsebinskih področjih:

- Šola in družina:
 - Všečnost šole in obremenjenost s šolo;
 - Pogovor z mamo in očetom.
- Nekateri pozitivni in negativni izidi (duševnega) zdravja:
 - Samoocena zdravja, zadovoljstvo z življenjem in psihosomatski simptomi;
 - Klinično pomembne težave, verjetnost depresije in samomorilno vedenje;
 - Osamljenost in samopodoba;
 - Samoučinkovitost;
 - Odnos do telesa in diet.

- Z življenjskim slogom povezana vedenja:
 - Zajtrkovanje med tednom in skupen obrok z družino;
 - Uživanje sadja in zelenjave;
 - Uživanje sladkarij, sladkanih in energijskih pijač;
 - Telesna dejavnost, telesna/športna dejavnost v prostem času in sedeča vedenja v prostem času.
- Tvegana vedenja:
 - Uporaba vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh;
 - Kajenje cigaret (tovarniških in/ali ročno zviti) kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh;
 - Uporaba elektronskih cigaret kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh;
 - Pitje alkoholnih pijač v zadnjih 30 dneh;
 - Pitje alkoholnih pijač vsaj enkrat na teden;
 - Opitost 2-krat ali večkrat kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh;
 - Uporaba konoplje kadarkoli v življenju in v zadnjih 12 mesecih;
 - Uporaba konoplje v zadnjih 30 dneh in dnevna uporaba konoplje;
 - Dosegljivost konoplje v naslednjih 24 urah;
 - Online trpinčenje;
 - Spolni odnosi in uporaba zaščite pred nosečnostjo in spolno prenosljivimi boleznimi pri zadnjem spolnem odnosu.
- Uporaba sodobnih tehnologij:
 - Online pogovori in socialni mediji;
 - Video/računalniške/spletne igre;
- Mladostniki med pandemijo (covid-19):
 - Dostop do elektronske naprave, spletnih okolij za šolsko delo in okolij za komunikacijo s prijatelji;
 - Podpora pri šolskih obveznostih, prostor za šolsko delo in informiranost;
 - Osamljenost oz. občutki pripadnosti skupini prijateljev in možnost pogovora;
 - Deprivacija in posttravmatska stresna rast.

Rezultati v posameznih vsebinskih področjih so prikazani glede na izbrane kazalnike neenakosti, in sicer:

- spol (moški, ženski),
- kohezijsko regijo bivališča (vzhodna, zahodna),
- subjektivno oceno blagostanja družine (podpovprečno, povprečno, nadpovprečno),
- tip družine (klasična, drugi tipi (enostarševska, rekonstruirana itd.),
- zaposlenost staršev (oba starša zaposlena, vsaj en starš brezposeln).

Struktura posameznih poglavij

V publikaciji je vsako poglavje oz. vsebinsko področje sestavljeno iz podpoglavij, katera sestavljajo posamezni kazalniki, in sicer so najprej predstavljeni pomembni rezultati, nato sledi tabelarični prikaz posameznih kazalnikov glede na izbrane kazalnike neenakosti. Izbrane kazalnike pa smo poleg

tabelarične oblike pripravili tudi grafično. Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti v tabelah izpisane odebeljeno. Na koncu vsakega podpoglavja sledi še opis prikazanih kazalnikov.

Literatura

Jeriček Klanšček H., Roškar M., Drev A., Pucelj V., Koprivnikar H., Zupanič T., Korošec A., Prelec Poljanšek P. (2019). Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji: izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2018. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.

Smukavec A. (2020) Natančnost statističnih ocen, splošna metodološka pojasnila. SURS. Pridobljeno 1. 9. 2021 s spletne strani: <https://www.stat.si/dokument/8884/NatancnostStatisticnihOcenMPsplosna.pdf>.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, EnKlikAnketa (1KA). (2021). Pridobljeno 1. 9. 2021 s spletne strani: <https://www.1ka.si/d/sl/o-1ka/splosen-opis>.

3.1 Šola

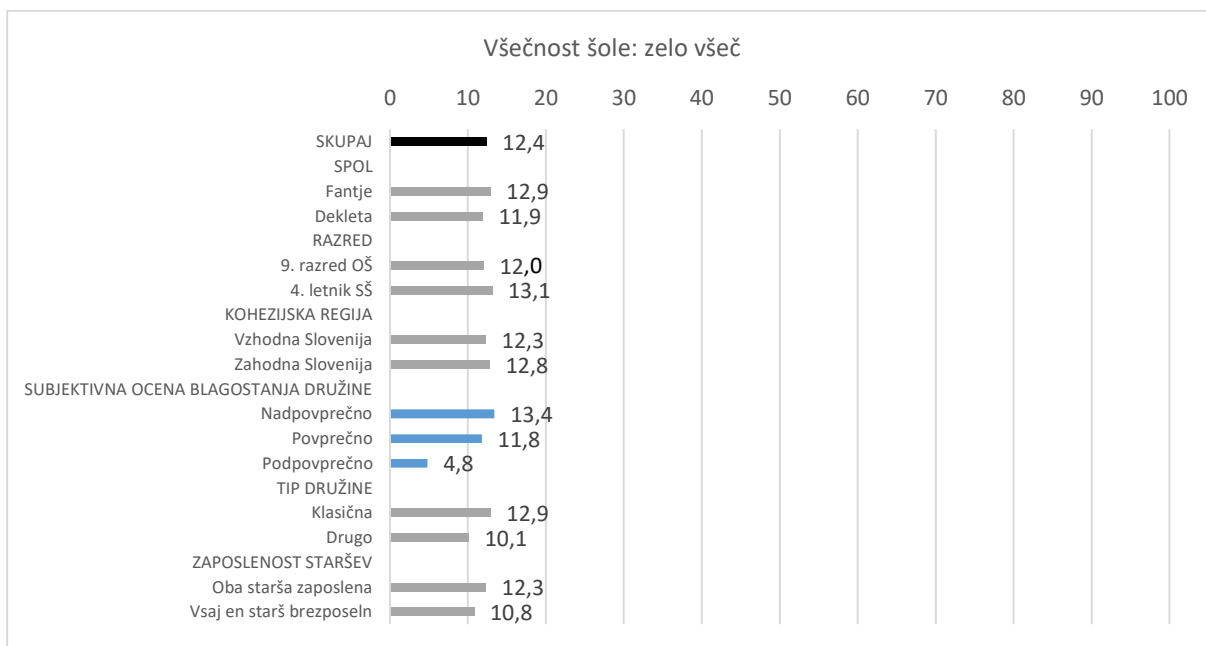
Všečnost šole in obremenjenost s šolo

- Šola je zelo všeč več kot desetini mladostnikov. Odstotek mladostnikov, ki jim je šola zelo všeč, je višji med mladostniki, ki prihajajo iz premožnejših družin (nadpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), v primerjavi s tistimi iz manj premožnih družin.
- S šolskim delom je zelo obremenjena skoraj tretjina mladostnikov. Odstotek mladostnikov, ki so zelo obremenjeni z delom za šolo, je višji pri dekletih, pri dijakih 4. letnika SŠ v primerjavi z učenci iz 9. razreda OŠ in pri mladostnikih iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin.

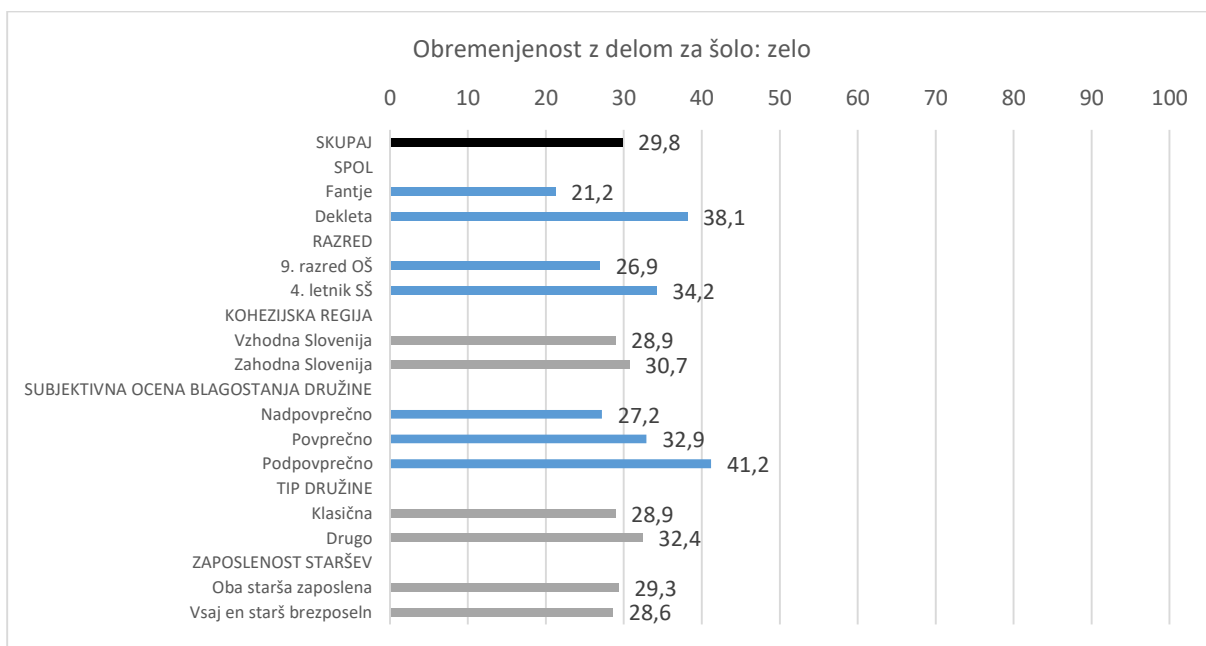
Tabela 4: Odstotki mladostnikov, ki jim je šola zelo všeč in mladostnikov, ki so zelo obremenjeni z delom za šolo, 2020.

	Všečnost šole: zelo všeč		Obremenjenost z delom za šolo: zelo	
	%	p	%	p
Skupaj	12,4		29,8	
Spol				
Fantje	12,9	0,3988	21,2	<0,0001
Dekleta	11,9		38,1	
Razred				
9. razred OŠ	12,0	0,3458	26,9	<0,0001
4. letnik SŠ	13,1		34,2	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	12,3	0,6974	28,9	0,2851
Zahodna Slovenija	12,8		30,7	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	13,4		27,2	
Povprečno	11,8	0,0073	32,9	<0,0001
Podpovprečno	4,8		41,2	
Tip družine				
Klasična	12,9	0,0678	28,9	0,1104
Drugo	10,1		32,4	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	12,3	0,3964	29,3	0,7831
Vsaj en starš brezposeln	10,8		28,6	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 1: Odstotki mladostnikov, ki jim je šola zelo všeč, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 2: Odstotki mladostnikov, ki so zelo obremenjeni z delom za šolo, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

3.2 Družina

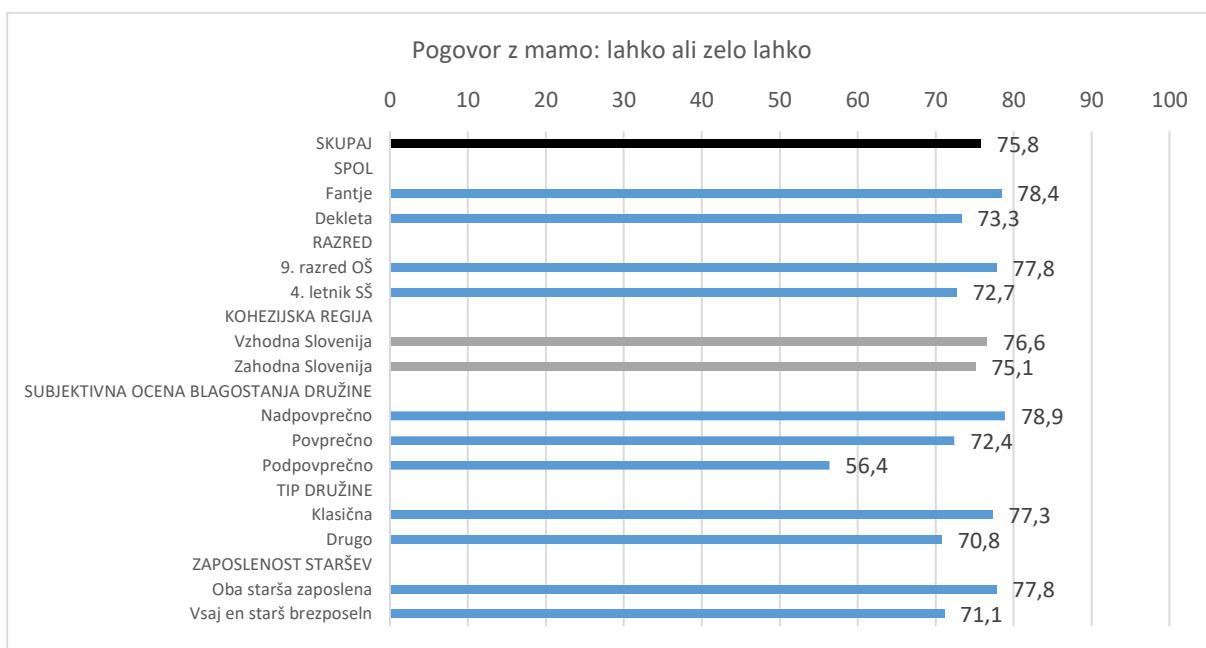
Pogovor z mamo in očetom

- Z mamo se lahko (lahko ali zelo lahko) pogovarja tri četrtine mladostnikov, delež mladostnikov, ki se lahko pogovarja z očetom, pa je nekoliko nižji. S starši se lahko pogovarja višji odstotek fantov kot deklet.
- Odstotka mladostnikov, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo z mamo in tistih, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo očetom, s starostjo padata, nižja sta med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin, med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin in med mladostniki, kjer je v družini vsaj en starš brezposeln.

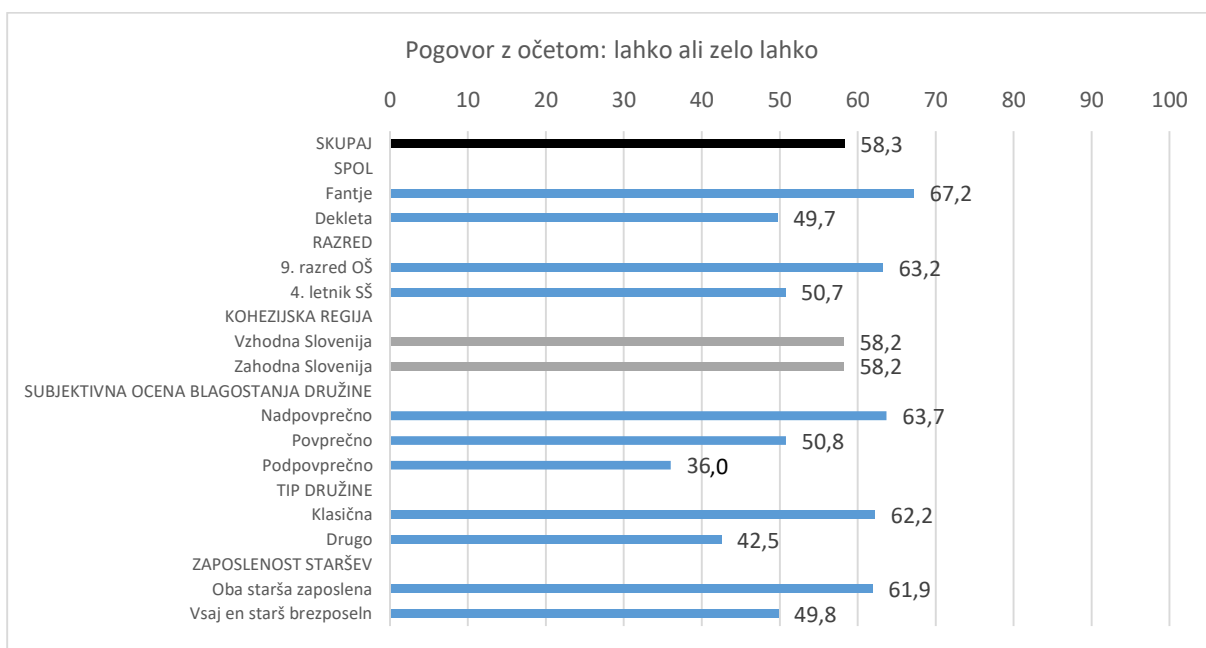
Tabela 5: Odstotki mladostnikov, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo z mamo oziroma očetom, 2020.

	Pogovor z mamo: lahko ali zelo lahko		Pogovor z očetom: lahko ali zelo lahko	
	%	p	%	p
Skupaj	75,8		58,3	
Spol				
Fantje	78,4	0,0013	67,2	<0,0001
Dekleta	73,3		49,7	
Razred				
9. razred OŠ	77,8	0,0016	63,2	<0,0001
4. letnik SŠ	72,7		50,7	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	76,6	0,3323	58,2	0,9894
Zahodna Slovenija	75,1		58,2	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	78,9		63,7	
Povprečno	72,4	<0,0001	50,8	<0,0001
Podpovprečno	56,4		36,0	
Tip družine				
Klasična	77,3	0,0011	62,2	<0,0001
Drugo	70,8		42,5	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	77,8	0,0044	61,9	<0,0001
Vsaj en starš brezposeln	71,1		49,8	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 3: Odstotki mladostnikov, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo z mamo, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 4: Odstotki mladostnikov, ki se lahko ali zelo lahko pogovarjajo z očetom, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

3.3 Opisi kazalnikov

ŠOLA

Mladostniki, ki jim je šola všeč. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »*Kakšno mnenje imaš o šoli?*« odgovorili, da jim je zelo všeč (vsi možni odgovori: zelo mi je všeč; malo mi je všeč; ni mi preveč všeč; sploh mi ni všeč).

Mladostniki, ki so obremenjeni z delom za šolo. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »*Koliko si zaradi dela za šolo pod pritiskom?*« odgovorili, da zelo (vsi možni odgovori: zelo; še kar; malo; sploh nič).

DRUŽINA

Mladostniki, ki se lahko pogovarjajo z mamo. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »*Kako lahko se z mamo pogovarjaš o stvareh, ki te res težijo?*« odgovorili, da lahko oz. zelo lahko (vsi možni odgovori: zelo lahko; lahko; težko; zelo težko; nimam/nimam stikov/ne poznam/je umrl/-a).

Mladostniki, ki se lahko pogovarjajo z očetom. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »*Kako lahko se z očetom pogovarjaš o stvareh, ki te res težijo?*« odgovorili, da lahko oz. zelo lahko (vsi možni odgovori: zelo lahko; lahko; težko; zelo težko; nimam/nimam stikov/ne poznam/je umrl/-a).

NEKATERI POZITIVNI IN NEGATIVNI IZIDI (DUŠEVNEGA) ZDRAVJA

4.1 Samoocena zdravja, zadovoljstvo z življenjem in psihosomatski simptomi

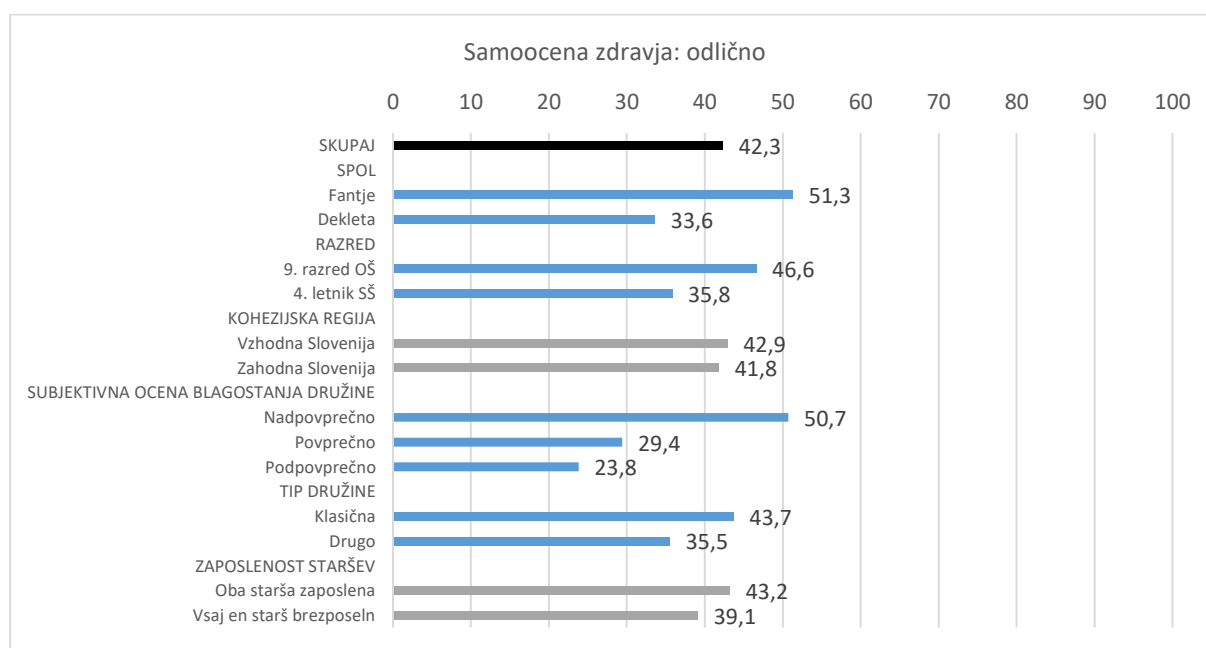
Samoocena zdravja, zadovoljstvo z življenjem in psihosomatski simptomi

- Z življenjem je zadovoljnih več kot polovica mladostnikov, več kot dve petini pa jih svoje zdravje ocenjuje kot odlično. Skoraj tretjina mladostnikov doživlja dva ali več psihosomatskih znakov več kot enkrat na teden.
- Svoje zdravje kot odlično ocenjuje polovica fantov in tretjina deklet, odstotki fantov, ki so zadovoljni s svojim življenjem, so višji, pri čemer nižji odstotek fantov doživlja dva ali več psihosomatskih znakov več kot enkrat na teden.
- Odstotka mladostnikov, ki so zadovoljni s svojim življenjem in tistih, ki svoje zdravje ocenjujejo kot odlično, padata s starostjo, viša pa se odstotek tistih, ki doživljajo dva ali več psihosomatskih simptomov. Odstotka mladostnikov, ki svoje zdravje ocenjujejo kot odlično in tistih, ki so zadovoljni s svojim življenjem sta nižja med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin in med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin. Med mladostniki iz neklasičnih družin je odstotek tistih, ki doživljajo dva ali več psihosomatskih znakov višji. V družinah, kjer je vsaj en starš brezposeln, je odstotek mladostnikov, zadovoljnih z življenjem nižji, višji pa je odstotek mladostnikov, ki doživljajo dva ali več psihosomatskih simptomov.

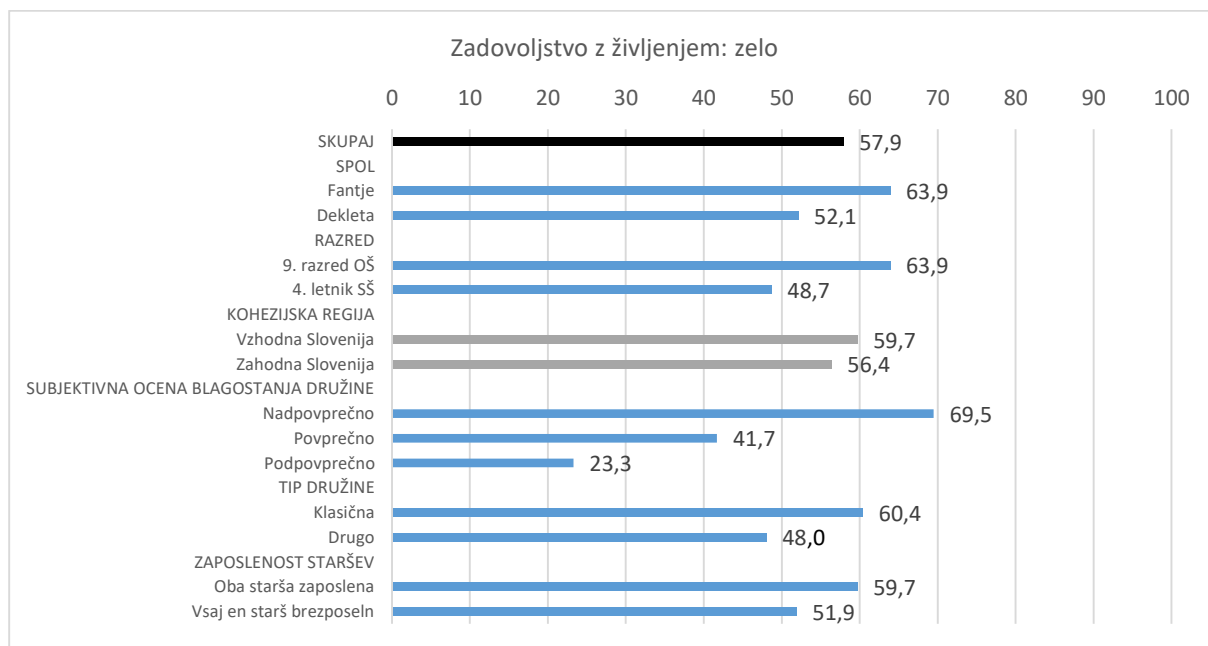
Tabela 6: Odstotki mladostnikov, ki svoje zdravje ocenjujejo kot odlično, so zelo zadovoljni z življenjem ter odstotki mladostnikov, ki doživljajo dva ali več psihosomatskih simptomov več kot enkrat na teden, 2020.

	Samooocena zdravja: odlično		Zadovoljstvo z življenjem: zelo		Dva ali več psihosomatskih simptomov več kot enkrat na teden	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	42,3		57,9		32,8	
Spol						
Fantje	51,3	<0,0001	63,9	<0,0001	21,6	<0,0001
Dekleta	33,6		52,1		43,7	
Razred						
9. razred OŠ	46,6	<0,0001	63,9	<0,0001	29,9	<0,0001
4. letnik SŠ	35,8		48,7		37,2	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	42,9	0,5480	59,7	0,0668	32,0	0,4042
Zahodna Slovenija	41,8		56,4		33,5	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	50,7		69,5		27,9	
Povprečno	29,4	<0,0001	41,7	<0,0001	38,7	<0,0001
Podpovprečno	23,8		23,3		56,1	
Tip družine						
Klasična	43,7	0,0004	60,4	<0,0001	30,8	<0,0001
Drugo	35,5		48,0		39,7	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	43,2	0,1386	59,7	0,0041	31,4	0,0266
Vsaj en starš brezposeln	39,1		51,9		37,1	

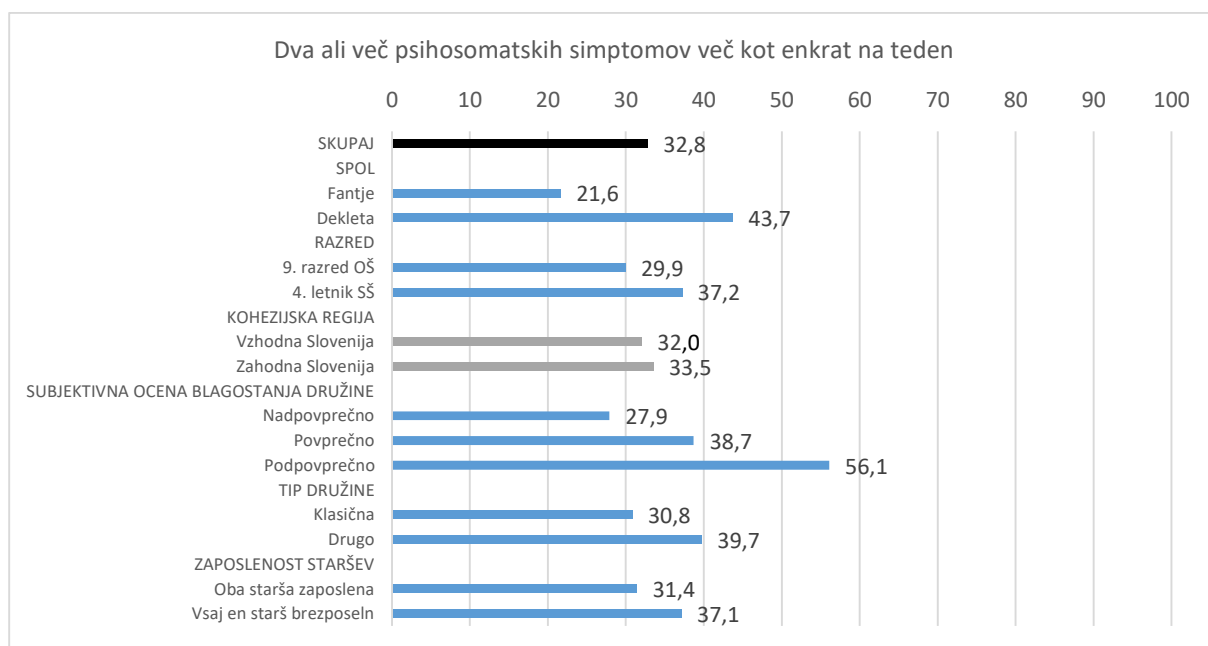
Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 5: Odstotki mladostnikov, ki svoje zdravje ocenjujejo kot odlično, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 6: Odstotki mladostnikov, ki so zelo zadovoljni z življenjem, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 7: Odstotki mladostnikov, ki doživljajo dva ali več psihosomatskih simptomov več kot enkrat na teden, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

4.2 Klinično pomembne težave, verjetnost depresije in samomorilno vedenje

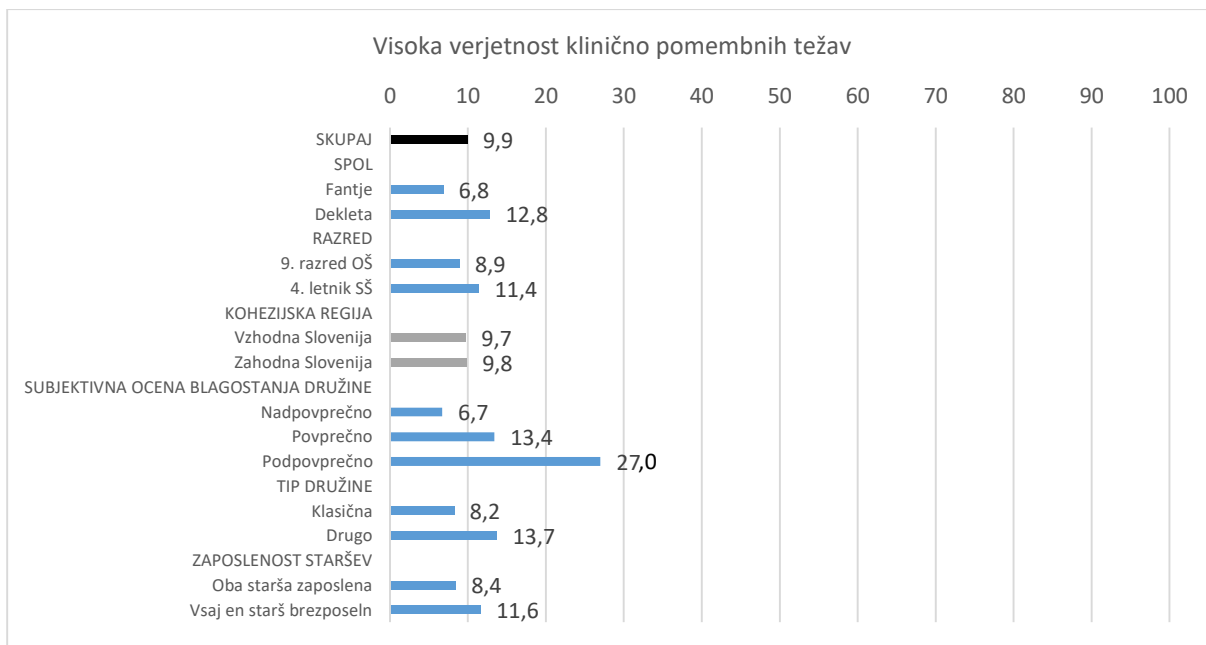
Visoka verjetnost klinično pomembnih težav, verjetnost depresije in resno razmišljanje o samomoru

- Verjetnost depresije je prisotna pri skoraj petini mladostnikov, približno desetina pa jih ima klinično pomembne težave in je v zadnjih 12 mesecih resno razmišljala o samomoru.
- Odstotka mladostnikov z visoko verjetnostjo klinično pomembnih težav na področju duševnega zdravja in tistih z verjetnostjo depresije se višata s starostjo in sta višja pri dekletih. Višji odstotek deklet kot fantov je v zadnjih 12 mesecih resno razmišljal o samomoru.
- Odstotki mladostnikov, ki imajo klinično pomembne težave, visoko verjetnost depresije in so v zadnjih 12 mesecih resno razmišljali o samomoru, so višji med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin, med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin in med mladostniki iz družin, kjer je vsaj en starš brezposeln. Odstotki mladostnikov, ki imajo visoko verjetnost depresije, so višji v zahodni regiji v primerjavi z vzhodno.

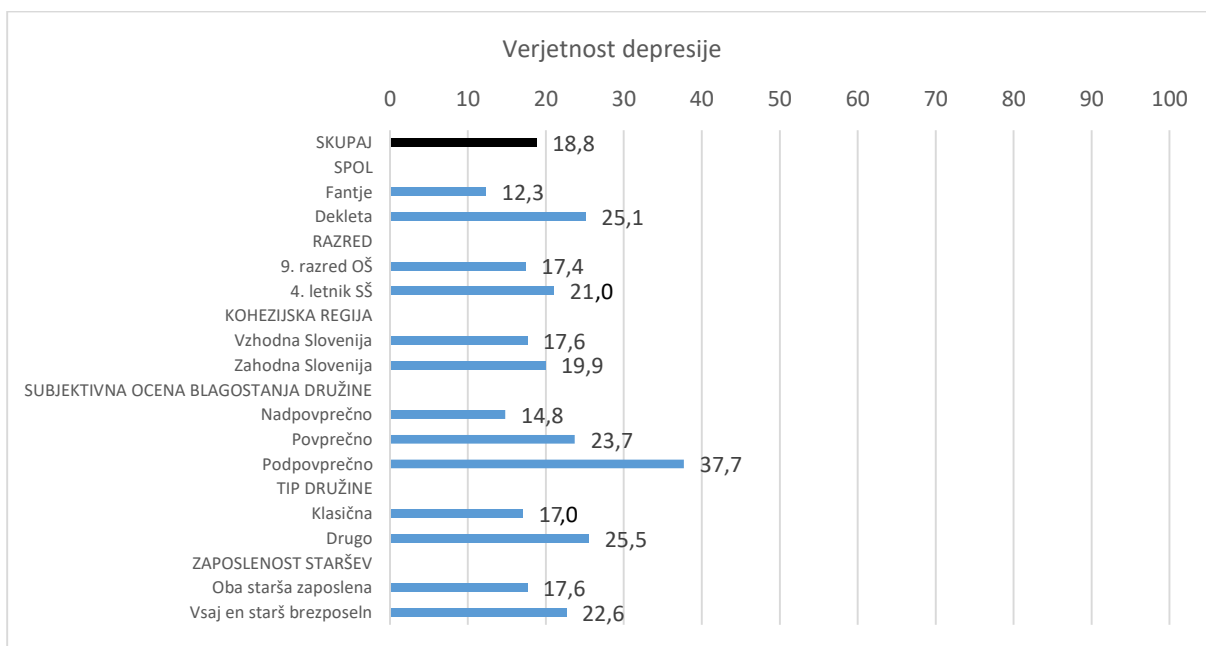
Tabela 7: Odstotki mladostnikov s klinično pomembnimi težavami, visoko verjetnostjo depresije in resnim razmišljanjem o samomoru v zadnjih 12 mesecih, 2020.

	Visoka verjetnost klinično pomembnih težav		Verjetnost depresije		Resno razmišljanje o samomoru v zadnjih 12 mesecih	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	9,9		18,8		13,0	
Spol						
Fantje	6,8	<0,0001	12,3	<0,0001	9,4	<0,0001
Dekleta	12,8		25,1		16,5	
Razred						
9. razred OŠ	8,9	0,0221	17,4	0,0017	12,4	0,2137
4. letnik SŠ	11,4		21,0		14,0	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	9,7	0,9521	17,6	0,0274	13,8	0,1301
Zahodna Slovenija	9,8		19,9		11,9	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	6,7	<0,0001	14,8	<0,0001	10,3	<0,0001
Povprečno	13,4		23,7		14,2	
Podpovprečno	27,0		37,7		39,7	
Tip družine						
Klasična	8,2	<0,0001	17,0	<0,0001	10,4	<0,0001
Drugo	13,7		25,5		22,5	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	8,4	0,0404	17,6	0,0104	11,4	0,0006
Vsaj en starš brezposeln	11,6		22,6		17,7	

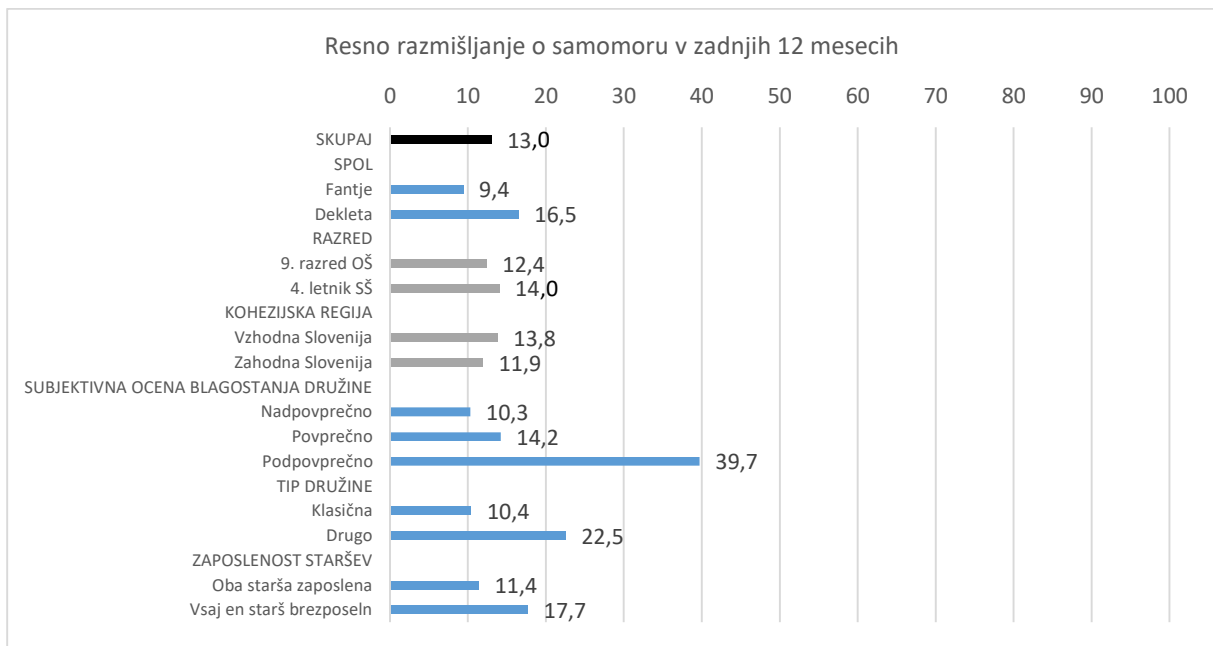
Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 8: Odstotki mladostnikov z visoko verjetnostjo klinično pomembnih težav, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 9: Odstotki mladostnikov z verjetnostjo depresije, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 10: Odstotki mladostnikov, ki so resno razmišljali o samomoru v zadnjih 12 mesecih, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

4.3 Osamljenost in samopodoba

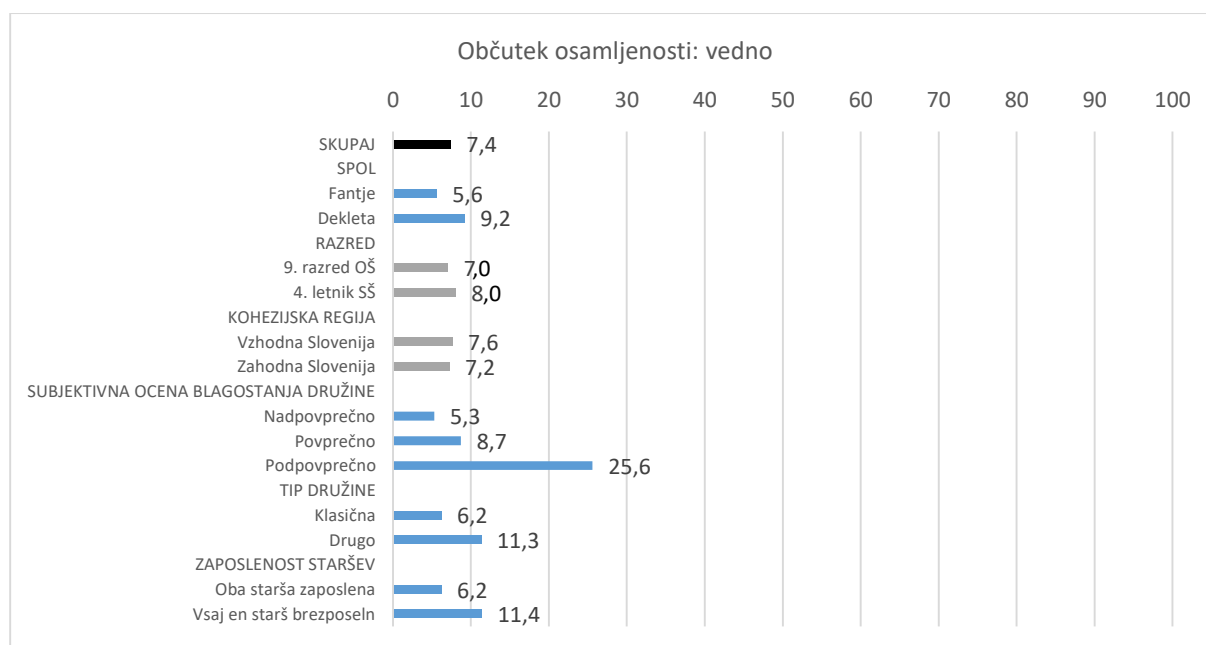
Občutki osamljenosti in nizka samopodoba

- Dvajsetina fantov in približno desetina deklet se vedno počuti osamljene in svojo samopodobo ocenjuje kot nizko.
- Odstotka mladostnikov, ki se vedno počutijo osamljene in tistih, ki svojo samopodobo ocenjujejo kot nizko, sta višja med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin in med mladostniki iz družin, v katerih je vsaj en starš brezposeln. Odstotek mladostnikov, ki se vedno počutijo osamljene, je višji med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane, idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin, odstotek tistih, ki svojo samopodobo ocenjujejo kot nizko, pa je višji v vzhodni Sloveniji v primerjavi z zahodno.

Tabela 8: Odstotki mladostnikov, ki se vedno počutijo osamljene in tistih, ki svojo samopodobo ocenjujejo kot nizko, 2020.

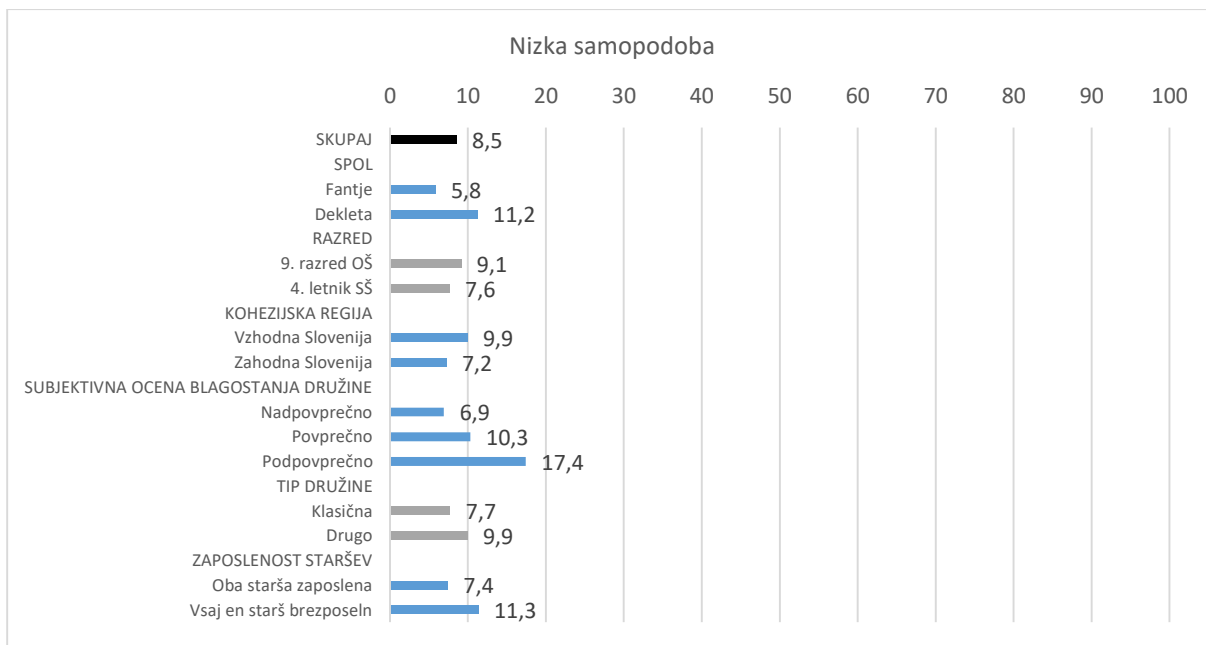
	Občutek osamljenosti: vedno		Nizka samopodoba	
	%	p	%	p
Skupaj	7,4		8,5	
Spol				
Fantje	5,6	0,0003	5,8	<0,0001
Dekleta	9,2		11,2	
Razred				
9. razred OŠ	7,0	0,3127	9,1	0,1456
4. letnik SŠ	8,0		7,6	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	7,6	0,6140	9,9	0,0066
Zahodna Slovenija	7,2		7,2	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	5,3		6,9	
Povprečno	8,7	<0,0001	10,3	<0,0001
Podpovprečno	25,6		17,4	
Tip družine				
Klasična	6,2	<0,0001	7,7	0,0846
Drugo	11,3		9,9	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	6,2	0,0002	7,4	0,0079
Vsaj en starš brezposeln	11,4		11,3	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 11: Odstotki mladostnikov, ki se vedno počutijo osamljene, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 12: Odstotki mladostnikov, ki svojo samopodobo ocenjujejo kot nizko, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

4.4 Samoučinkovitost

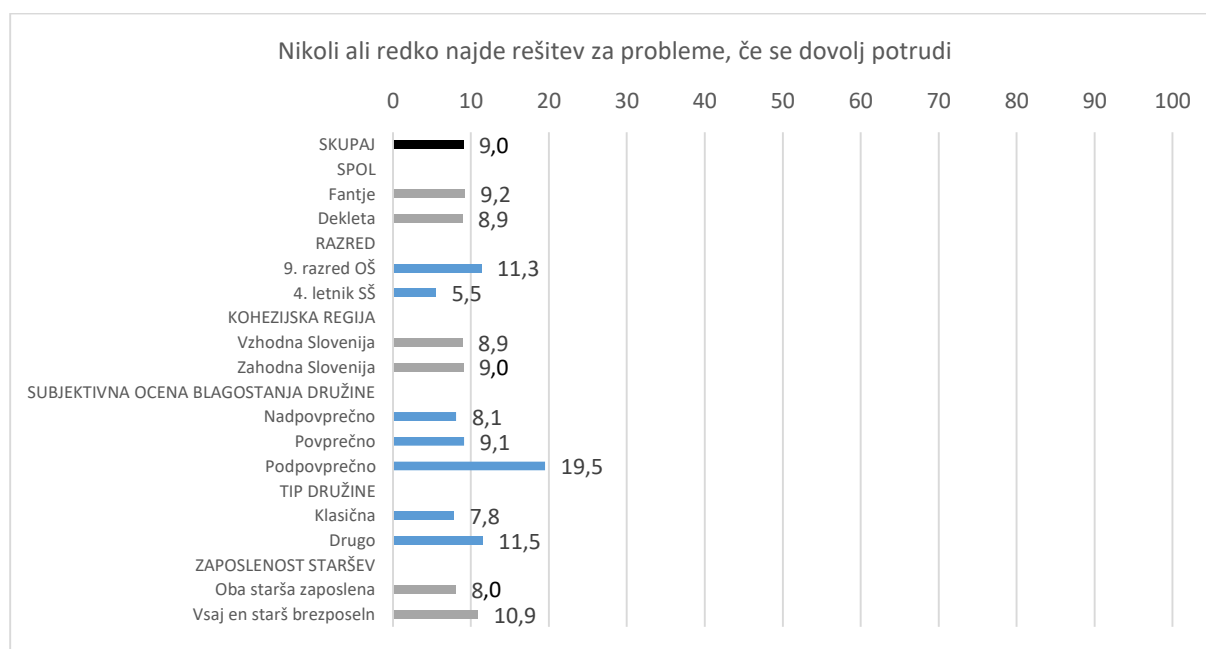
Samoučinkovitost

- Približno desetina mladostnikov meni, da nikoli ali redko najdejo rešitev za probleme, malo manj kot desetina pa jih meni, da nikoli ali redko zmorejo narediti stvari, ki se jih lotijo.
- Približno desetina učencev 9. razreda OŠ in dvajsetina dijakov 4. letnika SŠ meni, da nikoli ali redko najdejo rešitev za probleme in zmorejo narediti stvari, ki se jih lotijo. Odstotki mladostnikov, ki menijo, da niso samoučinkoviti, s starostjo padajo.
- Odstotka mladostnikov, ki menijo, da nikoli ali redko najdejo rešitev za problem in tistih, ki menijo, da nikoli ali redko zmorejo narediti stvari, ki se jih lotijo, sta višja med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin in med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin.

Tabela 9: Odstotki mladostnikov, ki menijo, da nikoli ali redko najdejo rešitev za probleme in tistih, ki menijo, da so le redko ali nikoli zmožni narediti stvari, ki se jih lotijo, 2020.

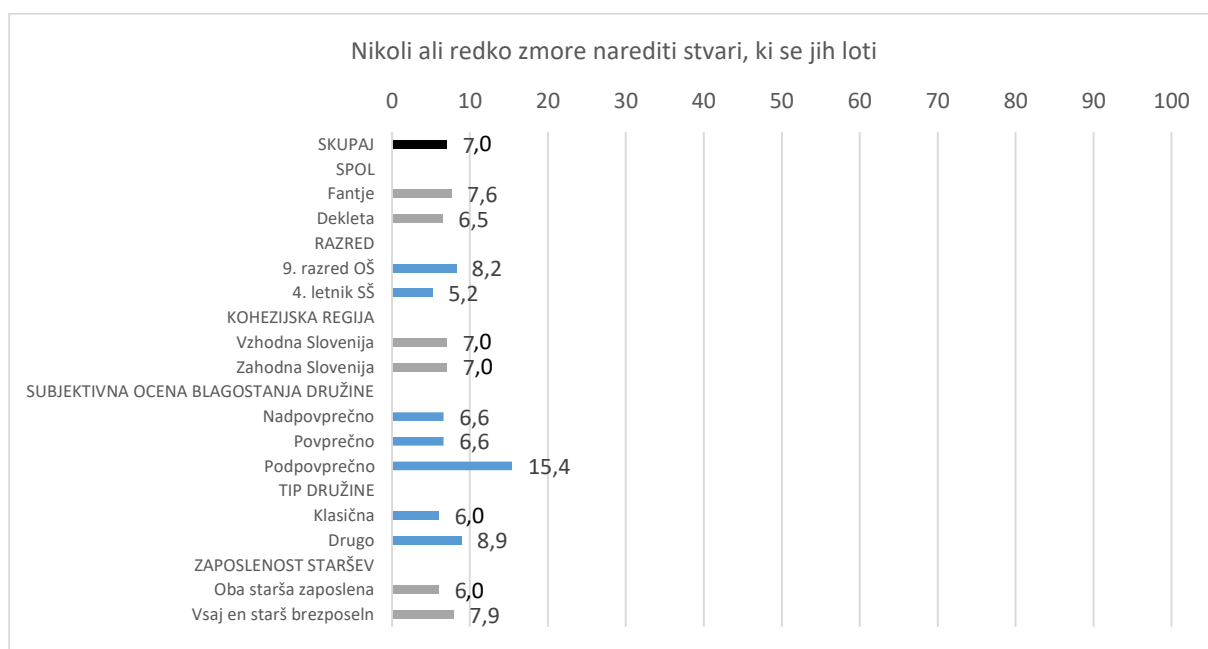
	Nikoli ali redko najde rešitev za probleme, če se dovolj potrudi		Nikoli ali redko zmore narediti stvari, ki se jih loti	
	%	p	%	p
Skupaj	9,0		7,0	
Spol				
Fantje	9,2	0,7312	7,6	0,2512
Dekleta	8,9		6,5	
Razred				
9. razred OŠ	11,3	<0,0001	8,2	0,0018
4. letnik SŠ	5,5		5,2	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	8,9	0,8806	7,0	0,9692
Zahodna Slovenija	9,0		7,0	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	8,1	<0,0001	6,6	0,0003
Povprečno	9,1		6,6	
Podpovprečno	19,5		15,4	
Tip družine				
Klasična	7,8	0,0043	6,0	0,0148
Drugo	11,5		8,9	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	8,0	0,0553	6,0	0,1635
Vsaj en starš brezposeln	10,9		7,9	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 13: Odstotki mladostnikov, ki so odgovorili, da nikoli ali redko najdejo rešitev za probleme, če se dovolj trudijo, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 14: Odstotki mladostnikov, ki menijo, da nikoli ali redko zmorejo narediti stvari, ki se jih lotijo, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

4.5 Odnos do telesa in diet

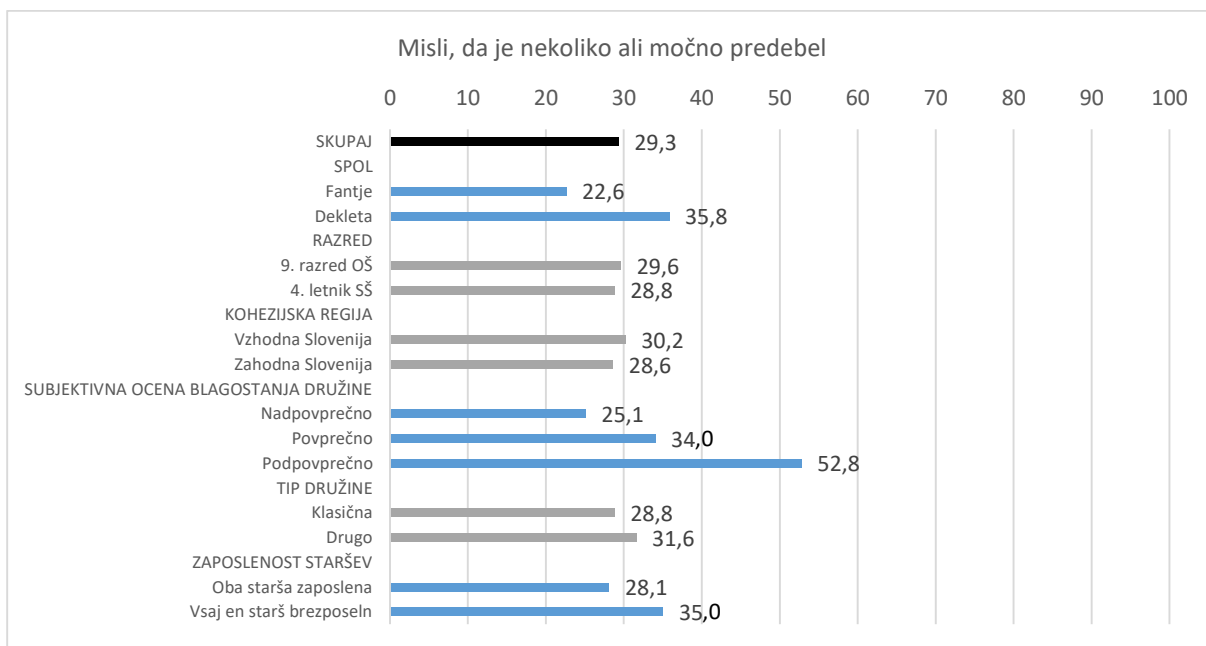
Odnos do telesa in diet

- Več kot tretjina deklet in petina fantov misli, da so nekoliko ali močno predebeli, pri čemer ITM pri desetini deklet in petini fantov ustreza mejnim vrednostim čezmerne hranjenosti in debelosti. Desetina fantov in petina deklet je na dieti ali počne karkoli, da bi shujšali.
- Odstotki mladostnikov, ki mislijo, da so nekoliko ali močno predebeli in tistih, katerih ITM ustreza mednarodnim vrednostim čezmerne hranjenosti in debelosti ter mladostnikov, ki so na dieti ali počnejo karkoli, da bi shujšali, so višji med mladostniki, ki prihajajo iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin.
- Odstotka mladostnikov, katerih ITM ustreza mednarodnim vrednostim čezmerne hranjenosti in debelosti ter mladostnikov, ki so na dieti ali počnejo karkoli, da bi shujšali, sta višja med mladostniki iz vzhodne Slovenije v primerjavi s tistimi iz zahodne.
- Odstotka mladostnikov, katerih ITM ustreza mednarodnim mejnim vrednostim čezmerne hranjenosti in mladostnikov, ki mislijo da so nekoliko ali močno predebeli, sta višja v družinah, kjer je vsaj en starš brezposeln.

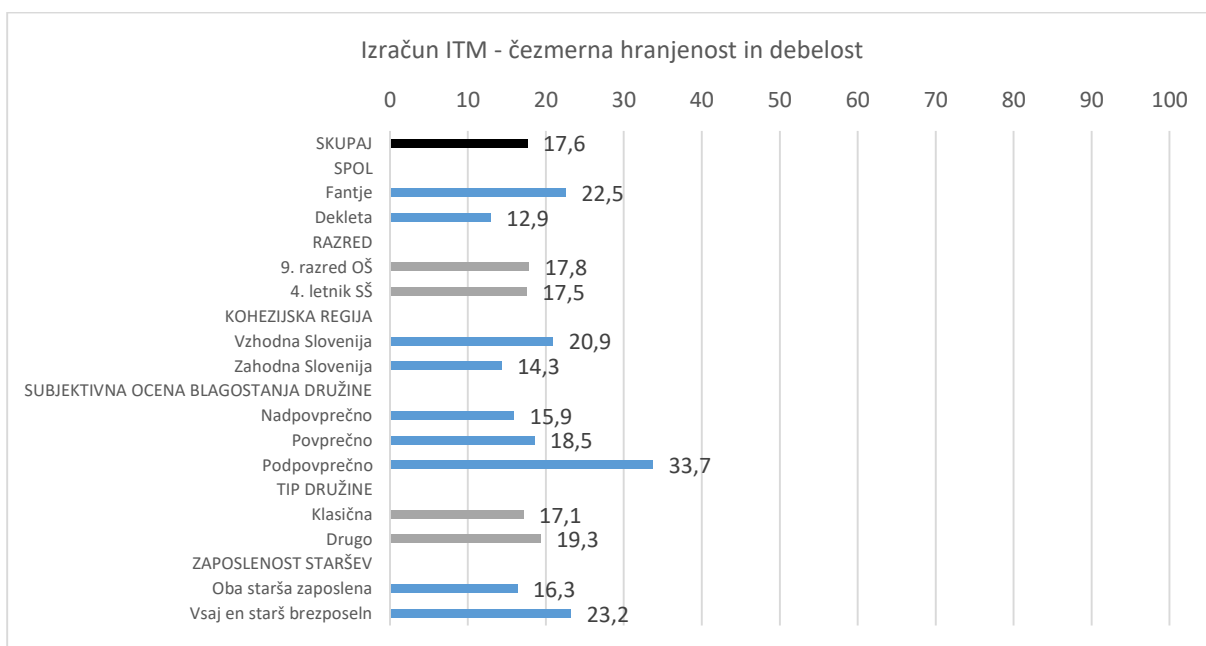
Tabela 10: Odstotki mladostnikov, ki mislijo, da so nekoliko ali močno predebeli, mladostnikov, katerih ITM ustreza mednarodnim mejnim vrednostim čezmerne hranjenosti in debelosti, ter mladostnikov, ki so na dieti ali počnejo karkoli, da bi shujšali, 2020.

	Misli, da je nekoliko ali močno predebel		Izračun ITM – čezmerna hranjenost in debelost		Je na dieti	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	29,3		17,6		16,4	
Spol						
Fantje	22,6	<0,0001	22,5	<0,0001	10,6	<0,0001
Dekleta	35,8		12,9		22,1	
Razred						
9. razred OŠ	29,6	0,6258	17,8	0,8312	16,4	0,9318
4. letnik SŠ	28,8		17,5		16,3	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	30,2	0,5373	20,9	<0,0001	17,7	0,0408
Zahodna Slovenija	28,6		14,3		14,9	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	25,1		15,9		15,2	
Povprečno	34,0	<0,0001	18,5	<0,0001	17,1	0,0018
Podpovprečno	52,8		33,7		26,2	
Tip družine						
Klasična	28,8	0,1789	17,1	0,2377	16,2	0,6577
Drugo	31,6		19,3		17,0	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	28,1	0,0058	16,3	0,0013	15,5	0,0845
Vsaj en starš brezposeln	35,0		23,2		19,0	

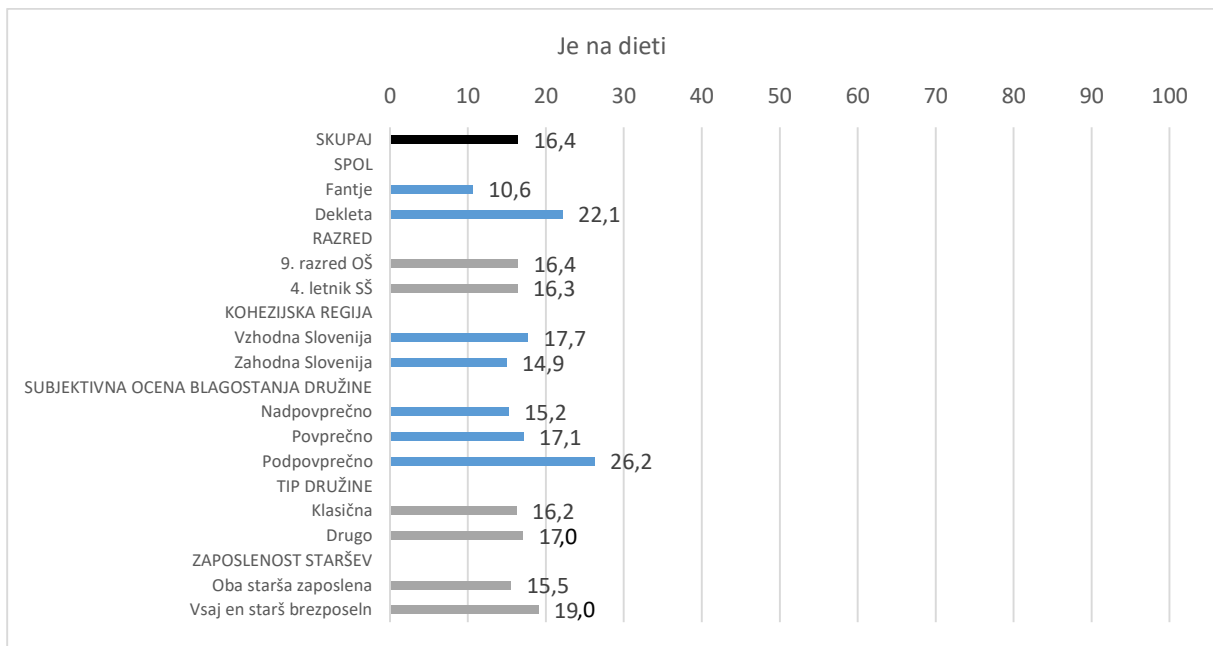
Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 15: Odstotki mladostnikov, ki mislijo, da so nekoliko ali močno predebeli, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 16: Odstotki mladostnikov, katerih ITM ustreza mednarodnim mejnim vrednostim čezmerne hranjenosti in debelosti, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 17: Odstotek mladostnikov, ki so na dieti, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

4.6 Opisi kazalnikov

SAMOOCCENA ZDRAVJA IN ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM

Moje zdravje je odlično. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kakšno se ti zdi tvoje zdravje?« odgovorili, da je odlično (vsi možni odgovori: odlično; dobro; še kar dobro; slabo).

Zelo zadovoljni z življenjem. Odstotek mladostnikov, ki so na lestvici od 0 do 10 (10 označuje najboljšo možno življenje zate, 0 pa najslabše možno življenje zate) označili odgovor več kot 8.

PSIHOSOMATSKI SIMPTOMI

Vsaj 2 psihosomatska simptoma več kot enkrat tedensko. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanja »Kako pogosto si v zadnjih 6 mesecih imel/-a glavobol?«, »Kako pogosto si v zadnjih 6 mesecih imel/-a bolečine v želodcu?«, »Kako pogosto si v zadnjih 6 mesecih imel/-a bolečine v hrbtu?«, »Kako pogosto si se počutil/-a na tleh (žalosten/-na, nesrečen/-na ...)?«, »Kako pogosto si bil/-a razdražljiv/-a ali slabe volje?«, »Kako pogosto si bil/-a nervozen/nervozna?«, »Kako pogosto nisi mogel/mogla zaspati?«, »Kako pogosto si imel/-a vrtoglavico oz. si bil/-a omotična?« vsaj pri dveh psihosomatskih simptomih odgovorili, da približno vsak dan ali več kot enkrat na teden (vsi možni odgovori: približno vsak dan; več kot enkrat na teden; približno vsak teden; približno vsak mesec; redko ali nikoli).

KLINIČNO POMEMBNE TEŽAVE, VERJETNOST DEPRESIJE IN SAMOMORILNO VEDENJE

Visoka verjetnost klinično pomembnih težav, vprašalnik SDQ (0–20). Odstotek mladostnikov, ki so dosegli 20 ali več točk od skupno 40 na *Vprašalniku prednosti in slabosti – SDQ* (angl. Strengths and Difficulties Questionnaire), kar kaže visok rezultat in visoko verjetnost prisotnosti klinično pomembnih težav na področju duševnega zdravja. SDQ se uporablja za oceno tveganja klinično pomembnih težav

v duševnem zdravju. Vprašalnik je sestavljen iz 20 postavk, ki pokrivajo naslednje vidike duševnega zdravja v preteklih šestih mesecih: čustvene simptome, vedenjske težave, hiperaktivnost, težave v odnosih z vrstniki; sklop prosocialno vedenje v naš vprašalnik ni bil zajet. Glede na doseženo število točk mladostnike razvrstimo v tri skupine: nizek rezultat (0–15 točk; majhna verjetnost prisotnosti klinično pomembnih težav na področju duševnega zdravja), mejni rezultat (16–19 točk, možna prisotnost klinično pomembnih težav na področju duševnega zdravja), visok rezultat (20 ali več točk; visoka verjetnost prisotnosti klinično pomembnih težav na področju duševnega zdravja).

Povišana verjetnost depresije – lestvica SZO-5 (1–100). Odstotek mladostnikov, ki so na lestvici SZO-5, ki obsega 5 trditev o počutju v zadnjih dveh tednih (1. doživljanje veselja in dobre volje, 2. doživljanje pomirjenosti in sproščenosti, 3. doživljanje aktivnosti in živahnosti, 4. doživljanje svežine in spočitosti, 5. doživljanje napolnjenosti s stvarmi, ki me zanimajo), dosegli rezultat 28 točk ali manj (0–28 točk), kar kaže slabo kakovost življenja in povišano verjetnost depresije. Ostali dve skupini sta še odstotek mladostnikov z rezultatom 29–50 točk, ki kaže slabše duševno zdravje, a ne nujno depresijo, in odstotek mladostnikov z rezultatom 51–100 točk, ki kaže dobro duševno zdravje/počutje in odsotnost depresije.

Razmišljanje o tem, da bi poskušal narediti samomor (v zadnjih 12 mesecih). Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »Ali si v zadnjih 12 mesecih kdaj resno razmišljal/-a o tem, da bi poskušal/-a narediti samomor?« odgovorili pritrdilno (možna odgovora: da; ne).

OSAMLJENOST

Občutek osamljenosti. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto se počutiš osamljeno?« odgovorili, da vedno (vsi možni odgovori: vedno; včasih; redko; nikoli).

Nizka samopodoba. Odstotek mladostnikov, ki so dosegli 6 ali manj točk na lestvici o samopodobi, kar kaže nizek rezultat in nizko samopodobo. Vprašalnik je sestavljen iz treh postavk oziroma trditev: »Všeč sem si; Dovolj dober sem tak, kot sem; Vrstniki me imajo radi«, pri katerih so glede na odgovore zbirali točke (vsi možni odgovori: se močno strinjam; se strinjam; se niti ne strinjam, niti strinjam; se ne strinjam; se močno ne strinjam). Glede na skupno število točk mladostnike razvrstimo v tri skupine: nizek rezultat (0–6 točk; nizka samopodoba), mejni rezultat (7–11 točk; srednja samopodoba), visok rezultat (12 in več točk; visoka samopodoba).

SAMOUČINKOVITOST

Rešitev za probleme, če se dovolj potruji – nikoli ali redko. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto najdeš rešitev za probleme, če se dovolj potrujiš?« odgovorili z odgovoroma nikoli ali redko (vsi možni odgovori: nikoli; redko; včasih; pogosto; vedno).

Nikoli ali redko zmore narediti stvari, ki se jih loti. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto zmoreš narediti stvari, ki se jih lotiš?« odgovorili z odgovoroma nikoli ali redko (vsi možni odgovori: nikoli; redko; včasih; pogosto; vedno).

ODNOS DO TELESA IN DIET

Mislim, da sem nekoliko ali močno predebel/-a. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali meniš, da ...?« odgovorili, da so nekoliko ali močno predebeli (vsi možni odgovori: močno presuh/-a; nekoliko presuh/-a; ravno prave teže; nekoliko predebel/-a; močno predebel/-a).

Izračun ITM – čezmerna hranjenost in debelost. Odstotek mladostnikov, pri katerih je izračunana vrednost ITM ustrezala mednarodno določenim mejnim vrednostim za debele otroke, stare od 2 do 18 let (povzeto po International Obesity Task Force cut-offs – IOTF) (3). Vrednost ITM je bila izračunana na podlagi odgovorov na vprašanji: »Koliko tehtaš?« in: »Koliko si visok/-a brez čevljev?«

Dietno vedenje. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »Ali si trenutno na dieti ali počneš karkoli, da bi shujšal/-a?« odgovorili pritrdilno (vsi možni odgovori: ne, moja teža je v redu; ne, vendar bi moral/-a malo shujšati; ne, ker se ne morem zrediti; da).

Z ŽIVLJENJSKIM SLOGOM POVEZANA VEDENJA

5.1 Prehranske navade

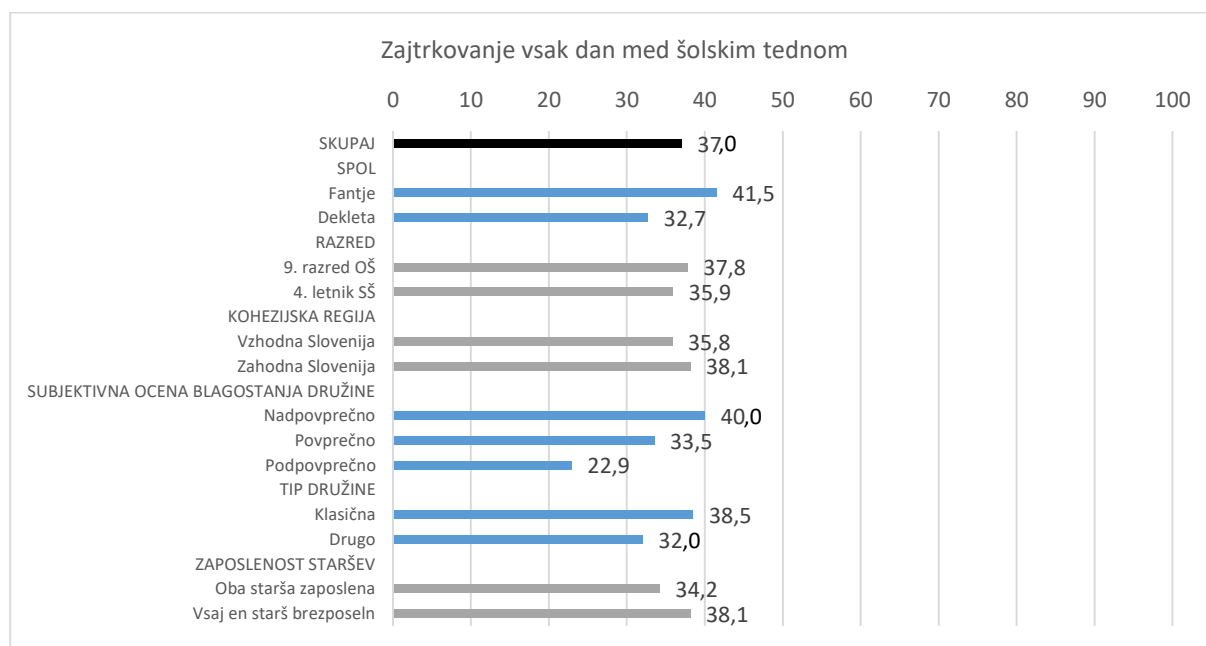
Zajtrkovanje med tednom in skupen obrok z družino

- Dobra tretjina mladostnikov med šolskim tednom (od ponedeljka do petka) vsak dan redno zajtrkuje (tako med učenci 9. razreda OŠ kot med dijaki 4. letnikov SŠ). Približno tretjina učencev 9. razreda OŠ ima vsak dan skupen obrok z družino, med dijaki 4. letnika SŠ pa manj kot četrtna.
- Odstotek tistih, ki redno zajtrkujejo med tednom, pada skupaj s subjektivno oceno blagostanja družine, nižji je tudi pri mladostnikih iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.). Med fanti in dekleti so pomembne razlike, saj fantje zajtrkujejo v višjem odstotku kot dekleta.
- Fantje v višjem odstotku kot dekleta redno obedujejo z družino. S starostjo se odstotek mladostnikov, ki redno obedujejo z družino, znižuje, prav tako se pomembno znižuje s padanjem subjektivne ocene blagostanja družine. Višji odstotek mladostnikov, ki nimajo vsak dan skupnega obroka s starši, je med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.).

Tabela 11: Odstotki mladostnikov, ki redno zajtrkujejo med tednom in ki imajo vsak dan skupen obrok z družino, 2020.

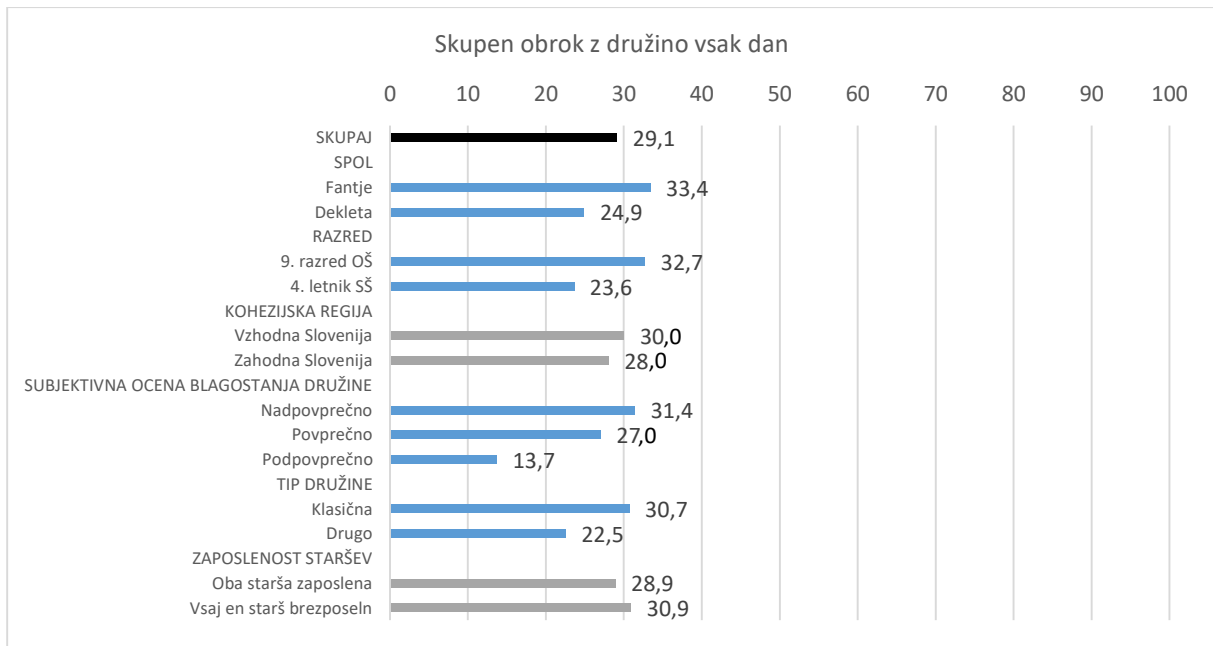
	Zajtrkovanje vsak dan med šolskim tednom		Skupen obrok z družino vsak dan	
	%	p	%	p
Skupaj	37,0		29,1	
Spol				
Fantje	41,5	<0,0001	33,4	<0,0001
Dekleta	32,7		24,9	
Razred				
9. razred OŠ	37,8	0,2905	32,7	<0,0001
4. letnik SŠ	35,9		23,6	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	35,8	0,2957	30,0	0,2318
Zahodna Slovenija	38,1		28,0	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	40,0	<0,0001	31,40	<0,0001
Povprečno	33,5		27,0	
Podpovprečno	22,9		13,7	
Tip družine				
Klasična	38,5	0,0041	30,7	<0,0001
Drugo	32,0		22,5	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	34,2	0,1545	28,9	0,4243
Vsaj en starš brezposeln	38,1		30,9	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 18: Odstotki mladostnikov, ki zajtrkujejo vsak dan med šolskim tednom, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 19: Odstotki mladostnikov, ki imajo skupen obrok z družino vsak dan, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

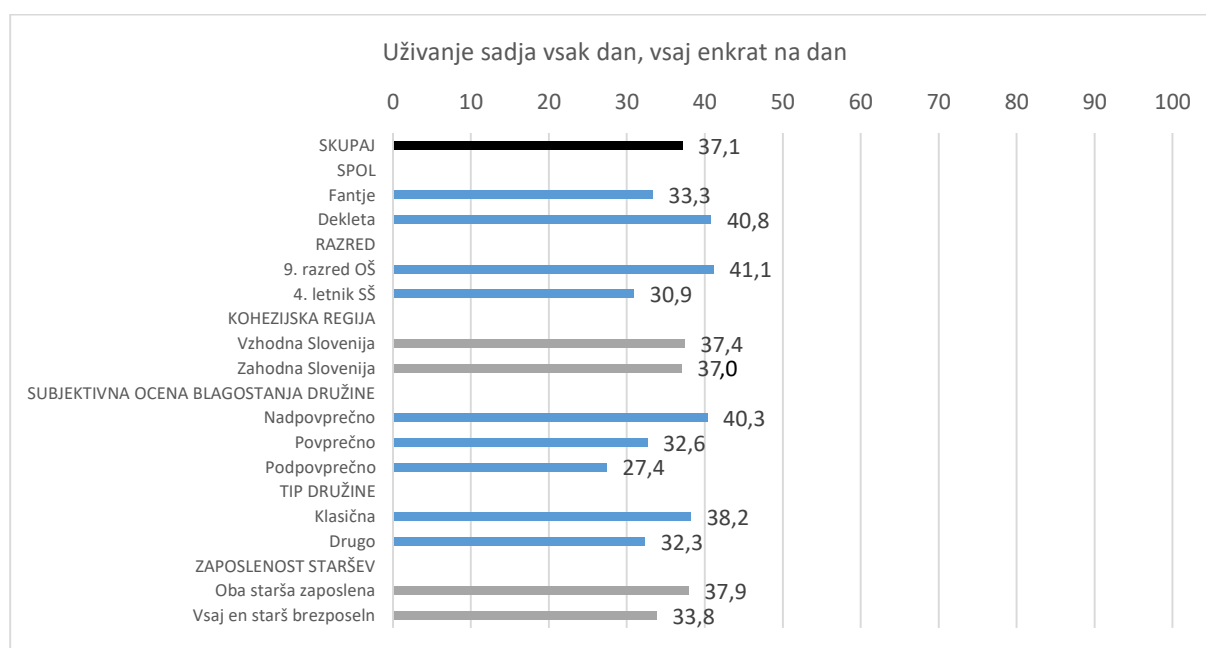
Uživanje sadja in zelenjave

- Sadje vsak dan uživa manj kot polovica mladostnikov v 9. razredu OŠ in manj kot tretjina dijakov 4. letnika SŠ. Nekaj več kot tretjina mladostnikov vsak dan uživa zelenjavo.
- Odstotka mladostnikov, ki redno uživajo sadje in tistih, ki redno uživajo zelenjavo, sta višja med dekleti kot med fanti, višja sta tudi pri mladostnikih iz bolj premožnih družin (nadpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine). Redno uživanje sadja s starostjo upada. Mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v manjši meri redno uživajo sadje kot njihovi vrstniki iz klasičnih družin.

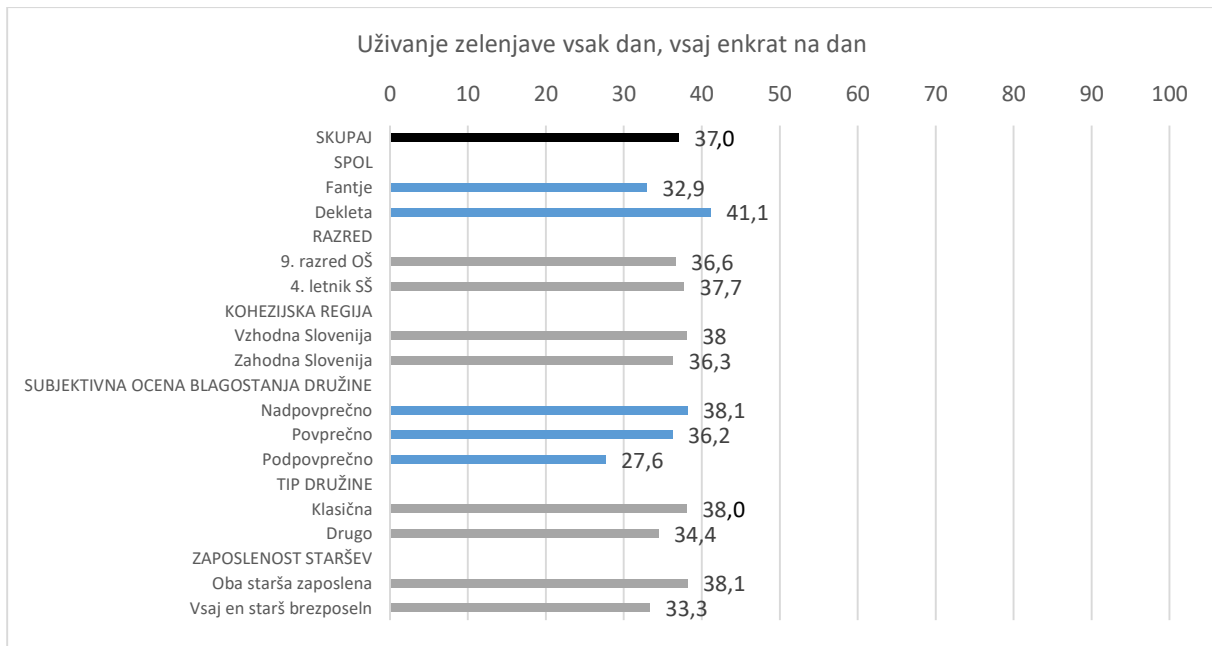
Tabela 12: Odstotki mladostnikov, ki redno uživajo sadje oziroma zelenjavo, 2020.

	Uživanje sadja vsak dan, vsaj enkrat na dan		Uživanje zelenjave vsak dan, vsaj enkrat na dan	
	%	p	%	p
Skupaj	37,1		37,0	
Spol				
Fantje	33,3	<0,0001	32,9	<0,0001
Dekleta	40,8		41,1	
Razred				
9. razred OŠ	41,1	<0,0001	36,6	0,5579
4. letnik SŠ	30,9		37,7	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	37,4	0,1890	38,0	0,3311
Zahodna Slovenija	37,0		36,3	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	40,3	<0,0001	38,1	0,0331
Povprečno	32,6		36,2	
Podpovprečno	27,4		27,6	
Tip družine				
Klasična	38,2	0,0092	38,0	0,1207
Drugo	32,3		34,4	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	37,9	0,1322	38,1	0,0734
Vsaj en starš brezposeln	33,8		33,3	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 20: Odstotki mladostnikov, ki uživajo sadje vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 21: Odstotki mladostnikov, ki uživajo zelenjavo vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

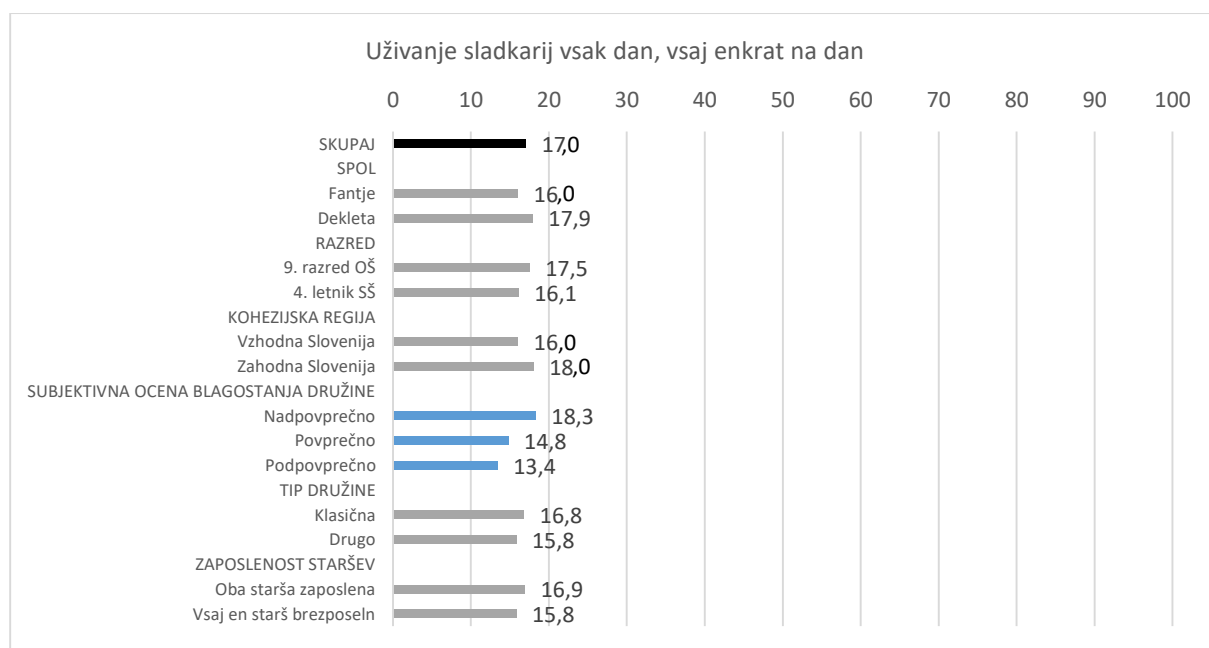
Uživanje sladkarij, sladkanih in energijskih pijač

- Nekaj manj kot petina mladostnikov vsak dan uživa sladkarije, približno desetina mladostnikov vsak dan uživa sladkane pijače. Energijske pijače uživa vsak četrti mladostnik.
- Odstotka mladostnikov, ki redno uživajo sladkane pijače in tistih, ki uživajo energijske pijače, sta višja med fanti, med mladostniki, ki prihajajo iz vzhodne Slovenije, iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) in iz družin, v katerih je vsaj eden od staršev brezposeln. Mladostniki, ki prihajajo iz bolj premožnih družin (nadpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), v višjem odstotku redno uživajo sladkarije. Odstotek mladostnikov, ki uživajo sladkane pijače, je višji med učenci 9. razreda OŠ kot med dijaki 4. letnika SŠ.

Tabela 13: Odstotki mladostnikov, ki vsak dan uživajo sladkarije in sladkane pijače in mladostnikov, ki uživajo energijske pijače, 2020.

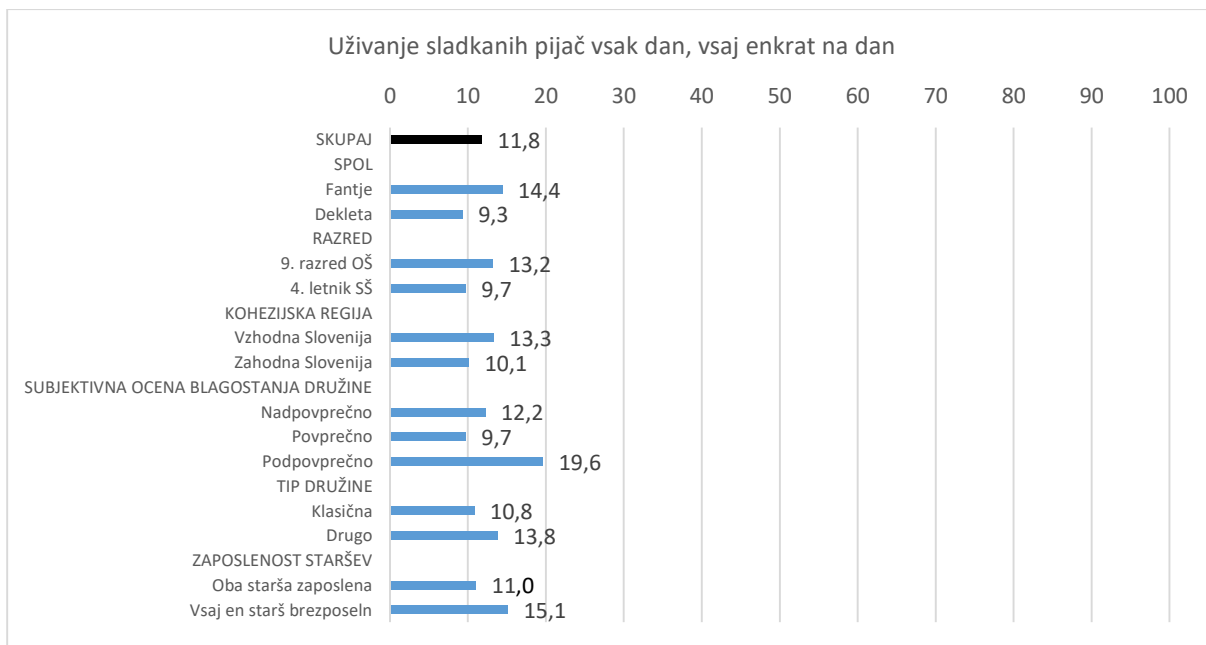
	Uživanje sladkarij vsak dan, vsaj enkrat na dan		Uživanje sladkanih pijač vsak dan, vsaj enkrat na dan		Uživanje energijskih pijač	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	17,0		11,8		42,5	
Spol						
Fantje	16,0	0,1778	14,4	<0,0001	50,6	<0,0001
Dekleta	17,9		9,3		34,6	
Razred						
9. razred OŠ	17,5	0,3290	13,2	0,0037	42,2	0,6507
4. letnik SŠ	16,1		9,7		43,0	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	16,0	0,1357	13,3	0,0069	45,5	0,0007
Zahodna Slovenija	18,0		10,1		39,4	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	18,3		12,2		42,4	
Povprečno	14,8	0,0269	9,7	0,0013	40,6	0,0003
Podpovprečno	13,4		19,6		58,0	
Tip družine						
Klasična	16,8	0,5712	10,8	0,0480	40,4	0,0006
Drugo	15,8		13,8		48,3	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	16,9	0,5879	11,0	0,0213	41,3	0,0174
Vsaj en starš brezposeln	15,8		15,1		47,8	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.

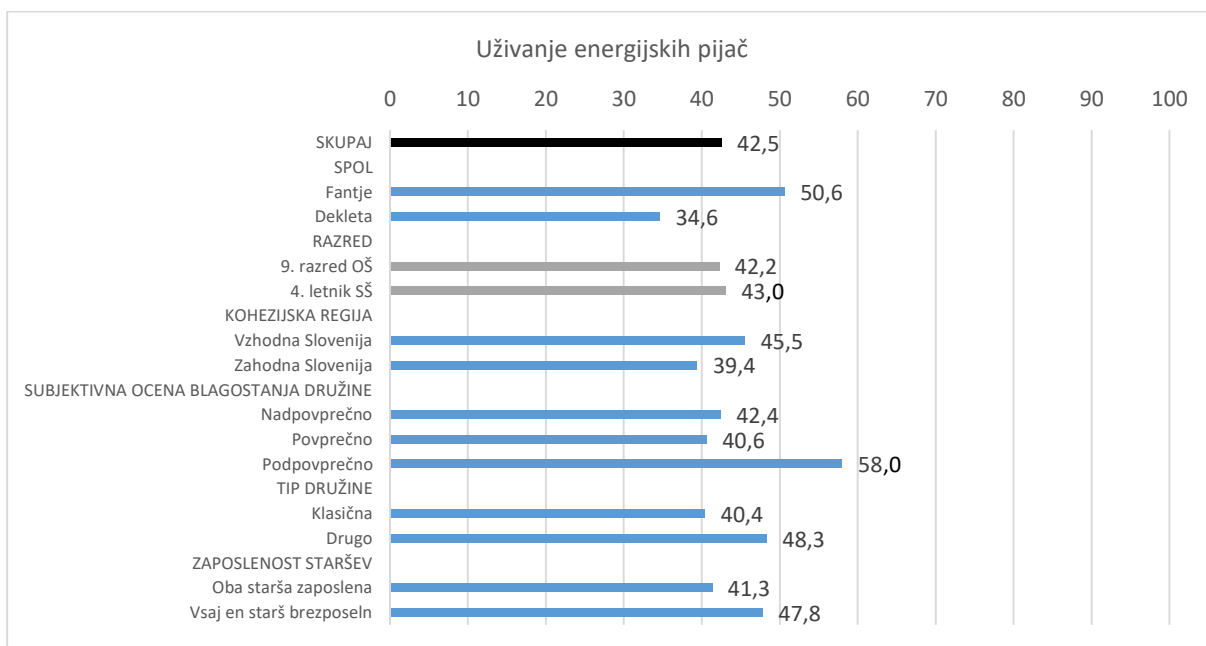


Slika 22: Odstotki mladostnikov, ki uživajo sladkarije vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 23: Odstotki mladostnikov, ki uživajo sladkane pijače vsak dan, vsaj enkrat na dan, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 24: Odstotek mladostnikov, ki uživajo energijske pijače, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

5.2 Telesna dejavnost in sedeča vedenja

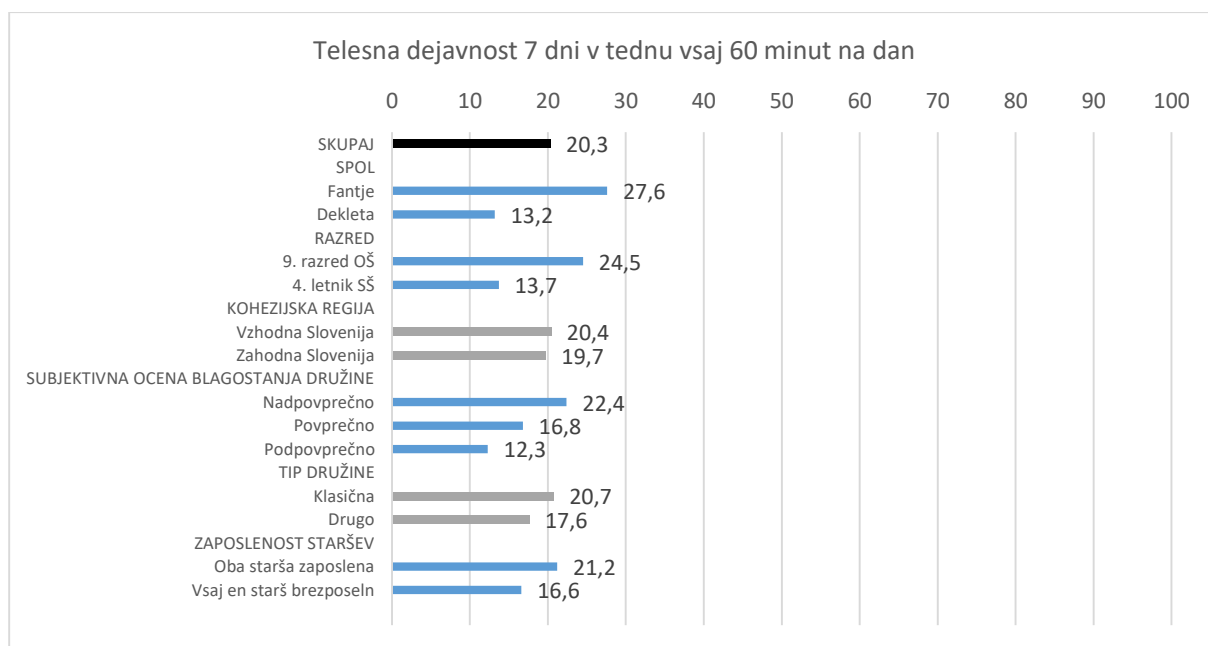
Telesna dejavnost, telesna/športna dejavnost v prostem času in sedeča vedenja v prostem času

- Vse dni v tednu je vsaj eno uro na dan telesno dejavna skoraj četrtina učencev 9. razreda OŠ in dobra desetina dijakov 4. letnikov SŠ. V prostem času pa je vsaj 2–3-krat na teden ali pogosteje športno dejavnih tri četrtine učencev 9. razreda OŠ in več kot polovica dijakov 4. letnikov SŠ.
- S starostjo upadata odstotka mladostnikov, ki so redno telesno dejavni in tistih, ki so športno dejavni v prostem času. Med fanti in dekleti so pomembne razlike, saj so fantje v višjem odstotku kot dekleta redno telesno dejavni, v višjem odstotku kot dekleta so fantje tudi športno dejavni v prostem času. Manj redno telesno dejavni in manj športno dejavni v prostem času so mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) in iz družin, v katerih je vsaj eden od staršev brezposeln. Manj športno dejavni v prostem času so tudi mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.).
- Približno vsak tretji učenec 9. razreda OŠ med tednom v prostem času več kot 4 ure na dan preživi v sedečem položaju, med dijaki 4. letnika SŠ pa vsak četrti.
- S starostjo narašča odstotek mladostnikov s čezmernimi sedečimi vedenji. Med dekleti je višji odstotek čezmerno sedečih kot med fanti, višji odstotek čezmerno sedečih vedenj ugotavljamo tudi med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) in iz družin, v katerih je vsaj eden od staršev brezposeln. Prav tako ugotavljamo, da je med mladostniki iz zahodnega dela Slovenije več čezmerno sedečih.

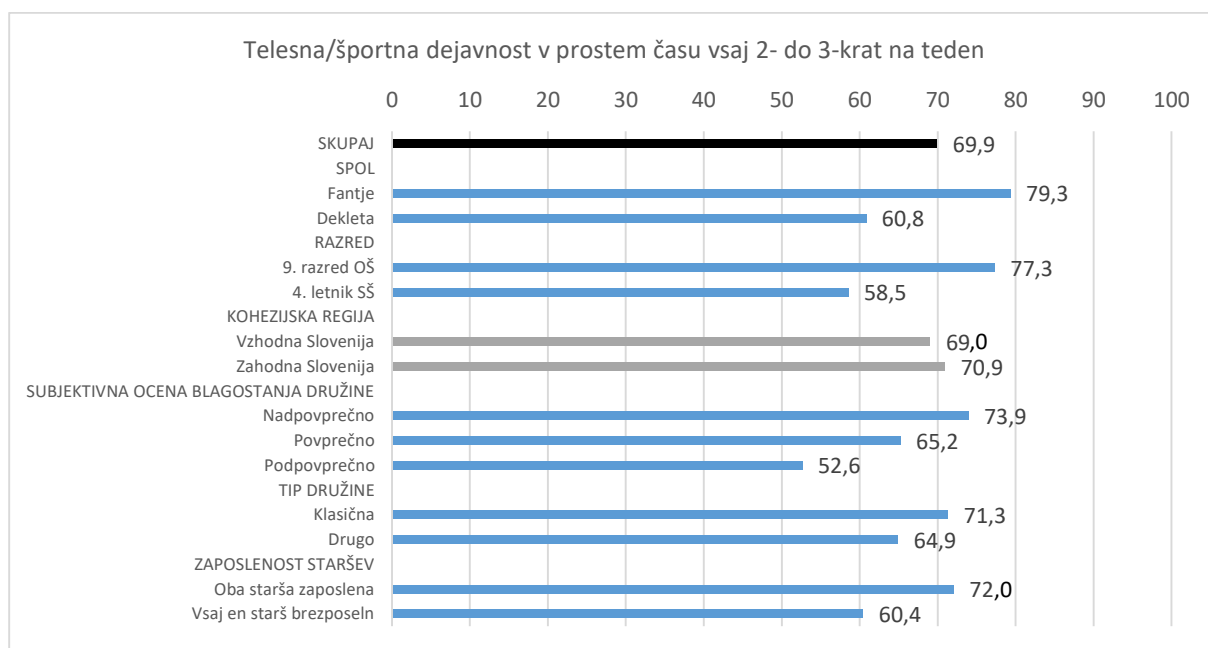
Tabela 14: Odstotki redno telesno dejavnih mladostnikov, športno dejavnih v prostem času in mladostnikov s čezmernimi sedečimi vedenji, 2020.

	Telesna dejavnost 7 dni v tednu vsaj 60 minut na dan		Telesna/športna dejavnost v prostem času vsaj 2- do 3-krat na teden		Skupna sedeča vedenja v prostem času več kot 4 ure na dan med šolskim tednom	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	20,3		69,9		37,2	
Spol						
Fantje	27,6	<0,0001	79,3	<0,0001	32,4	<0,0001
Dekleta	13,2		60,8		41,9	
Razred						
9. razred OŠ	24,5	<0,0001	77,3	<0,0001	30,3	<0,0001
4. letnik SŠ	13,7		58,5		47,9	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	20,4	0,6176	69,0	0,2575	35,3	0,0238
Zahodna Slovenija	19,7		70,9		39,3	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	22,4		73,9		32,9	
Povprečno	16,8	<0,0001	65,2	<0,0001	42,7	<0,0001
Podpovprečno	12,3		52,6		54,2	
Tip družine						
Klasična	20,7	0,1033	71,3	0,0027	36,4	0,0436
Drugo	17,6		64,9		41,0	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	21,2	0,0427	72,0	<0,0001	35,8	0,0057
Vsaj en starš brezposeln	16,6		60,4		43,2	

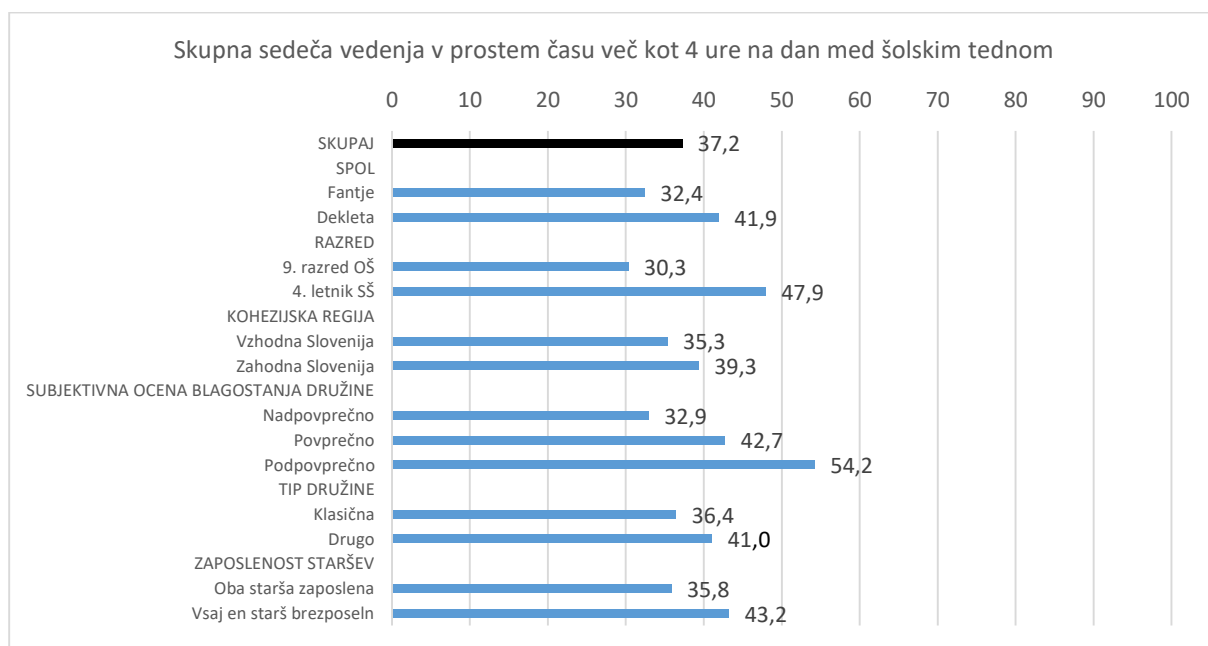
Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 25: Odstotki mladostnikov, ki so telesno dejavni vsaj 60 minut na dan, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 26: Odstotki mladostnikov, ki so telesno/športno dejavni v prostem času vsaj 2- do 3-krat na teden, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 27: Odstotki mladostnikov, s skupnimi sedečimi vedenji v prostem času več kot 4 ure na dan med šolskim tednom, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

5.3 Opisi kazalnikov

PREHRANSKE NAVADE

Skupen obrok z družino vsak dan: Delež mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto običajno ješ skupaj z družino (zajtrk ali kosilo ali večerjo ali malico)?« odgovorili vsak dan (vsi možni odgovori: nikoli; manj kot enkrat na teden; približno enkrat na teden; večino dni, vsak dan).

Zajtrkovanje vsak dan med šolskimi dnevi: Delež mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto po navadi zajtrkuješ (več kot le kozarec mleka, kakava, čaja ali soka) od ponedeljka do petka – šolski dnevi?« odgovorili pet dni (vsi možni odgovori: nikoli ne zajtrkujem med tednom; en dan; dva dneva; tri dni; štiri dni; pet dni).

Uživanje sadja vsak dan, vsaj enkrat na dan: Delež mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto na teden po navadi ješ oziroma piješ naštetega živila?« odgovorili, da sadje jedo vsak dan, enkrat na dan ali vsak dan, več kot enkrat na dan (vsi možni odgovori: nikoli; manj kot enkrat na teden; enkrat na teden; 2- do 4-krat na teden; 5- do 6-krat na teden; vsak dan, enkrat na dan; vsak dan, več kot enkrat na dan).

Uživanje zelenjave vsak dan, vsaj enkrat na dan: Delež mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto na teden po navadi ješ oziroma piješ naštetega živila?« odgovorili, da zelenjavo jedo vsak dan, enkrat na dan ali vsak dan, več kot enkrat na dan (vsi možni odgovori: nikoli; manj kot enkrat na teden; enkrat na teden; 2- do 4-krat na teden; 5- do 6-krat na teden; vsak dan, enkrat na dan; vsak dan, več kot enkrat na dan).

Uživanje sladkarij vsak dan, vsaj enkrat na dan: Delež mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto na teden po navadi ješ oziroma piješ naštetega živila?« odgovorili, da sladkarije uživajo vsak dan, enkrat na dan ali vsak dan, več kot enkrat na dan (vsi možni odgovori: nikoli; manj kot enkrat na teden; enkrat na teden, 2- do 4-krat na teden; 5- do 6-krat na teden; vsak dan, enkrat na dan; vsak dan, več kot enkrat na dan).

Uživanje sladkanih pijač vsak dan, vsaj enkrat na dan: Delež mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto na teden po navadi ješ oziroma piješ naštetega živila?« odgovorili, da brezalkoholne gazirane pijače, ki imajo dodan sladkor, ali brezalkoholne negazirane pijače, ki imajo dodan sladkor, pijejo vsak dan, enkrat na dan ali vsak dan, več kot enkrat na dan (vsi možni odgovori: nikoli; manj kot enkrat na teden; enkrat na teden, 2- do 4-krat na teden; 5- do 6-krat na teden; vsak dan, enkrat na dan; vsak dan, več kot enkrat na dan).

Uživanje energijskih pijač: Delež mladostnikov, ki so na vprašanje: »Kako pogosto na teden po navadi ješ oziroma piješ naštetega živila?« za energijske pijače odgovorili s katerimkoli drugim odgovorom razen nikoli (vsi možni odgovori: nikoli; manj kot enkrat na teden; enkrat na teden, 2- do 4-krat na teden; 5- do 6-krat na teden; vsak dan, enkrat na dan; vsak dan, več kot enkrat na dan).

TELESNA DEJAVNOST

Telesno dejavni 7 dni v tednu vsaj 60 minut na dan: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »Pomisli na zadnjih sedem dni. Koliko dni si bil/-a telesno dejaven/dejavna skupno vsaj 60 minut na dan? Ko odgovarjaš na vprašanje, upoštevaj celoten čas, ki ga v posameznem dnevu porabiš za telesno dejavnost.« odgovorili, da, 7 dni (vsi možni odgovori: 0 dni; 1 dan; 2 dneva; 3 dni; 4 dni; 5 dni; 6 dni; 7 dni).

TELESNA/ŠPORTNA DEJAVNOST V PROSTEM ČASU

Telesno/športno dejavni vsaj 2- do 3-krat na teden. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »Izven šolskega časa: kako pogosto si običajno telesno/športno dejaven/ dejavna v prostem času (izven pouka) tako intenzivno, da ti zmanjka sape ali se prepotiš?« odgovorili, da vsak dan ali 4- do 6-krat na teden ali 2- do 3-krat na teden (vsi možni odgovori: vsak dan; 4- do 6-krat na teden; 2- do 3-krat na teden; enkrat na teden; enkrat na mesec; manj kot enkrat na mesec; nikoli).

SEDEČA VEDENJA

Skupna sedeča vedenja v prostem času več kot 4 ure na dan med šolskim tednom (kazalnik več kot 4 ure sedečih vedenj na dan prikazuje čezmerna sedeča vedenja). Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje: »Izven šolskega časa: približno koliko ur na dan v prostem času običajno preživiš v sedečem položaju (npr.: gledanje televizije, uporaba računalnika ali mobilnega telefona, vožnja z avtomobilom ali avtobusom, sedenje ...) od ponedeljka do petka – šolski dnevi?« odgovorili, da približno 5 ur na dan ali približno 6 ur na dan ali približno 7 ur ali več na dan (vsi možni odgovori: sploh nič; približno pol ure na dan; približno 1 uro na dan; približno 2 uri na dan; približno 3 ure na dan; približno 4 ure na dan; približno 5 ur na dan; približno 6 ur na dan; približno 7 ur ali več na dan).

6.1 Tobačni in povezani izdelki

Uporaba vsaj enega tobačnega ali povezanega¹ izdelka kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh

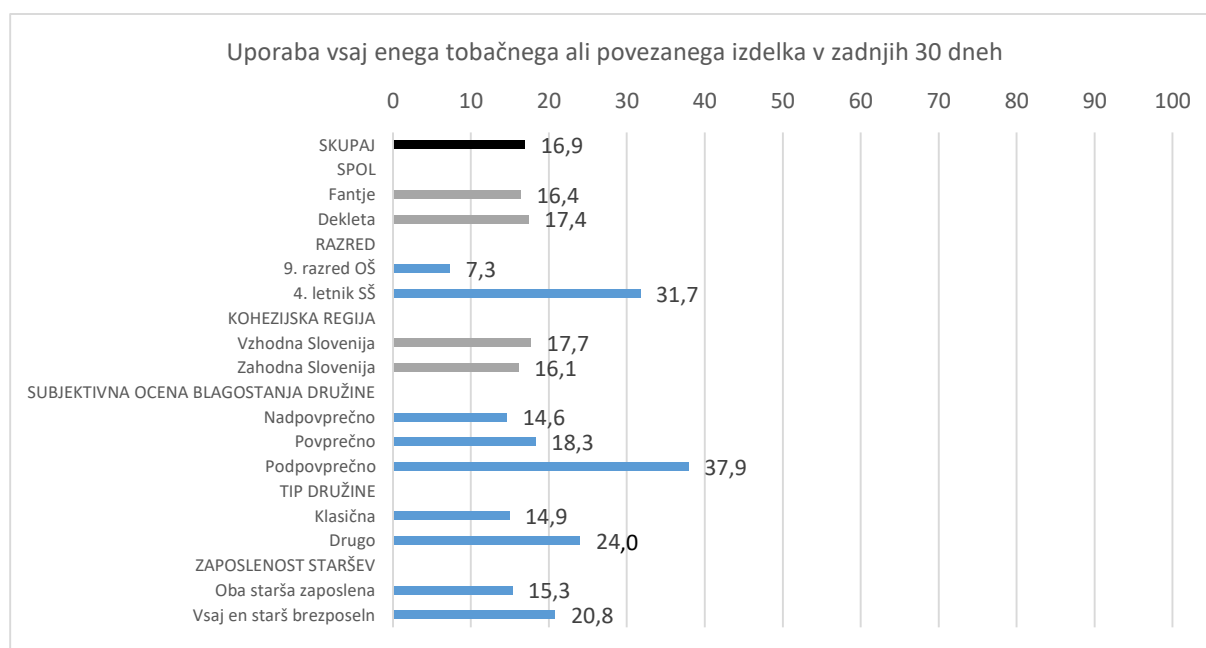
- Vsaj en tobačni ali povezani izdelek (tovarniške cigarete, ročno zvite cigarete, cigare, cigarilosi, pipe, vodne pipe, elektronske cigarete, tobak za oralno uporabo, tobačni izdelki, v katerih se tobak segreva) je kadarkoli v življenju uporabila petina učencev 9. razreda OŠ in več kot polovica dijakov 4. letnikov SŠ, v zadnjih 30 dneh pa manj kot desetina učencev 9. razreda OŠ in skoraj tretjina dijakov 4. letnikov SŠ.
- Odstotek uporabnikov vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka kadarkoli v življenju in odstotek uporabnikov vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka v zadnjih 30 dneh se višata s starostjo. Odstotka sta višja med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin, med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih, in med mladostniki iz družin, v katerih je vsaj eden od staršev brezposeln, v primerjavi z mladostniki iz družin, kjer sta oba starša zaposlena. Omenjene razlike so večje pri uporabi v zadnjih 30 dneh kot pri uporabi kadarkoli v življenju. Pri tem izstopa 2,6-krat višji odstotek mladostnikov iz manj premožnih družin, ki so uporabili vsaj en tobačni ali povezani izdelek v zadnjih 30 dneh, v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin.

¹ Povezani izdelki so elektronske cigarete z ali brez nikotina, zeliščni izdelki za kajenje in novi tobačni izdelki (novi tobačni izdelek je tobačni izdelek, ki ne spada v nobeno od naslednjih kategorij: cigarete, tobak za zvijanje, tobak za pipo, tobak za vodno pipo, cigare, cigarilosi, tobak za žvečenje, tobak za njuhanje ali tobak za oralno uporabo in je bil dan na trg po 19. maju 2014).

Tabela 15: Odstotki uporabnikov vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh, 2020.

	Uporaba vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka kadarkoli v življenju		Uporaba vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka v zadnjih 30 dneh	
	%	p	%	p
Skupaj	35,3		16,9	
Spol				
Fantje	34,3	0,2732	16,4	0,4716
Dekleta	36,3		17,4	
Razred				
9. razred OŠ	20,9	<0,0001	7,3	<0,0001
4. letnik SŠ	57,6		31,7	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	36,8	0,1057	17,7	0,2316
Zahodna Slovenija	34,0		16,1	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	32,7	<0,0001	14,6	<0,0001
Povprečno	37,7		18,3	
Podpovprečno	56,3		37,9	
Tip družine				
Klasična	32,6	<0,0001	14,9	<0,0001
Drugo	44,8		24,0	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	33,9	0,0072	15,3	0,0071
Vsaj en starš brezposeln	41,0		20,8	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 28: Odstotki uporabnikov vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka v zadnjih 30 dneh, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

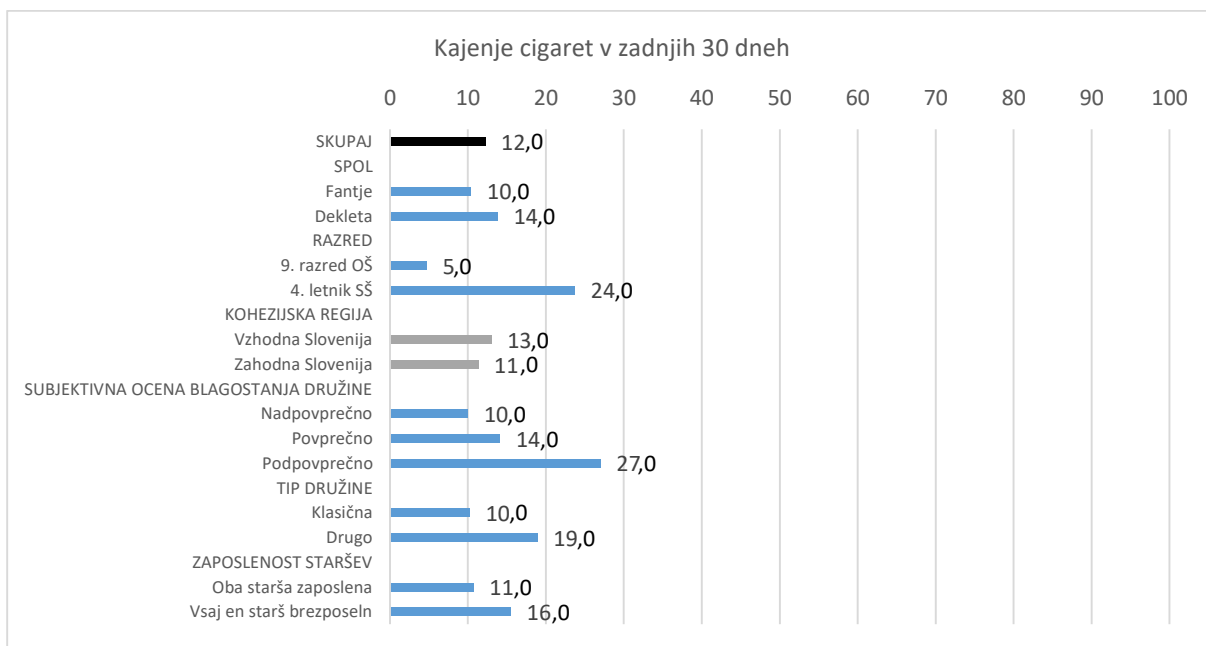
Kajenje cigaret (tovarniških in/ali ročno zvutih) kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh

- Najpogosteje uporabljeni tobačni izdelek med mladostniki, vključenimi v raziskavo, so cigarete.
- Cigarete je kadarkoli v življenju kadila četrtnina učencev 9. razreda OŠ in skoraj polovica dijakov 4. letnikov SŠ, v zadnjih 30 dneh pa približno dvajsetina učencev 9. razreda OŠ in skoraj četrtnina dijakov 4. letnikov SŠ.
- Odstotek kadilcev cigaret kadarkoli v življenju in odstotek kadilcev cigaret v zadnjih 30 dneh se višata s starostjo in sta višja med dekleti kot fanti. Odstotka sta višja tudi med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin in med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi z mladostniki iz klasičnih družin. Razlike v odstotkih so večje pri uporabi v zadnjih 30 dneh kot pri uporabi kadarkoli v življenju. Pri tem izstopa 2,7-krat višji odstotek mladostnikov iz manj premožnih družin, ki so kadili cigarete v zadnjih 30 dneh, v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin. Odstotek kadilcev cigaret kadarkoli v življenju je višji tudi med mladostniki iz vzhodne Slovenije v primerjavi z mladostniki iz zahodne Slovenije, odstotek kadilcev v zadnjih 30 dneh pa med mladostniki iz družin, v katerih je vsaj eden od staršev brezposeln, v primerjavi z mladostniki iz družin, kjer sta oba starša zaposlena.

Tabela 16: Odstotki kadilcev cigaret (tovarniških in/ali ročno zvutih) kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh, 2020.

	Kajenje cigaret kadarkoli v življenju		Kajenje cigaret v zadnjih 30 dneh	
	%	p	%	p
Skupaj	25,4		12,2	
Spol				
Fantje	23,0		10,4	
Dekleta	27,7	0,0029	13,8	0,0044
Razred				
9. razred OŠ	11,0		4,7	
4. letnik SŠ	47,5	<0,0001	23,7	<0,0001
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	28,4		13,0	
Zahodna Slovenija	22,3	0,0001	11,3	0,1415
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	22,2		10,0	
Povprečno	29,3	<0,0001	14,1	<0,0001
Podpovprečno	40,5		27,0	
Tip družine				
Klasična	23,2		10,2	
Drugo	33,9	<0,0001	18,9	<0,0001
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	24,2		10,7	
Vsaj en starš brezposeln	28,5	0,0722	15,5	0,0059

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebajeno.



Slika 29: Odstotki kadilcev cigaret v zadnjih 30 dneh, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

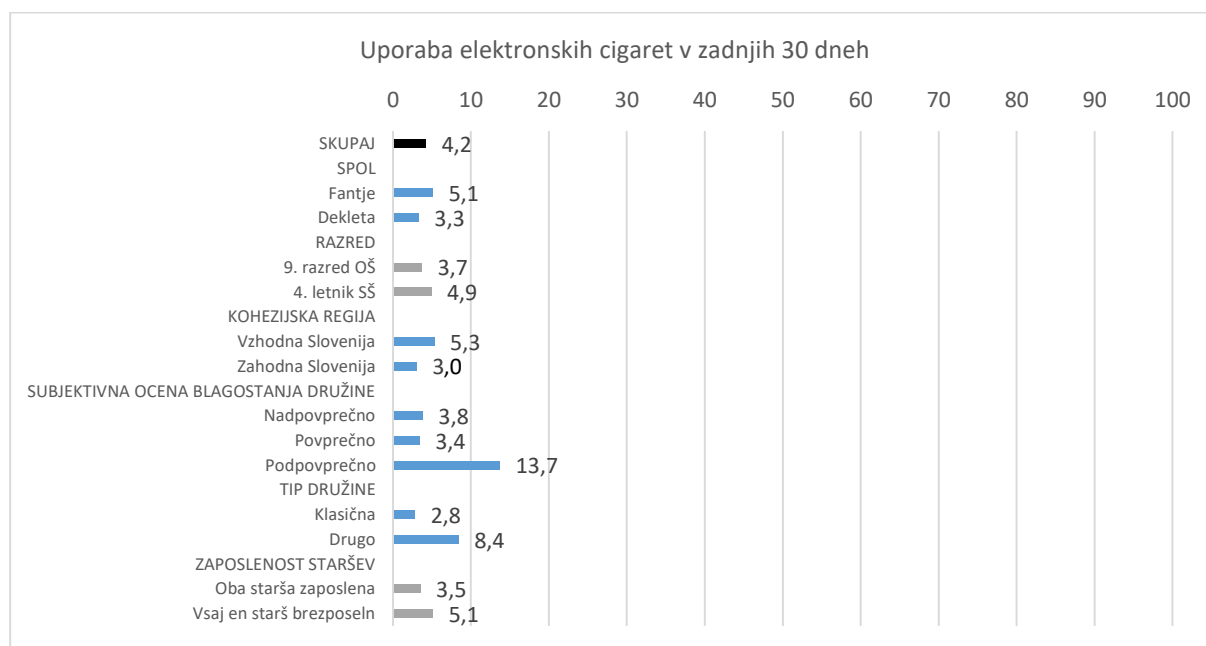
Uporaba elektronskih cigaret kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh

- Med povezanimi izdelki (elektronske cigarete, tobačni izdelki, v katerih se tobak segreva) mladostniki pogosteje uporabljajo elektronske cigarete.
- Elektronske cigarete je kadarkoli v življenju uporabila več kot desetina učencev 9. razreda OŠ in četrtnina dijakov 4. letnikov SŠ, v zadnjih 30 dneh pa manj kot dvajsetina učencev 9. razreda OŠ in dijakov 4. letnikov SŠ.
- Odstotek uporabnikov elektronskih cigaret kadarkoli v življenju in odstotek uporabnikov elektronskih cigaret v zadnjih 30 dneh je višji med fanti kot med dekleti. Odstotka sta višja tudi med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin, in mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih. Razlike so večje pri uporabi v zadnjih 30 dneh kot pri uporabi kadarkoli v življenju. Pri tem izstopa 3,6-krat višji odstotek mladostnikov iz manj premožnih družin, ki so kadili cigarete v zadnjih 30 dneh, v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin. Odstotek uporabnikov elektronskih cigaret kadarkoli v življenju je višji tudi med mladostniki iz družin, v katerih je vsaj eden od staršev brezposeln, v primerjavi s tistimi iz družin, kjer sta oba starša zaposlena, odstotek uporabnikov v zadnjih 30 dneh pa med mladostniki iz vzhodne Slovenije v primerjavi s tistimi iz zahodne. Glede na starost se višajo le odstotki uporabnikov elektronskih cigaret kadarkoli v življenju.

Tabela 17: Odstotki uporabnikov elektronskih cigaret kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh, 2020.

	Uporaba elektronskih cigaret kadarkoli v življenju		Uporaba elektronskih cigaret v zadnjih 30 dneh	
	%	p	%	p
Skupaj	17,8		4,2	
Spol				
Fantje	20,2	0,0006	5,1	0,0156
Dekleta	15,5		3,3	
Razred				
9. razred OŠ	13,0	<0,0001	3,7	0,1309
4. letnik SŠ	25,2		4,9	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	19,1	0,0806	5,3	0,0018
Zahodna Slovenija	16,6		3,0	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	16,8	<0,0001	3,8	<0,0001
Povprečno	18,0		3,4	
Podpovprečno	31,3		13,7	
Tip družine				
Klasična	15,5	<0,0001	2,8	<0,0001
Drugo	25,6		8,4	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	16,5	0,0097	3,5	0,1198
Vsaj en starš brezposeln	22,0		5,1	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 30: Odstotki uporabnikov elektronskih cigaret v zadnjih 30 dneh, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

6.2 Alkohol

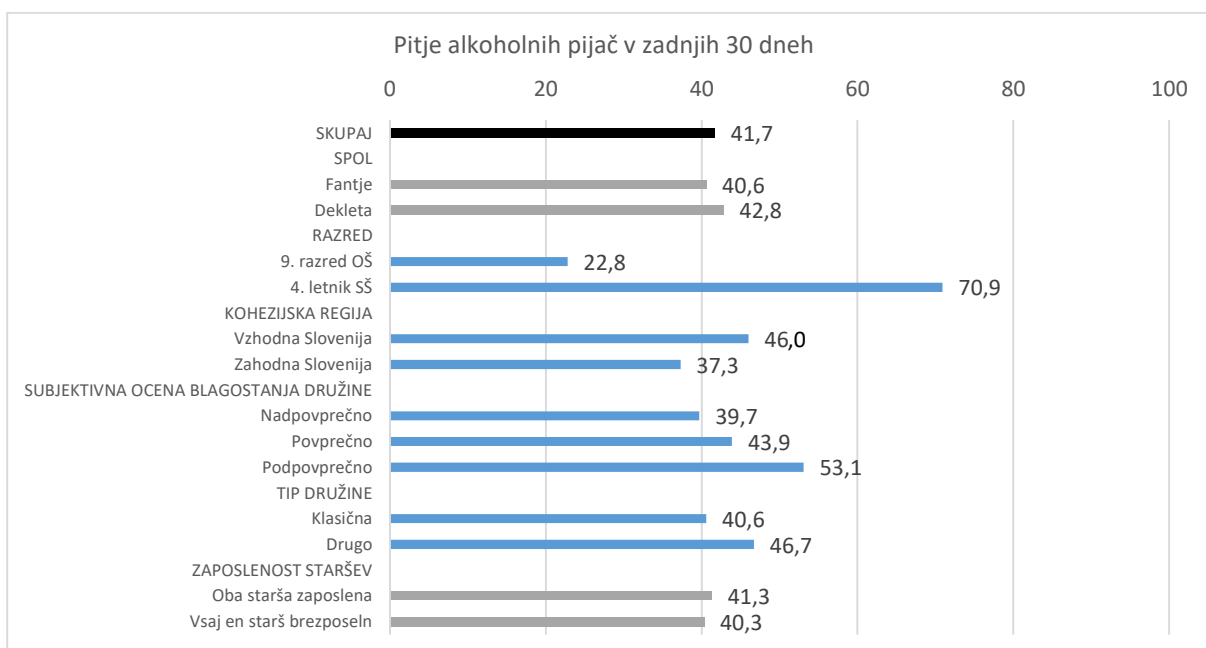
Pitje alkoholnih pijač v zadnjih 30 dneh

- V zadnjih 30 dneh je najmanj enkrat alkoholne pijače pila več kot petina učencev 9. razreda OŠ in več kot tri petine dijakov 4. letnikov SŠ. Tri dni ali več v zadnjih 30 dneh je alkoholne pijače pila skoraj desetina učencev 9. razreda OŠ in več kot tretjina dijakov 4. letnikov SŠ.
- Odstotka mladostnikov, ki so v zadnjih 30 dneh najmanj enkrat pili alkoholne pijače in tistih, ki so jih pili tri dni ali več, se višata s starostjo in sta višja med mladostniki iz vzhodne Slovenije v primerjavi s tistimi iz zahodne in med mladostniki, ki prihajajo iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin. Odstotek tistih, ki so najmanj enkrat pili alkoholne pijače v zadnjih 30 dneh, je višji tudi med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi z mladostniki iz klasičnih družin.

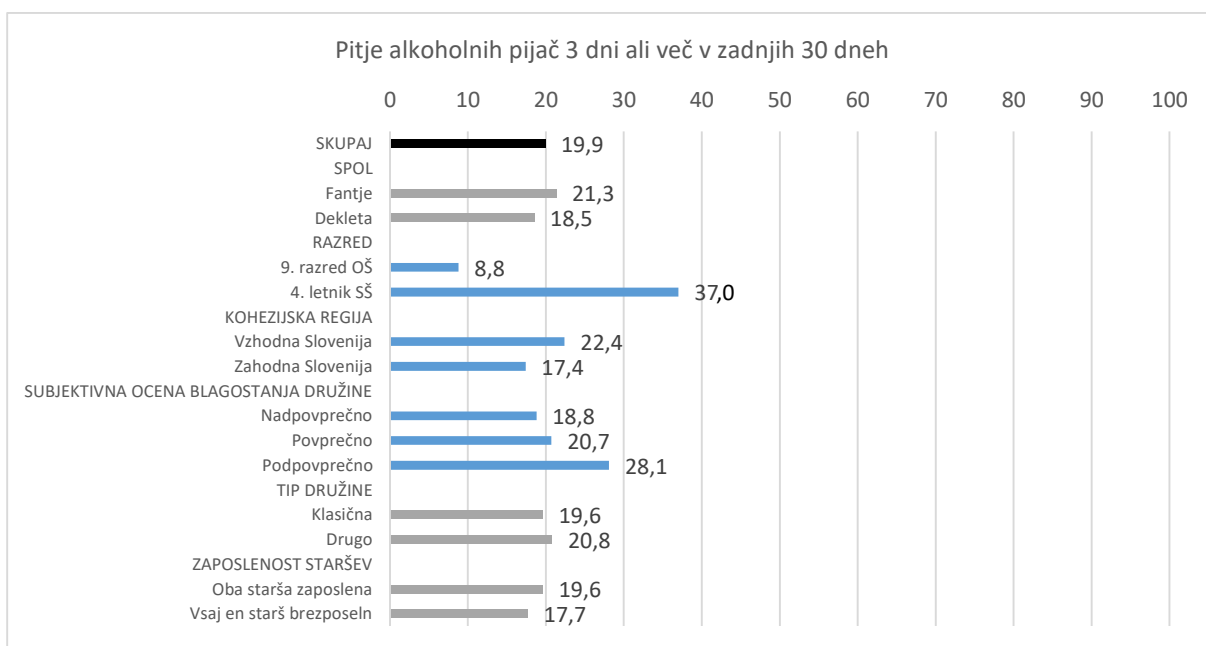
Tabela 18: Odstotki mladostnikov, ki so v zadnjih 30 dneh pili alkoholne pijače najmanj enkrat in tistih, ki so jih pili tri dni ali več, 2020.

	Pitje alkoholnih pijač najmanj enkrat v zadnjih 30 dneh		Pitje alkoholnih pijač tri ali več dni v zadnjih 30 dneh	
	%	p	%	p
Skupaj	41,7		19,9	
Spol				
Fantje	40,6	0,2352	21,3	0,0516
Dekleta	42,8		18,5	
Razred				
9. razred OŠ	22,8	<0,0001	8,8	<0,0001
4. letnik SŠ	70,9		37,0	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	46,0	<0,0001	22,4	0,0007
Zahodna Slovenija	37,3		17,4	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	39,7	0,0016	18,8	0,0201
Povprečno	43,9		20,7	
Podpovprečno	53,1		28,1	
Tip družine				
Klasična	40,6	0,0088	19,6	0,5031
Drugo	46,7		20,8	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	41,3	0,7023	19,6	0,3945
Vsaj en starš brezposeln	40,3		17,7	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 31: Odstotki mladostnikov, ki so v zadnjih 30 dneh najmanj enkrat pili alkoholne pijače, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.



Slika 32: Odstotki mladostnikov, ki so pili alkoholne pijače tri dni ali več v zadnjih 30 dneh, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.

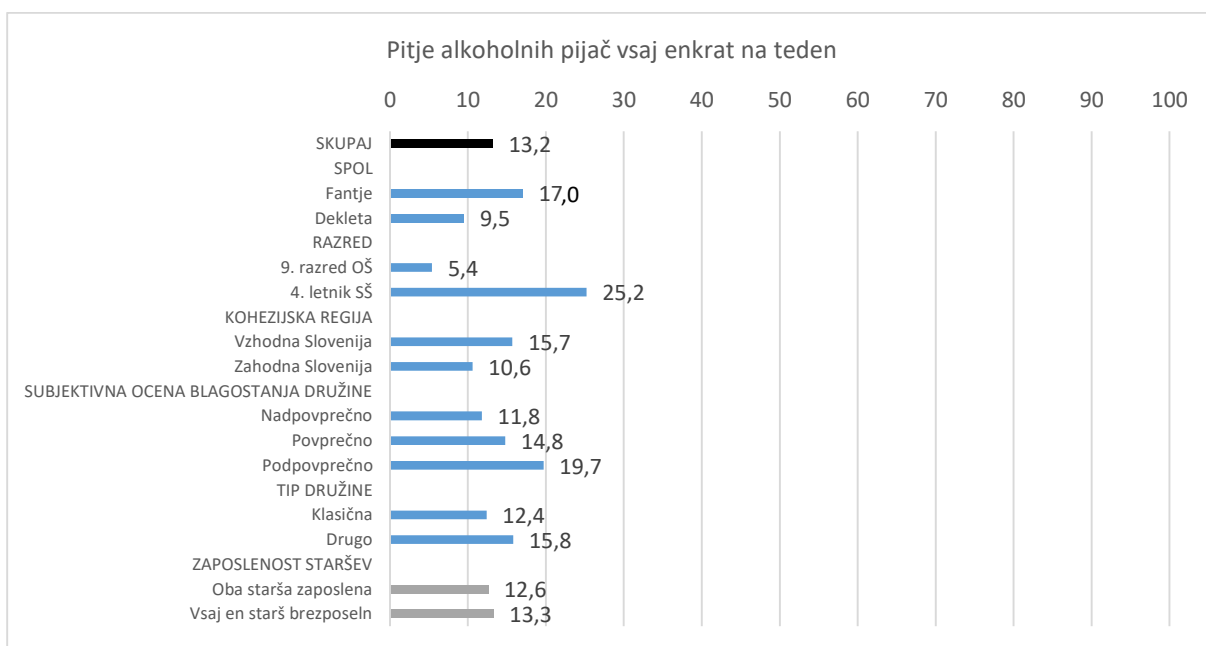
Pitje alkoholnih pijač vsaj enkrat na teden

- Vsaj enkrat na teden je alkoholne pijače pila dvajsetina učencev 9. razreda OŠ in četrtna dijakov 4. letnikov SŠ (fantje v višjem odstotku v primerjavi z dekleti).
- Odstotek mladostnikov, ki so alkoholne pijače pili vsaj enkrat na teden, se viša s starostjo, je višji med mladostniki iz vzhodne Slovenije v primerjavi s tistimi iz zahodne, med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin in med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin.

Tabela 19: Odstotki mladostnikov, ki alkoholne pijače pijejo vsaj enkrat na teden, 2020.

	Pitje alkoholnih pijač vsaj enkrat na teden	
	%	p
Skupaj	13,2	
Spol		
Fantje	17,0	<0,0001
Dekleta	9,5	
Razred		
9. razred OŠ	5,4	<0,0001
4. letnik SŠ	25,2	
Kohezijska regija		
Vzhodna Slovenija	15,7	<0,0001
Zahodna Slovenija	10,6	
Subjektivna ocena blagostanja družine		
Nadpovprečno	11,8	0,0046
Povprečno	14,8	
Podpovprečno	19,7	
Tip družine		
Klasična	12,4	0,0345
Drugo	15,8	
Zaposlenost staršev		
Oba starša zaposlena	12,6	0,6848
Vsaj en starš brezposeln	13,3	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 33: Odstotki mladostnikov, ki alkoholne pijače pijejo vsaj enkrat na teden, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.

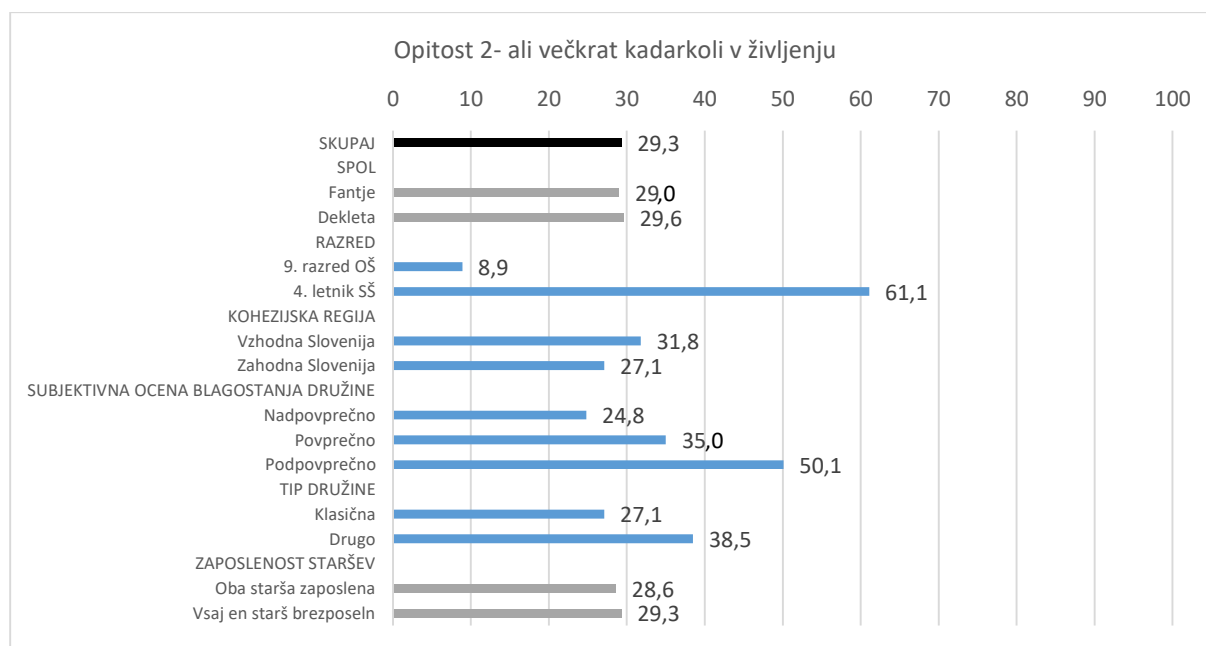
Opitost 2- ali večkrat kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh

- 2- ali večkrat v življenju je že bilo opitih skoraj desetina učencev 9. razreda OŠ in tri petine dijakov 4. letnikov SŠ, v zadnjih 30 dneh pa dobra 2 % učencev 9. razreda OŠ in več kot desetina dijakov 4. letnikov SŠ (fantje v višjem odstotku v primerjavi z dekleti).
- Odstotka mladostnikov, ki so bili v življenju 2- ali večkrat opiti in tistih, ki so bili v zadnjih 30 dneh 2- ali večkrat opiti, se višata s starostjo, sta višja med mladostniki iz vzhodne Slovenije v primerjavi s tistimi iz zahodne, med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših in med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin.

Tabela 20: Odstotki mladostnikov, ki so bili opiti 2- ali večkrat kadarkoli v življenju in tistih, ki so bili opiti 2- ali večkrat v zadnjih 30 dneh, 2020.

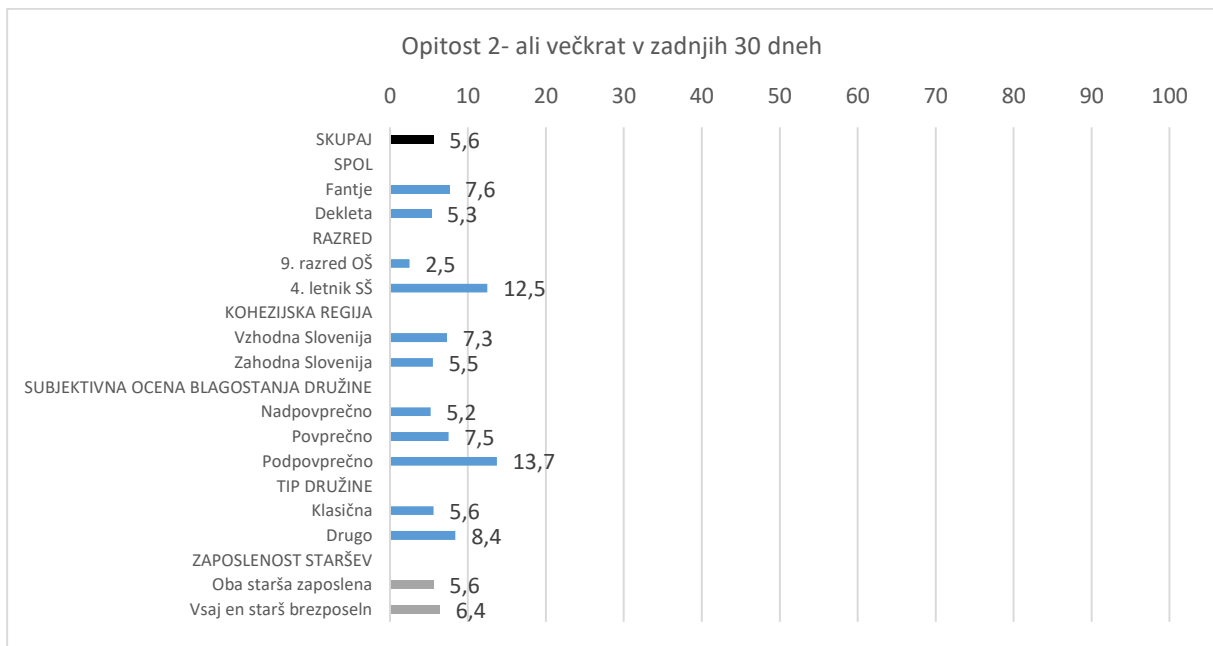
	Opitost 2- ali večkrat kadarkoli v življenju		Opitost 2- ali večkrat v zadnjih 30 dneh	
	%	p	%	p
Skupaj	29,3		5,6	
Spol				
Fantje	29,0	0,6853	7,6	0,0115
Dekleta	29,6		5,3	
Razred				
9. razred OŠ	8,9	<0,0001	2,5	<0,0001
4. letnik SŠ	61,1		12,5	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	31,8	0,0061	7,3	0,0405
Zahodna Slovenija	27,1		5,5	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	24,8	<0,0001	5,2	<0,0001
Povprečno	35,0		7,5	
Podpovprečno	50,1		13,7	
Tip družine				
Klasična	27,1	<0,0001	5,6	0,0133
Drugo	38,5		8,4	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	28,6	0,7750	5,6	0,5270
Vsaj en starš brezposeln	29,3		6,4	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 34: Odstotki mladostnikov, ki so bili v življenju opiti 2- ali večkrat, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.



Slika 35: Odstotki mladostnikov, ki so bili v zadnjih 30 dneh opiti 2- ali večkrat, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.

6.3 Konoplja

Uporaba konoplje kadarkoli v življenju in v zadnjih 12 mesecih

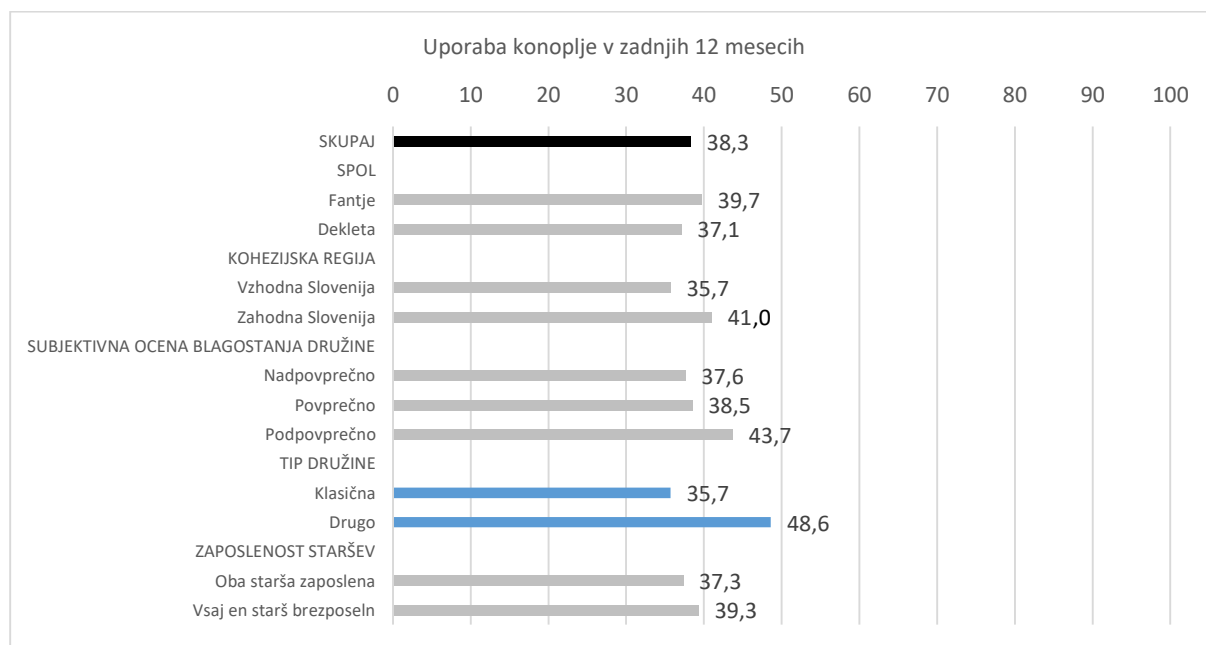
- Že kdaj v življenju je konopljo uporabila približno polovica dijakov 4. letnika SŠ, v zadnjih 12 mesecih je to prepovedano drogo uporabila več kot tretjina dijakov.
- Odstotka dijakov, ki so že kdaj v življenju uporabili konopljo in tistih, ki so konopljo uporabili v zadnjih 12 mesecih, sta višja med dijaki, ki prihajajo iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.), v primerjavi z dijaki iz klasičnih družin.

Tabela 21: Odstotki uporabnikov konoplje kadarkoli v življenju in v zadnjih 12 mesecih, 2020.

	Uporaba konoplje kadarkoli v življenju		Uporaba konoplje v zadnjih 12 mesecih	
	%	p	%	p
Skupaj 4. letnik SŠ	45,2		38,3	
Spol				
Fantje	45,8	0,6991	39,7	0,3524
Dekleta	44,7		37,1	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	44,1	0,4229	35,7	0,0658
Zahodna Slovenija	46,4		41,0	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	45,0	0,1461	37,6	0,5549
Povprečno	44,0		38,5	
Podpovprečno	55,4*		43,7	
Tip družine				
Klasična	42,9	0,0020	35,7	0,0002
Drugo	54,0		48,6	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	44,6	0,8859	37,3	0,6252
Vsaj en starš brezposeln	45,2		39,3	

* = vrednost je manj zanesljiva.

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 36: Odstotki dijakov, ki so uporabili konopljo v zadnjih 12 mesecih, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.

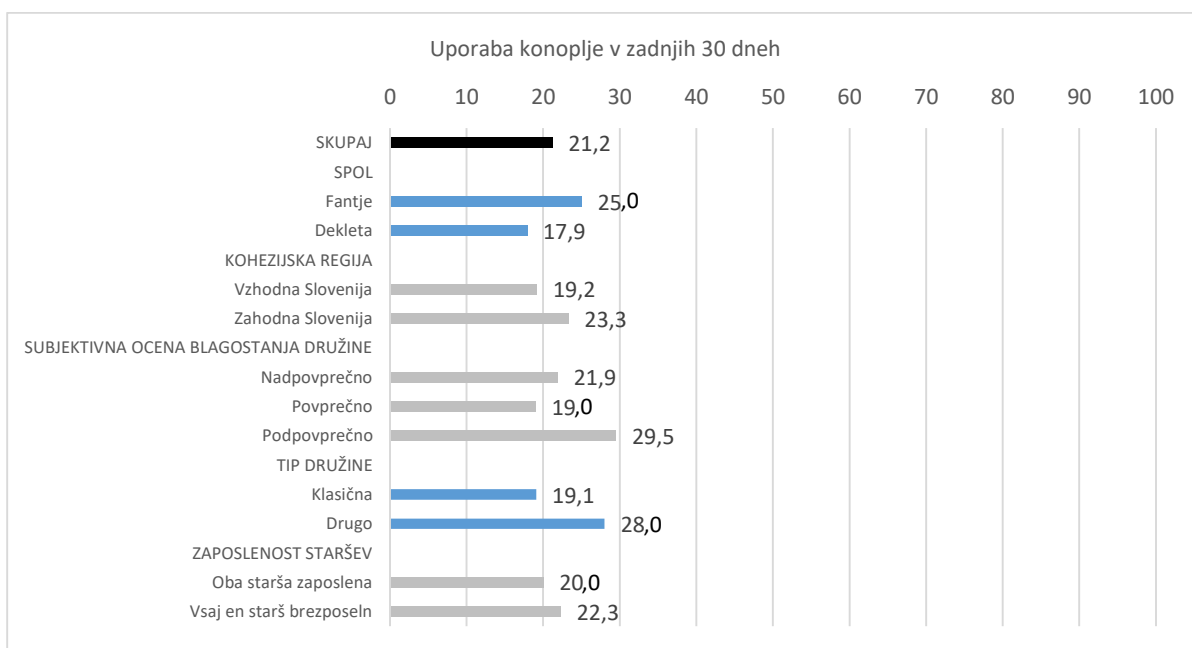
Uporaba konoplje v zadnjih 30 dneh in dnevna uporaba konoplje

- Konopljo je v zadnjih 30 dneh uporabila več kot petina dijakov 4. letnika SŠ, o dnevni uporabi pa so poročali skoraj 4 % dijakov.
- Odstotek dijakov, ki so vsaj enkrat v zadnjih 30 dneh uporabili konopljo, je višji med fanti kot med dekleti, višji je tudi med dijaki, ki prihajajo iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.), v primerjavi z dijaki iz klasičnih družin.
- O dnevni uporabi konoplje je poročal višji odstotek dijakov, ki prihajajo iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin (povprečna in nadpovprečna ocena blagostanja družine) in višji odstotek dijakov, ki prihajajo iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.), v primerjavi z dijaki iz klasičnih družin.

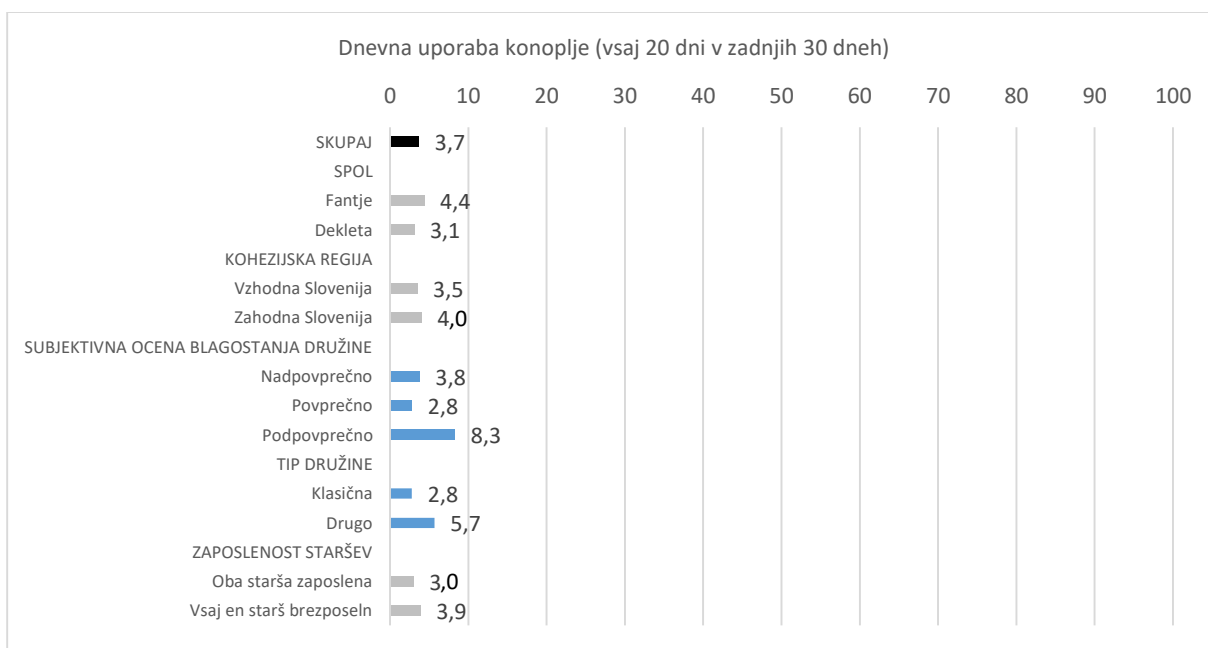
Tabela 22: Odstotki uporabnikov konoplje v zadnjih 30 dneh in dnevnih uporabnikov konoplje, 2020.

	Uporaba konoplje v zadnjih 30 dneh		Dnevna uporaba konoplje (vsaj 20 dni v zadnjih 30 dneh)	
	%	p	%	p
Skupaj (4. letnik SŠ)	21,2		3,7	
Spol				
Fantje	25,0	0,0034	4,4	0,2348
Dekleta	17,9		3,1	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	19,2	0,0871	3,5	0,6679
Zahodna Slovenija	23,3		4,0	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	21,9		3,8	
Povprečno	19,0	0,0781	2,8	0,0498
Podpovprečno	29,5		8,3	
Tip družine				
Klasična	19,1	0,0026	2,8	0,0318
Drugo	28,0		5,7	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	20,0	0,5219	3,0	0,5353
Vsaj en starš brezposeln	22,3		3,9	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 37: Odstotki dijakov, ki so uporabili konopljo v zadnjih 30 dneh, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.



Slika 38: Odstotki dijakov, ki so dnevno uporabljali konopljo, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro barvo.

Dosegljivost konoplje v naslednjih 24 urah

- Približno dve tretjini dijakov je menilo, da bi v naslednjih 24 urah dobili konopljo lahko ali zelo lahko.

Tabela 23: Dosegljivost konoplje v naslednjih 24 urah, 2020.

	Lahko ali zelo lahko bi dobil konopljo v naslednjih 24 urah*	
	%	p
Skupaj (4. letnik SŠ)	63,6	
Spol		
Fantje	62,3	0,3865
Dekleta	64,7	
Kohezijska regija		
Vzhodna Slovenija	65,3	0,2202
Zahodna Slovenija	61,9	
Subjektivna ocena blagostanja družine		
Nadpovprečno	62,6	0,0660
Povprečno	62,8	
Podpovprečno	75,4	
Tip družine		
Klasična	64,3	0,5041
Drugo	62,0	
Zaposlenost staršev		
Oba starša zaposlena	63,8	0,6384
Vsaj en starš brezposeln	61,9	

* = vrednosti so manj zanesljive.

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.

6.4 Trpinčenje

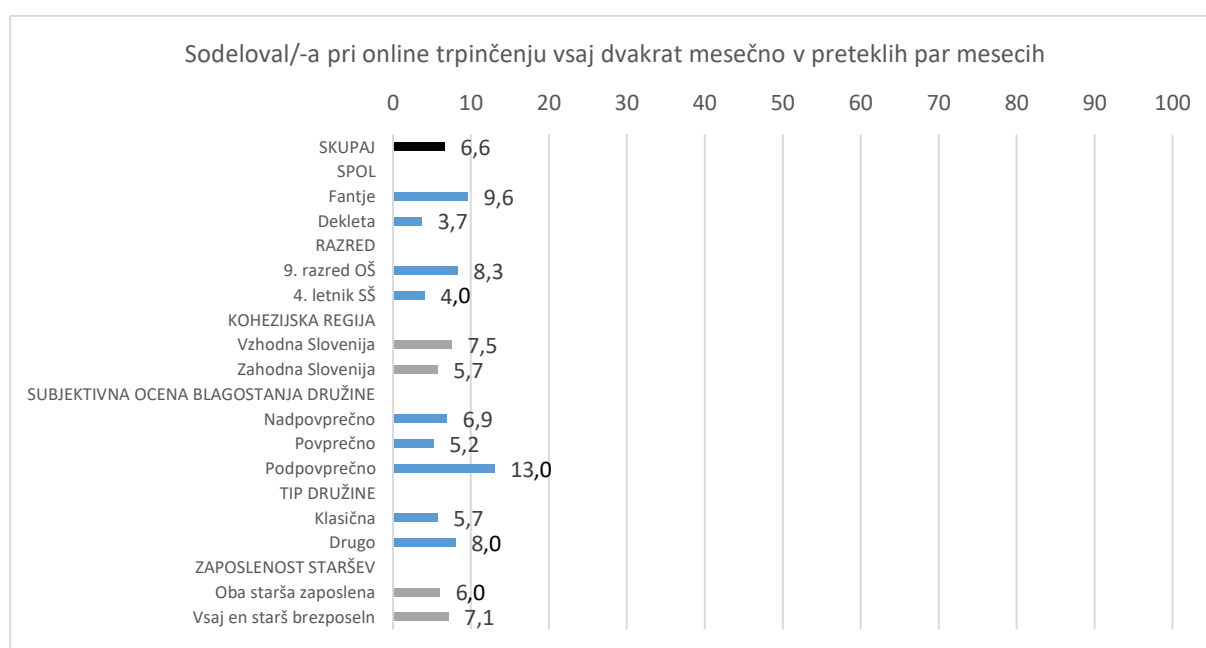
Online trpinčenje

- Pri online trpinčenju je sodelovalo malo manj kot desetina učencev 9. razreda OŠ in malo manj kot dvajsetina dijakov 4. letnikov SŠ. Odstotek trpinčenih je dvakrat višji v obeh skupinah mladostnikov.
- Odstotek mladostnikov, ki so sodelovali v online trpinčenju, je nižji med dekleti kot fanti, medtem ko je odstotek žrtev online trpinčenja podoben pri obeh spolih. Odstotek mladostnikov, ki so sodelovali v online trpinčenju, in odstotek mladostnikov, ki so bili žrtve online trpinčenja, sta 2-krat višja med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin. Odstotka sta višja tudi med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih, a so tu razlike v odstotkih manjše. Odstotek žrtev online trpinčenja se razlikuje tudi glede na zaposlenost staršev.

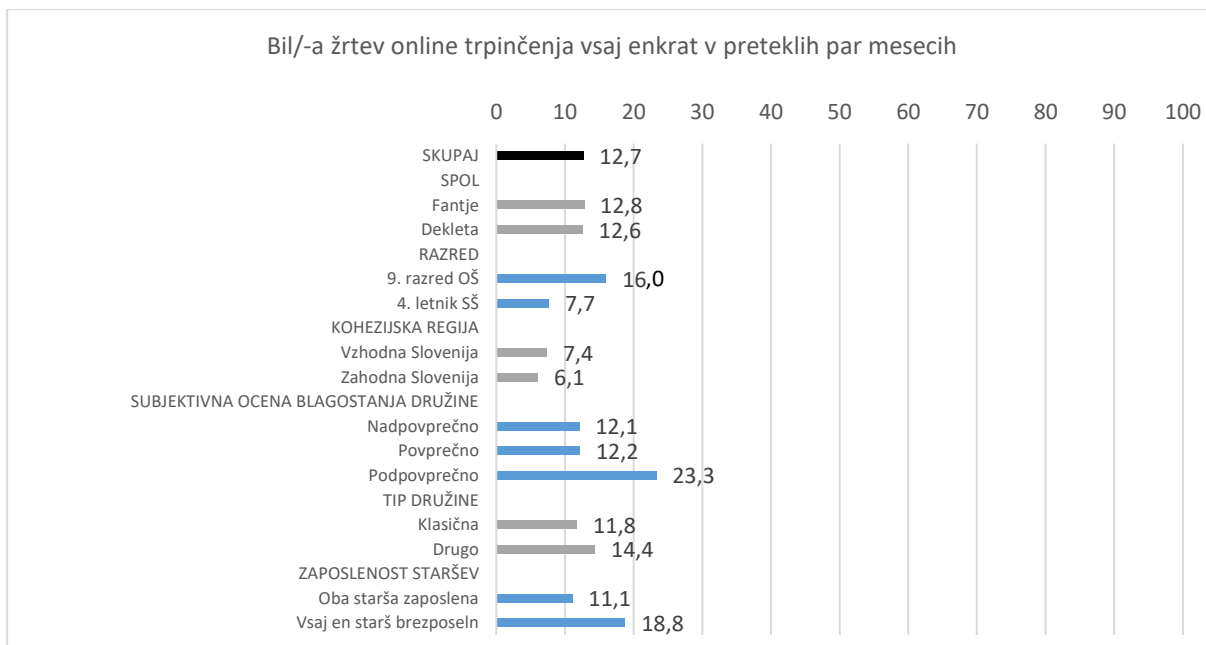
Tabela 24: Odstotki tistih, ki so izvajali online trpinčenje, in odstotki žrtev online trpinčenja, 2020.

	Sodeloval/-a pri online trpinčenju vsaj dvakrat mesečno v preteklih par mesecih		Bil/-a žrtev online trpinčenja vsaj enkrat v preteklih par mesecih	
	%	p	%	p
Skupaj	6,6		12,7	
Spol				
Fantje	9,6	<0,0001	12,8	0,9027
Dekleta	3,7		12,6	
Razred				
9. razred OŠ	8,3	<0,0001	16,0	<0,0001
4. letnik SŠ	4,0		7,7	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	7,5	0,0537	7,4	0,2563
Zahodna Slovenija	5,7		6,1	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	6,9		12,1	
Povprečno	5,2	0,0018	12,2	0,0004
Podpovprečno	13,0		23,3	
Tip družine				
Klasična	5,7	0,0406	11,8	0,0960
Drugo	8,0		14,4	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	6,0	0,4135	11,1	<0,0001
Vsaj en starš brezposeln	7,1		18,8	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 39: Odstotek mladostnikov, ki so sodelovali pri online trpinčenju vsaj dvakrat mesečno v preteklih par mesecih, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 40: Odstotek mladostnikov, ki je bilo žrtev online trpinčenja vsaj enkrat v preteklih par mesecih, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

6.5 Spolnost

Spolni odnosi in uporaba zaščite pred nosečnostjo in spolno prenosljivimi boleznimi pri zadnjem spolnem odnosu

- Vprašanja o spolnem vedenju so bila zastavljena le dijakom 4. letnika srednjih šol.
- Spolni odnos je že imela približno polovica dijakov 4. letnikov SŠ. Med tistimi, ki so že imeli spolni odnos jih je tri četrtine pri zadnjem spolnem odnosu uporabilo zanesljivo zaščito pred nosečnostjo, kondom pa nekaj več kot polovica.
- Odstotek dijakov 4. letnikov SŠ, ki so že imeli spolni odnos, se ne razlikuje med spoloma, je pa višji med dijaki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz bolj premožnih družin, med dijaki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih, ter med mladostniki iz vzhodne Slovenije v primerjavi s tistimi iz zahodne. Pri uporabi zanesljive zaščite pred nosečnostjo razlik med spoloma ni, so pa prisotne pri uporabi kondoma. V uporabi zaščite pri zadnjem spolnem odnosu ni razlik med dijaki iz bolj in manj premožnih družin, so pa pri uporabi zanesljive zaščite pred nosečnostjo prisotne razlike v odstotku glede na kohezijsko regijo in zaposlenost staršev, pri uporabi kondoma pa glede na tip družine.

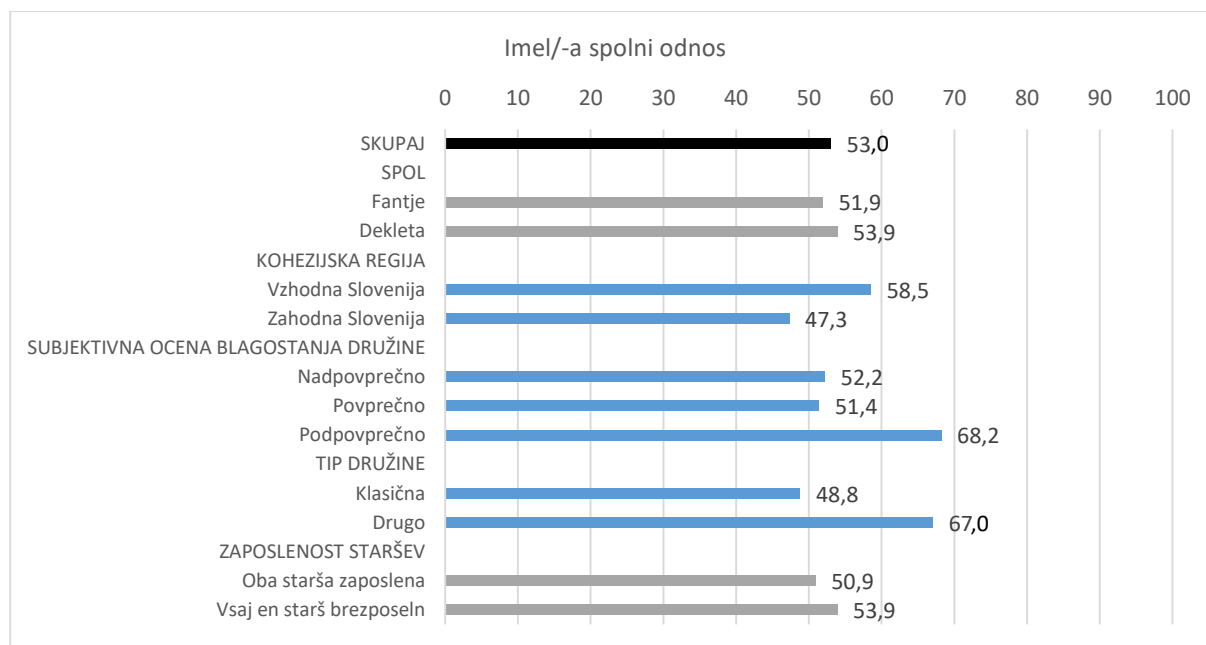
Tabela 25: Odstotki tistih, ki so že imeli spolni odnos in tistih, ki so uporabili zaščito (zanesljivo zaščito pred nosečnostjo, kondom) pri zadnjem spolnem odnosu, 2020.

	Imel/-a spolni odnos		Uporabil/-a zanesljivo zaščito pred nosečnostjo ob zadnjem spolnem odnosu**		Uporabil/-a kondom ob zadnjem spolnem odnosu**	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	53,0		77,7		56,2	
Spol						
Fantje	51,9	0,4911	77,6	0,9333	64,4	0,0002
Dekleta	53,9		77,8		49,4	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	58,5	0,0001	82,1	0,0030	55,8	0,8518
Zahodna Slovenija	47,3		72,0		56,5	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	52,2		79,2		58,8	
Povprečno	51,4	0,0124	77,4	0,3625	56,4	0,2825
Podpovprečno	68,2*		70,7*		48,4*	
Tip družine						
Klasična	48,8	<0,0001	78,7	0,5794	58,8	0,0470
Drugo	67,0		76,6		49,8	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	50,9	0,4858	80,0	0,0388	58,6	0,0512
Vsaj en starš brezposeln	53,9		69,9*		47,0*	

* = vrednost je manj zanesljiva.

** = med tistimi, ki so že imeli spolni odnos.

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebelfeno.



Slika 41: Odstotki mladostnikov, ki so že imeli spolni odnos, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

6.6 Opisi kazalnikov

TOBAČNI IN POVEZANI IZDELKI

Uporaba vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka kadarkoli v življenju: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »*Ali si kadarkoli v življenju kadil/-a oziroma uporabljal/-a spodaj naštete tobačne in sorodne izdelke?*« odgovorili z da pri vsaj enem od navedenih izdelkov (vsi možni odgovori: da ali ne za izdelke: tovarniške cigarete; ročno zvite cigarete; cigare, cigarilosi ali pipe; vodna pipa (šiša, shisha, nargila); elektronska cigareta; tobak za oralno uporabo (snus, fuge)).

Uporaba vsaj enega tobačnega ali povezanega izdelka v zadnjih 30 dneh: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »*Kako pogosto si v zadnjih 30 dneh kadil/-a oziroma uporabljal/-a spodaj naštete tobačne in sorodne izdelke?*« odgovorili s katerimkoli odgovorom razen nikoli v zadnjih 30 dneh pri vsaj enem od navedenih izdelkov (vsi možni odgovori: vsak dan; vsaj enkrat na teden, a ne vsak dan; manj kot enkrat na teden; nikoli v zadnjih 30 dneh za izdelke: tovarniške cigarete; ročno zvite cigarete; cigare, cigarilosi ali pipe; vodna pipa (šiša, shisha, nargila); elektronska cigareta; tobak za oralno uporabo (snus, fuge)).

Kajenje cigaret (tovarniških in/ali ročno zvutih) kadarkoli v življenju: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »*Ali si kadarkoli v življenju kadil/-a oziroma uporabljal/-a spodaj naštete tobačne in sorodne izdelke?*« odgovorili z da pri tovarniških in/ali ročno zvutih cigaretah (vsi možni odgovori: da ali ne za izdelke: tovarniške cigarete; ročno zvite cigarete; cigare, cigarilosi ali pipe; vodna pipa (šiša, shisha, nargila); elektronska cigareta; tobak za oralno uporabo (snus, fuge)).

Kajenje cigaret (tovarniških in/ali ročno zvutih) v zadnjih 30 dneh: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »*Kako pogosto si v zadnjih 30 dneh kadil/-a oziroma uporabljal/-a spodaj naštete tobačne in sorodne izdelke?*« odgovorili s katerimkoli odgovorom razen nikoli v zadnjih 30 dneh pri tovarniških in/ali ročno zvutih cigaretah (vsi možni odgovori: vsak dan; vsaj enkrat na teden, a ne vsak dan; manj kot enkrat na teden; nikoli v zadnjih 30 dneh za izdelke: tovarniške cigarete; ročno zvite cigarete; cigare, cigarilosi ali pipe; vodna pipa (šiša, shisha, nargila); elektronska cigareta; tobak za oralno uporabo (snus, fuge)).

Uporaba elektronskih cigaret kadarkoli v življenju: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »*Ali si kadarkoli v življenju kadil/-a oziroma uporabljal/-a spodaj naštete tobačne in sorodne izdelke?*« odgovorili z da pri elektronskih cigaretah (vsi možni odgovori: da ali ne za izdelke: tovarniške cigarete; ročno zvite cigarete; cigare, cigarilosi ali pipe; vodna pipa (šiša, shisha, nargila); elektronska cigareta; tobak za oralno uporabo (snus, fuge)).

Uporaba elektronskih cigaret v zadnjih 30 dneh: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »*Kako pogosto si v zadnjih 30 dneh kadil/-a oziroma uporabljal/-a spodaj naštete tobačne in sorodne izdelke?*« odgovorili s katerimkoli odgovorom razen nikoli v zadnjih 30 dneh pri elektronskih cigaretah (vsi možni odgovori: vsak dan; vsaj enkrat na teden, a ne vsak dan; manj kot enkrat na teden; nikoli v zadnjih 30 dneh za izdelke: tovarniške cigarete; ročno zvite cigarete; cigare, cigarilosi ali pipe; vodna pipa (šiša, shisha, nargila); elektronska cigareta; tobak za oralno uporabo (snus, fuge)).

ALKOHOL

Pitje alkoholnih pijač v zadnjih 30 dneh. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Koliko dni (če sploh) si pil/-a alkoholne pijače – v zadnjih 30 dneh?« odgovorili s katerimkoli drugim odgovorom razen nikoli (vsi možni odgovori: nikoli; 1–2 dni; 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več).

Pitje alkoholnih pijač 3 dni ali več v zadnjih 30 dneh. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Koliko dni (če sploh) si pil/-a alkoholne pijače – v zadnjih 30 dneh?«, odgovorili 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več (vsi možni odgovori: nikoli; 1–2 dni; 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več).

Pitje alkoholnih pijač vsaj enkrat na teden. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto sedaj piješ alkoholne pijače, kot so na primer pivo, vino ali žgane pijače?« odgovorili, da vsak dan ali vsak teden (vsi možni odgovori: vsak dan; vsak teden; vsak mesec; redko; nikoli).

Opitost 2- ali večkrat kadarkoli v življenju. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali si že kdaj spil/-a toliko alkoholnih pijač, da si bil/-a res pijan/-a – kadarkoli v življenju?« odgovorili, da 2–3-krat, 4–10-krat ali več kot 10-krat (vsi možni odgovori: ne, nikoli; da, enkrat; da, 2–3-krat; da, 4–10-krat; da, več kot 10-krat).

Opitost 2- ali večkrat v zadnjih 30 dneh. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali si že kdaj spil/-a toliko alkoholnih pijač, da si bil/-a res pijan/-a – v zadnjih 30 dneh?« odgovorili, da 2–3-krat, 4–10-krat ali več kot 10-krat (vsi možni odgovori: ne, nikoli; da, enkrat; da, 2–3-krat; da, 4–10-krat; da, več kot 10-krat).

KONOPLJA

Uporabil/-a konopljo kadarkoli v življenju. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali si že kdaj uporabil/-a konopljo (vprašanje se nanaša na uporabo marihuane in hašiša, ki ju lahko poznaš pod imeni, kot so: trava, gandža, vutra, joint, haš, bakla ...) – kadarkoli v življenju?« odgovorili s katerimkoli drugim odgovorom razen nikoli (vsi možni odgovori: nikoli; 1–2 dni; 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več).

Uporabil/-a konopljo v zadnjih 12 mesecih. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali si že kdaj uporabil/-a konopljo (vprašanje se nanaša na uporabo marihuane in hašiša, ki ju lahko poznaš pod imeni, kot so: trava, gandža, vutra, joint, haš, bakla ...) – v zadnjih 12 mesecih?« odgovorili s katerimkoli drugim odgovorom razen nikoli (vsi možni odgovori: nikoli; 1–2 dni; 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več).

Uporabil/-a konopljo v zadnjih 30 dneh. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali si že kdaj uporabil/-a konopljo (vprašanje se nanaša na uporabo marihuane in hašiša, ki ju lahko poznaš pod imeni, kot so: trava, gandža, vutra, joint, haš, bakla ...) – v zadnjih 30 dneh?« odgovorili s katerimkoli drugim odgovorom razen nikoli (vsi možni odgovori: nikoli; 1–2 dni; 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več).

Dnevna uporaba konoplje (vsaj 20 dni v zadnjih 30 dneh). Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali si že kdaj uporabil/-a konopljo (vprašanje se nanaša na uporabo marihuane in hašiša, ki ju lahko poznaš pod imeni, kot so: trava, gandža, vutra, joint, haš, bakla ...) – v zadnjih 30 dneh?« odgovorili z odgovori 20–29 dni; 30 dni ali več (vsi možni odgovori: nikoli; 1–2 dni; 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več).

Lahko ali zelo lahko bi dobil/-a konopljo v naslednjih 24 urah. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kaj meniš, kako težko ali lahko bi bilo zate dobiti konopljo (marihuano ali hašiš) v naslednjih 24 urah, če bi jo želel/-a?« odgovorili, da lahko ali zelo lahko (vsi možni odgovori: nemogoče; zelo težko; težko; lahko; zelo lahko; ne vem, ne želim odgovoriti).

TRPINČENJE

Sodeloval pri online trpinčenju vsaj 2-krat mesečno ali pogosteje v preteklih par mesecih: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto si v preteklih parih mesecih sodeloval/a pri online trpinčenju (npr. si pošiljal/-a žaljiva takojšnja sporočila, e-pošto ali besedilna sporočila; objavljaj/-a na zidu; ustvaril/-a spletno stran z namenom posmehovanja/norčevanja iz nekoga drugega; brez dovoljenja objavil/-a ali z drugimi delil/-a neprijetne in neprimerne fotografije)?« odgovorili z 2- ali 3-krat na mesec ali približno 1-krat na teden (vsi možni odgovori: v zadnjih par mesecih nisem sodeloval/a pri »online« trpinčenju; zgodilo se je 1-krat ali 2-krat; 2- ali 3-krat na mesec; približno 1-krat na teden; nekajkrat na teden).

Bil žrtev online trpinčenja vsaj 1-krat v preteklih par mesecih: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto si bil/-a v preteklih par mesecih trpinčen/-a online (npr. nekdo je pošiljal žaljiva takojšnja sporočila, e-pošto ali besedilna sporočila o tebi; objavljaj na zidu; ustvaril spletno stran z namenom norčevanja iz tebe; brez tvojega dovoljenja objavil ali z drugimi delil neprijetne in neprimerne fotografije)?« odgovorili z zgodilo se je 1-krat ali 2-krat; 2- ali 3-krat na mesec; približno 1-krat na teden ali nekajkrat na teden (vsi možni odgovori: v zadnjih parih mesecih nisem bil/a »online« trpinčen/a v šoli; zgodilo se je le 1-krat ali 2-krat; 2- ali 3-krat na mesec; približno 1-krat na teden; nekajkrat na teden).

SPOLNOST

Imel spolni odnos: Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Ali si kdaj že imel/a spolni odnos (temu rečemo tudi »spati skupaj«, »ljubiti se«, »iti z nekom v posteljo«, »seksati«, »dati se dol«, »iti do konca«)?« odgovorili z da (vsi možni odgovori: da; ne).

Uporabil zanesljivo zaščito pred nosečnostjo ob zadnjem spolnem odnosu: Odstotek mladostnikov, ki so imeli spolni odnos in so odgovorili z da na vprašanje »Ali sta s partnerko/partnerjem ob zadnjem spolnem odnosu uporabljala kontracepcijske tablete?« ali vprašanje »Ali sta s partnerjem/partnerko ob zadnjem spolnem odnosu uporabila kondom?« (vsi možni odgovori pri obeh vprašanjih: da; ne; ne vem).

Uporabil kondom ob zadnjem spolnem odnosu: Odstotek mladostnikov, ki so imeli spolni odnos, in so na vprašanje »Ali sta s partnerjem/partnerko ob zadnjem spolnem odnosu uporabila kondom?« odgovorili z da (vsi možni odgovori: da; ne; ne vem).

UPORABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ

7.1 Spletni socialni mediji

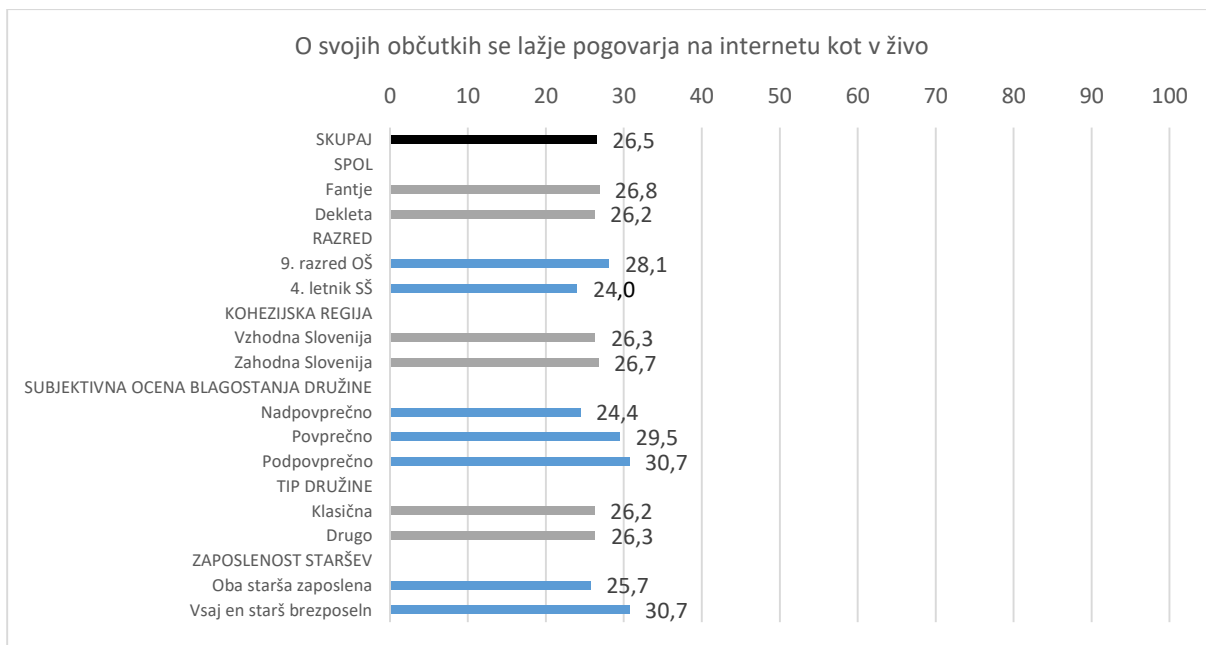
Pogovori preko interneta in problematična uporaba spletnih socialnih medijev

- Približno četrtnina mladostnikov se o svojih občutkih in skrbih lažje pogovarja na internetu kot v živo. Pri skoraj desetini je prisotna problematična uporaba spletnih socialnih medijev, ki pa je višja med dekleti.
- Odstotka mladostnikov, ki se o svojih občutkih in skrbih lažje pogovarjata na internetu, padata s starostjo. Višja sta med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin in med mladostniki iz družin, v katerih je vsaj en starš brezposeln.

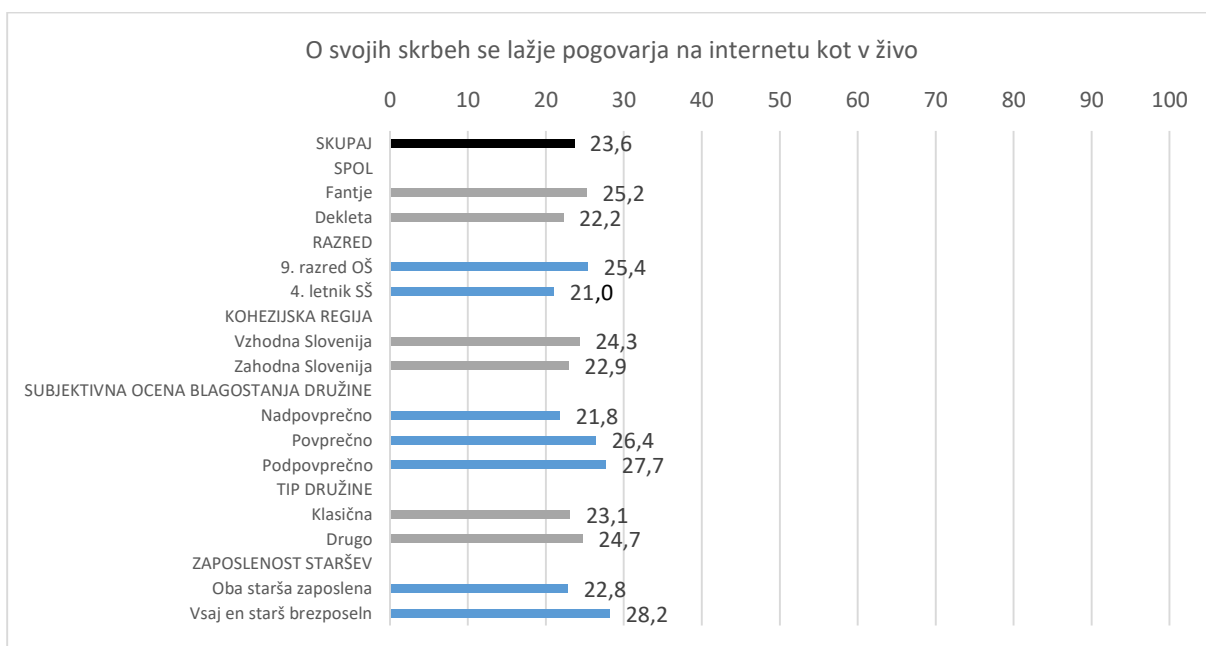
Tabela 26. Odstotki mladostnikov, ki se na internetu lažje pogovarjajo o svojih občutkih oziroma skrbih ter mladostnikov, pri katerih je prisotna problematična uporaba spletnih socialnih medijev, 2020.

	O svojih občutkih se lažje pogovarja na internetu kot v živo		O svojih skrbih se lažje pogovarja na internetu kot v živo		Problematična uporaba spletnih socialnih medijev	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	26,5		23,6		7,9	
Spol						
Fantje	26,8	0,7027	25,2	0,0582	6,3	0,0021
Dekleta	26,2		22,2		9,4	
Razred						
9. razred OŠ	28,1	0,0150	25,4	0,0068	8,1	0,5891
4. letnik SŠ	24,0		21,0		7,6	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	26,3	0,8159	24,3	0,3742	7,9	0,8463
Zahodna Slovenija	26,7		22,9		7,8	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	24,4		21,8		7,8	
Povprečno	29,5	0,0094	26,4	0,0151	7,8	0,5139
Podpovprečno	30,7		27,7		10,5	
Tip družine						
Klasična	26,2	0,9536	23,1	0,4442	7,4	0,0663
Drugo	26,3		24,7		9,7	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	25,7	0,0496	22,8	0,0265	7,7	0,1303
Vsaj en starš brezposeln	30,7		28,2		10,0	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 42: Odstotki mladostnikov, ki se o svojih občutkih lažje pogovarjajo na internetu kot v živo, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 43: Odstotki mladostnikov, ki se o svojih skrbih lažje pogovarjajo na internetu kot v živo, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

7.2 Video/računalniške/spletne igre

Igranje video/računalniških/spletnih iger in znaki zasvojenosti z njimi

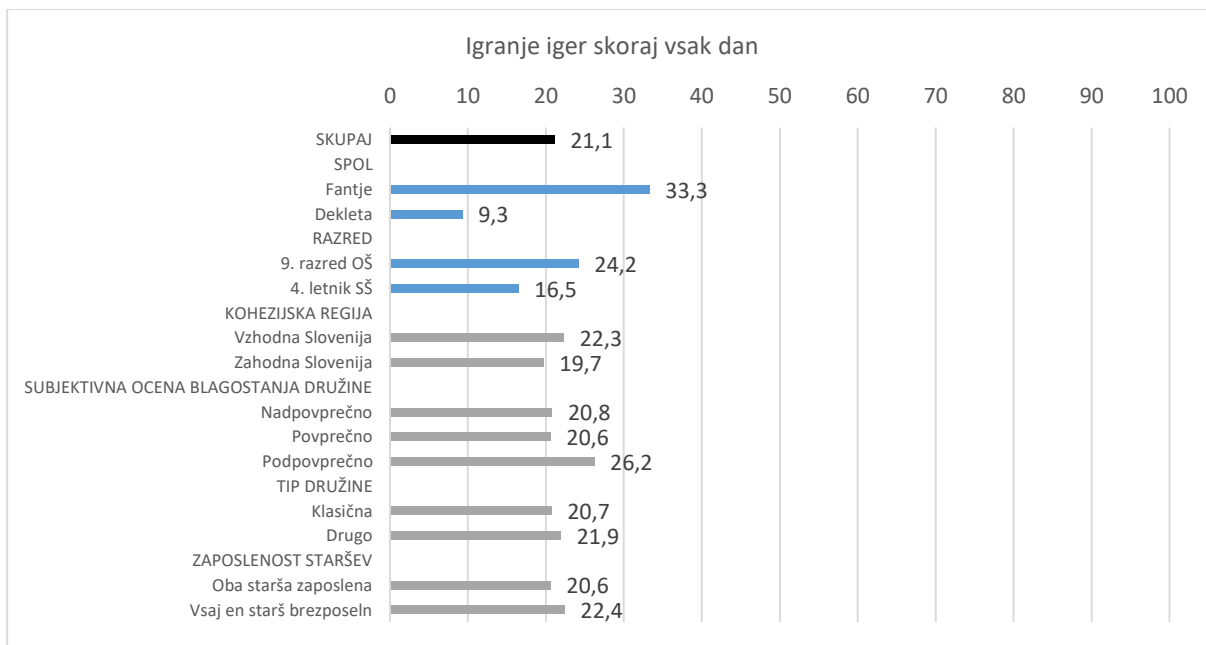
- Petina mladostnikov igra igre skoraj vsak dan, več kot polovica jih v dnevu, ko igrajo igre, za igranje iger porabi dve do tri ure ali več, desetina pa kaže znake zasvojenosti z igrami. Igre skoraj vsak dan igra tretjina fantov in desetina deklet, dve do tri ure na dan ali več (v dnevu, ko igrajo igre) igre igrata dve tretjini fantov ter skoraj tretjina deklet. Četrtnina učencev 9. razreda OŠ igra igre skoraj vsak dan, več kot polovica pa jih igra dve do tri ure na dan ali več. S starostjo igranje iger pada.
- Odstotek mladostnikov, ki igrajo igre dve do tri ure na dan ali več (v dnevu, ko igrajo igre), je višji med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin, odstotek mladostnikov, ki kažejo znake zasvojenosti z igrami, pa je višji med mladostniki iz družin, v katerih je vsaj en od staršev brezposeln. S starostjo odstotek tistih, ki kažejo znake zasvojenosti z igrami, pada.

Tabela 27: Odstotki mladostnikov, ki igre igrajo skoraj vsak dan, mladostnikov, ki za igranje iger porabijo 2 do 3 ure ali več na dan, ko jih igrajo, in mladostnikov, ki kažejo znake zasvojenosti z igrami, 2020.

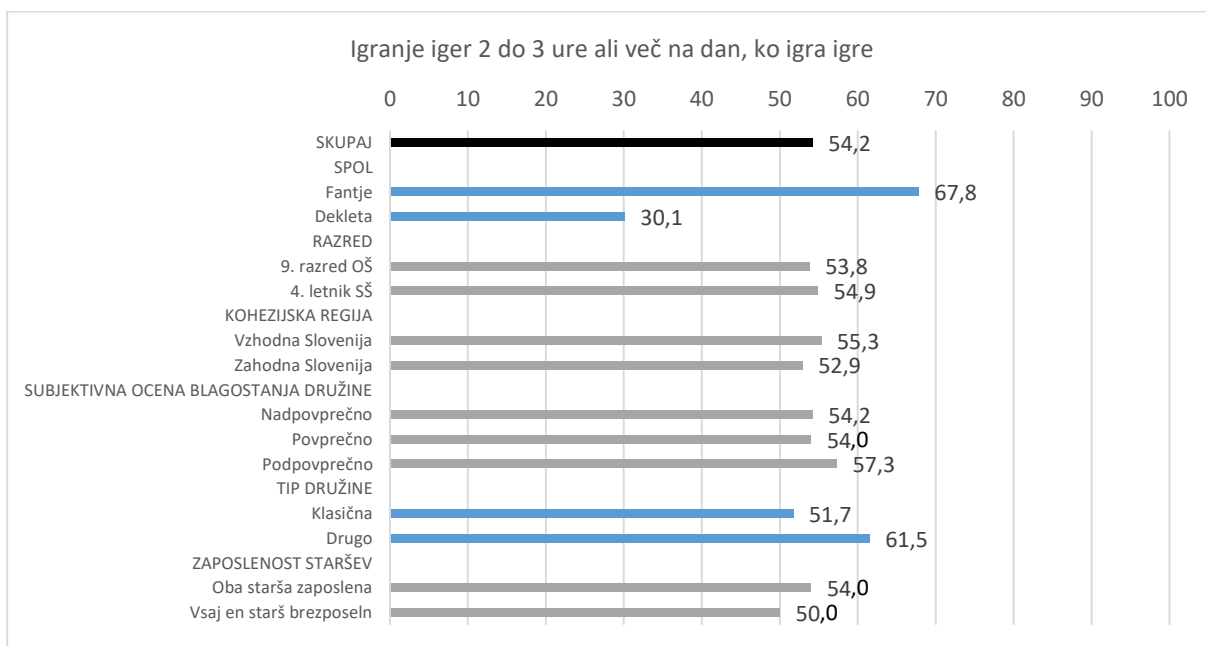
	Igranje iger skoraj vsak dan		Igranje iger 2 do 3 ure ali več na dan, ko igra igre		Znaki zasvojenosti z igrami	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	21,1		54,2		9,2	
Spol						
Fantje	33,3	<0,0001	67,8	<0,0001	12,0	<0,0001
Dekleta	9,3		30,1		4,3	
Razred						
9. razred OŠ	24,2	<0,0001	53,8	0,6350	10,3	0,0225
4. letnik SŠ	16,5		54,9		7,1	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	22,3	0,0880	55,3	0,2937	8,9	0,5569
Zahodna Slovenija	19,7		52,9		9,7	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	20,8		54,2		9,5	
Povprečno	20,6	0,2957	54,0	0,8278	8,4	0,5956
Podpovprečno	26,2		57,3*		11,3	
Tip družine						
Klasična	20,7	0,5237	51,7	0,0006	8,1	0,0446
Drugo	21,9		61,5		11,4	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	20,6	0,4132	54,0	0,2503	8,3	0,0496
Vsaj en starš brezposeln	22,4		50,0		12,2	

* = vrednost je manj zanesljiva.

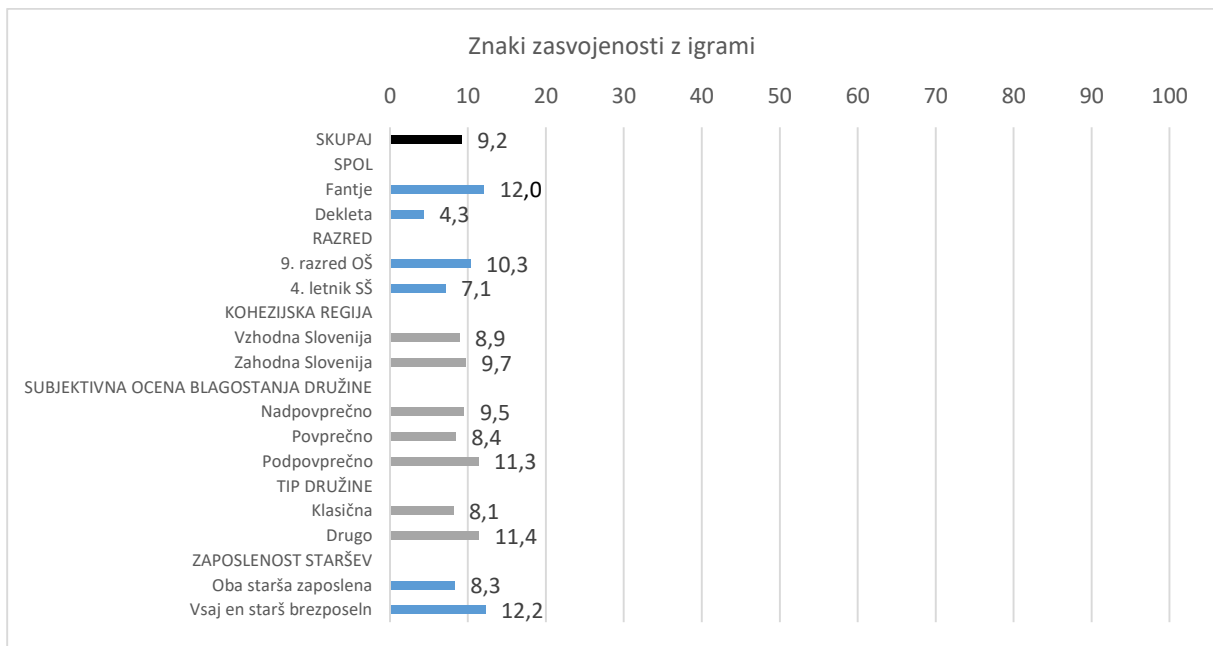
Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 44: Odstotki mladostnikov, ki igre igrajo skoraj vsak dan, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 45: Odstotki mladostnikov, ki za igranje iger porabijo 2 do 3 ure ali več na dan, ko jih igrajo, 2020.
Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 46: Odstotki mladostnikov, ki kažejo znake zasvojenosti z igrami, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

7.3 Opisi kazalnikov

SPLETNI SOCIALNI MEDIJI

Na internetu se lažje pogovarjam o svojih lastnih občutkih kot v živo. Odstotek mladostnikov, ki so zgornjo trditev ocenili s strinjam se ali zelo se strinjam (vsi možni odgovori: sploh se ne strinjam; ne strinjam se; niti se strinjam, niti se ne strinjam; strinjam se; zelo se strinjam).

Na internetu se lažje pogovarjam o svojih skrbah kot v živo. Odstotek mladostnikov, ki so zgornjo trditev ocenili s strinjam se ali zelo se strinjam (vsi možni odgovori: sploh se ne strinjam; ne strinjam se; niti se strinjam, niti se ne strinjam; strinjam se; zelo se strinjam).

Problematična uporaba spletnih socialnih medijev. Odstotek mladostnikov, ki so pritrdilno odgovorili na pet od devetih vprašanj o uporabi spletnih socialnih medijev: 1. »Ali si v zadnjem letu stalno opažal/-a, da ne moreš razmišljati o ničemer drugem kot o tem, da boš lahko znova uporabil/-a socialne medije?«; 2. »Ali si bil/-a v zadnjem letu stalno nezadovoljen/-na, ker si želel/-a preživeti več časa na socialnih medijih?«; 3. »Ali si se v zadnjem letu pogosto počutil/-a slabo, ko nisi mogel/-a uporabljati socialnih medijev?«; 4. »Ali si v zadnjem letu poskušal/-a preživeti manj časa na socialnih medijih, a ti to ni uspelo?«; 5. »Ali si v zadnjem letu stalno zanemarjal/-a druge aktivnosti (npr. hobije, šport), ker si želel/-a uporabljati socialne medije?«; 6. »Ali si se v zadnjem letu stalno prepiral/-a z drugimi zaradi svoje uporabe socialnih medijev?«; 7. »Ali si v zadnjem letu redno lagal/-a staršem ali prijateljem o količini časa, ki si ga preživel/-a na socialnih medijih?«; 8. »Ali si v zadnjem letu pogosto uporabljal/-a socialne medije, da bi se izognil/-a neprijetnim občutkom?«; 9. »Ali si v zadnjem letu imel/a resne konflikte s starši, bratom (-i) ali sestro (-ami) zaradi svoje uporabe socialnih medijev?«. Mladostniki so dobili pojasnilo, da se pojem socialni medij navezuje na spletna socialna omrežja (npr. Facebook, Twitter) in aplikacije za takojšnje sporočanje (npr. SMS, WhatsApp, Snapchat, Facebook Messenger).

VIDEO/RAČUNALNIŠKE/SPLETNE IGRE

Vsakodnevno igranje iger. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto igraš igre?« odgovorili z odgovorom skoraj vsak dan (vsi možni odgovori: (skoraj) nikoli; manj kot en dan na teden; 1 dan na teden; 2 ali 3 dni na teden; 4 ali 5 dni na teden; (skoraj) vsak dan).

Čas, porabljen za igranje iger na dan, ko igra igre. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Na dan, ko igraš igre, koliko časa porabiš za igranje?« odgovorili z odgovori: približno 2 do 3 ure; približno 4 do 5 ur; približno 6 do 7 ur; približno 8 ur ali več (vsi možni odgovori: približno uro ali manj; približno 2 do 3 ure; približno 4 do 5 ur; približno 6 do 7 ur; približno 8 ur ali več).

Mladostniki z znaki zasvojenosti z igrami. Odstotek mladostnikov, ki so pritrdilno odgovorili na pet od devetih vprašanj o znakih zasvojenosti: 1. »Ali si v zadnjem letu imel/-a obdobja, ko si razmišljal/-a samo o trenutku, ko boš lahko igral/-a igrice?«; 2. »Ali si se v zadnjem letu počutil/-a nezadovoljno, ker si želel/-a igrati več?«; 3. »Ali si se v zadnjem letu počutil/-a obupno/bedno, ko nisi mogel/-a igrati iger?«; 4. »Ali v zadnjem letu nisi mogel/-a zmanjšati časa za igranje iger, potem ko so ti drugi večkrat rekli, da igraj manj?«; 5. »Ali si v zadnjem letu igral/-a igre (zato), da ne bi rabil/-a razmišljati o zoprnih stvareh?«; 6. »Ali si se v zadnjem letu prepiral/-a z drugimi o posledicah svojega vedenja, povezanega z igranjem iger?«; 7. »Ali si v zadnjem letu pred drugimi skrival/-a, koliko časa si porabil/-a za igranje iger?«; 8. »Ali si v zadnjem letu izgubil/-a zanimanje za hobije ali druge aktivnosti, ker si želel/-a le igrati igre?«; 9. »Ali si v zadnjem letu imel/-a resne konflikte (si se hudo skregal/-a) z družino ali prijatelji zaradi igranja iger?«. Mladostniki so dobili pojasnilo, da se pojem igranja igre nanaša na vse igre, ki jih lahko igraš na svojem pametnem telefonu, tabličnem računalniku, prenosniku, računalniku, Macu ali konzoli (npr. Playstation, Wii, Xbox).

MLADOSTNIKI MED PANDEMIJO (COVID-19)

8.1 Dostop do sodobne tehnologije

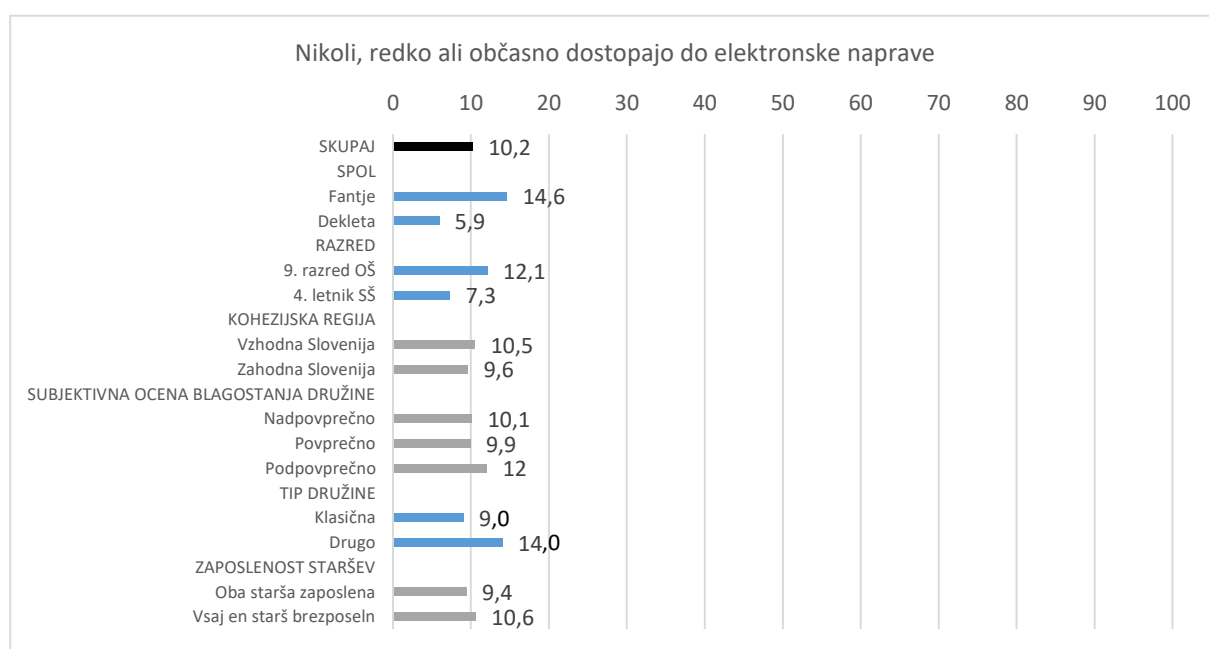
Dostop do elektronske naprave, spletnih orodij za šolsko delo in spletnih okolij za komunikacijo s prijatelji

- Nikoli, redko ali občasno je do elektronskih naprav, spletnih orodij za šolo in okolij za komunikacijo s prijatelji dostopala več kot desetina učencev 9. razreda OŠ in več kot dvajsetina dijakov 4. letnikov SŠ.
- Odstotki mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno dostopali do elektronskih naprav, spletnih orodij za šolo in okolij za komunikacijo s prijatelji, so višji med fanti. Višji so tudi med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin.

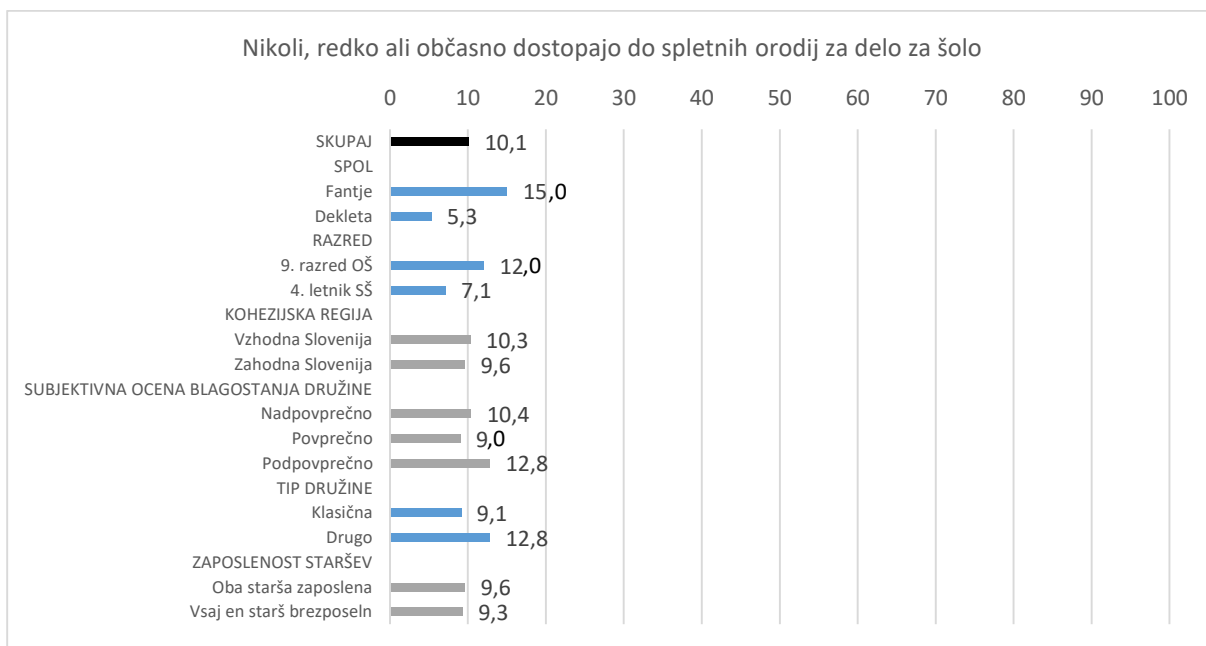
Tabela 28: Odstotki mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno dostopali do elektronske naprave, spletnih orodij za šolo in spletnih okolij za komunikacijo s prijatelji, 2020.

	Nikoli, redko ali občasno dostopajo do elektronske naprave		Nikoli, redko ali občasno dostopajo do spletnih orodij za delo za šolo		Nikoli redko ali občasno dostopajo do spletnih okolij za komunikacijo s prijatelji	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	10,2		10,1		10,8	
Spol						
Fantje	14,6	<0,0001	15,0	<0,0001	16,4	<0,0001
Dekleta	5,9		5,3		5,4	
Razred						
9. razred OŠ	12,1	<0,0001	12,0	<0,0001	13,6	<0,0001
4. letnik SŠ	7,3		7,1		6,5	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	10,5	0,3910	10,3	0,5190	11,0	0,5582
Zahodna Slovenija	9,6		9,6		10,3	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	10,1	0,7558	10,4	0,2851	11,2	0,4479
Povprečno	9,9		9,0		9,8	
Podpovprečno	12,0		12,8		12,2	
Tip družine						
Klasična	9,0	0,0004	9,1	0,0085	9,8	0,0145
Drugo	14,0		12,8		13,4	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	9,4	0,4875	9,6	0,8740	10,3	0,6650
Vsaj en starš brezposeln	10,6		9,3		11,0	

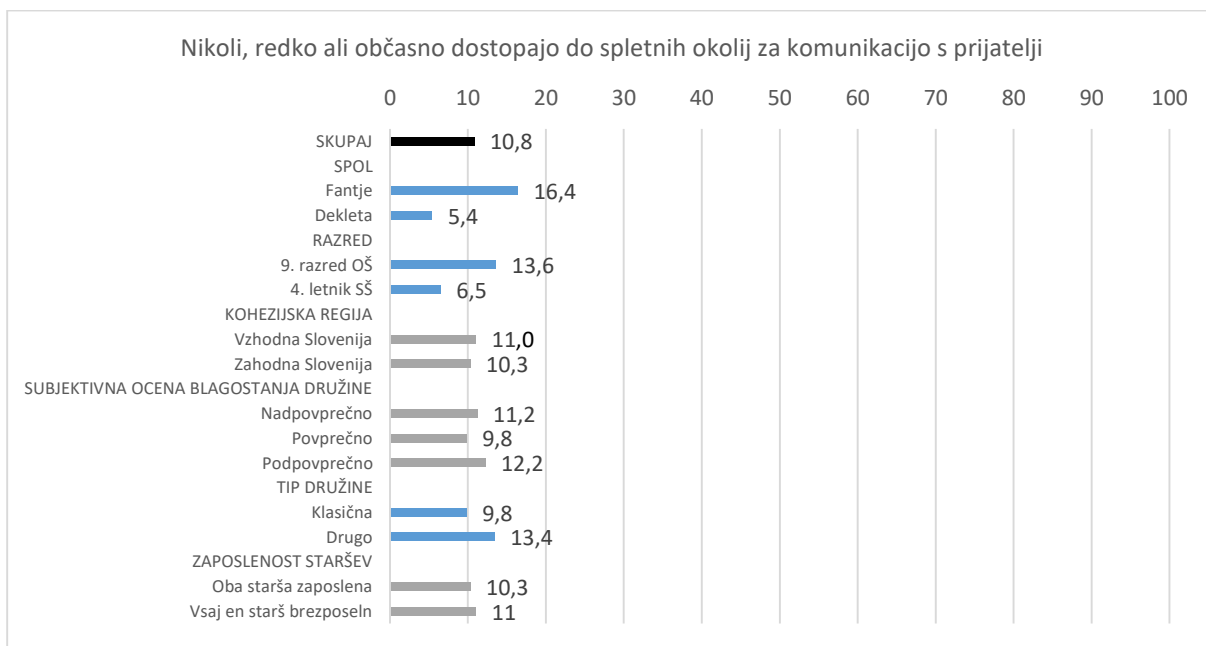
Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeleno.



Slika 47: Odstotki mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno dostopali do elektronske naprave, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 48: Odstotki mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno dostopali do spletnih orodij za delo za šolo, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 49: Odstotki mladostnikov, ki niso nikoli, redko ali občasno dostopali do spletnih okolij za komunikacijo s prijatelji, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

8.3 Pogoji za šolsko delo in informiranost o stanju v državi

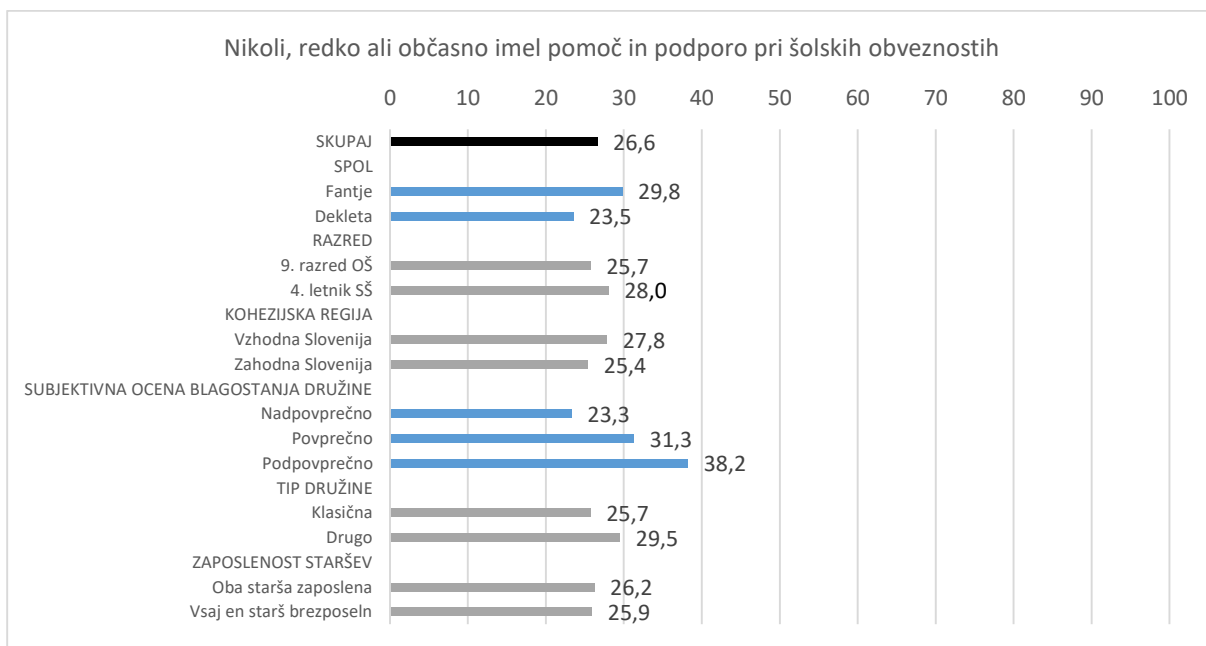
Podpora pri šolskih obveznostih, prostor za šolsko delo in informiranost

- Med pandemijo je nikoli, redko ali občasno pomoč in podporo pri šolskih obveznostih prejela četrtnina mladostnikov, več kot desetina mladostnikov pa je enako pogosto imela na voljo prostor doma, v katerem je lahko bila sama pri opravljanju šolskih obveznosti.
- Odstotka mladostnikov, ki so nikoli, redko ali občasno imeli pomoč in podporo pri šolskih obveznostih in tistih, ki so nikoli, redko ali občasno lahko bili sami pri opravljanju šolskih obveznosti, sta višja med fanti in med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin. Odstotek mladostnikov, ki so doma redko imeli prostor, v katerem so lahko bili sami pri opravljanju šolskih obveznosti, pada s starostjo in je višji med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin in med mladostniki iz družin, kjer je vsaj en starš brezposeln.
- Petina mladostnikov je med pandemijo nikoli, redko ali občasno prejela dovolj informacij o stanju v državi.
- Odstotek mladostnikov, ki so redko prejeli dovolj informacij o stanju v državi, je višji med fanti, med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin in med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin.

Tabela 29: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo občasno, redko ali nikoli imeli pomoč in podporo pri šolskih obveznostih, imeli prostor doma, v katerem so lahko bili sami pri šolskih opravilih in prejeli dovolj informacij o stanju v državi, 2020.

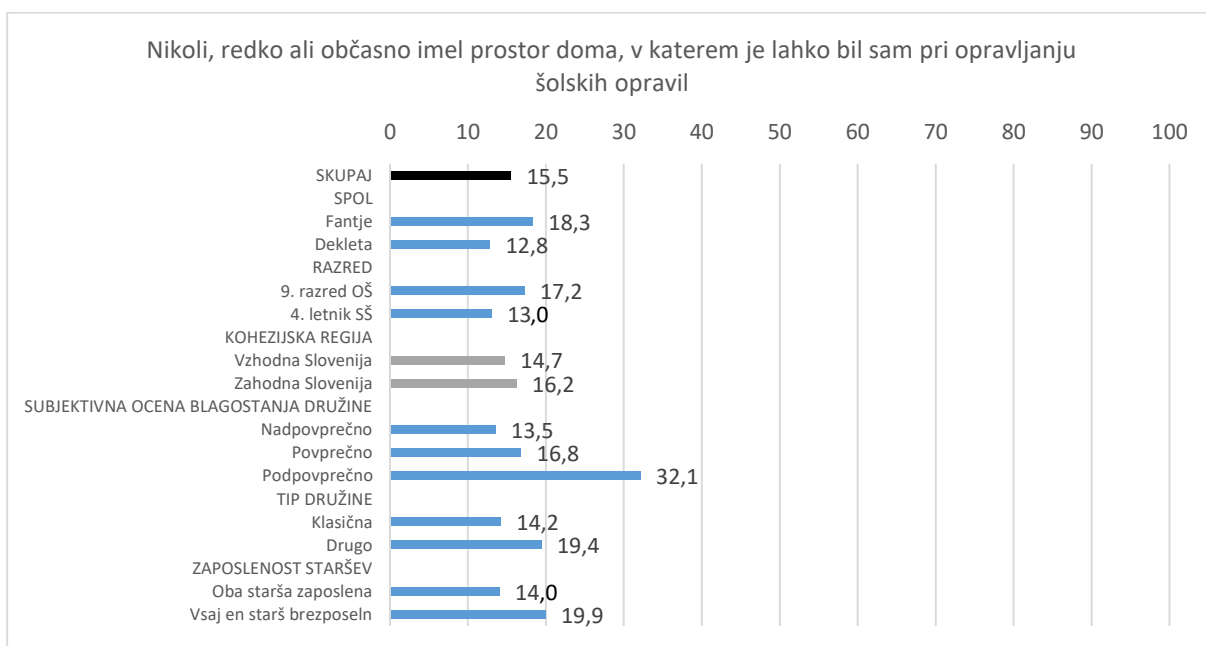
	Nikoli, redko ali občasno imel pomoč in podporo pri šolskih obveznostih		Nikoli, redko ali občasno imel prostor doma, v katerem je lahko bil sam pri opravljanju šolskih opravil		Nikoli, redko ali občasno prejel dovolj informacij o stanju v državi	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	26,6		15,5		21,4	
Spol						
Fantje	29,8	=0,0001	18,3	<0,0001	23,8	0,0014
Dekleta	23,5		12,8		19,0	
Razred						
9. razred OŠ	25,7	0,1598	17,2	0,0022	20,3	0,0729
4. letnik SŠ	28,0		13,0		23,0	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	27,8	0,1486	14,7	0,2627	20,7	0,4458
Zahodna Slovenija	25,4		16,2		21,8	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	23,3	<0,0001	13,5	<0,0001	18,2	<0,0001
Povprečno	31,3		16,8		25,6	
Podpovprečno	38,2		32,1		32,7	
Tip družine						
Klasična	25,7	0,0694	14,2	0,0023	19,8	=0,0001
Drugo	29,5		19,4		27,3	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	26,2	0,8892	14,0	0,0032	20,4	0,2425
Vsaj en starš brezposeln	25,9		19,9		23,0	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



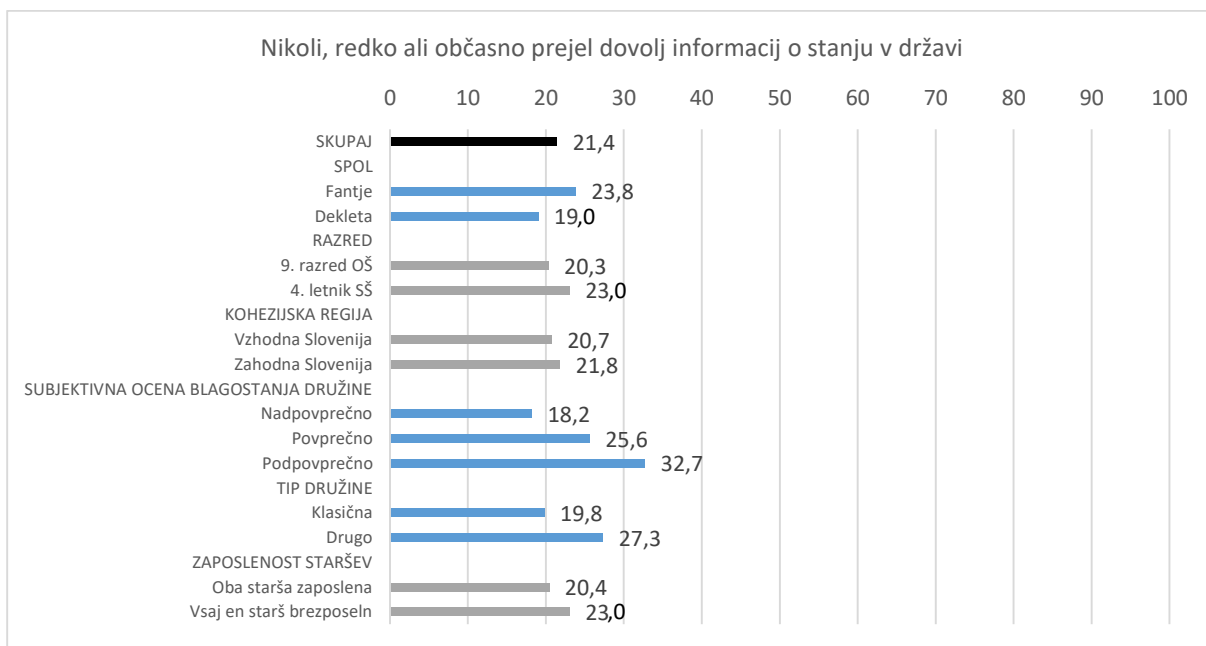
Slika 50: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo nikoli, redko ali občasno imeli pomoč in podporo pri šolskih obveznostih, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 51: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo nikoli, redko ali občasno imeli prostor doma, v katerem je bil sam pri opravljanju šolskih opravil, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 52: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo nikoli, redko ali občasno prejeli dovolj informacij o stanju v državi, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

8.4 Osamljenost

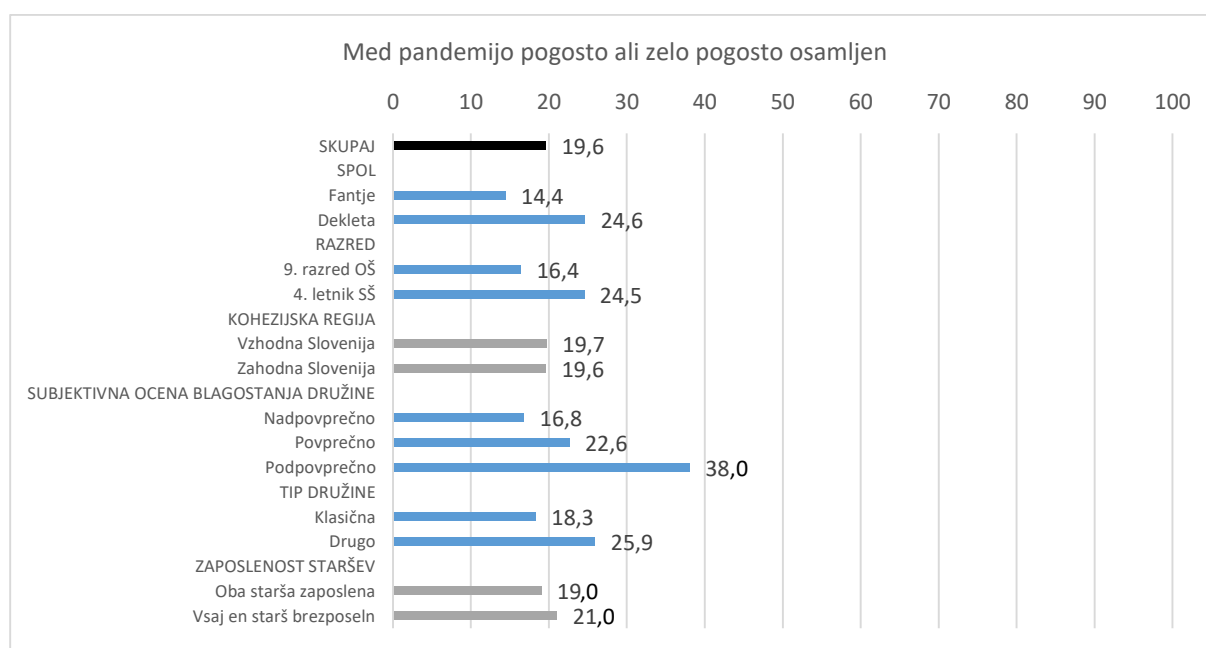
Osamljenost oz. občutki pripadnosti skupini prijateljev in možnost pogovora

- Med pandemijo se je skoraj petina mladostnikov počutila pogosto ali zelo pogosto osamljene. Prav tako petina je imela nikoli ali redko občutek, da je del skupine prijateljev, in slaba petina, da ima na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarja.
- Pogosto ali zelo pogosto so se osamljene počutili v višjem deležu starejši in dekleta, višji odstotki so bili tudi med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin in med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin.
- Odstotka mladostnikov, ki so imeli nikoli ali redko občutek, da so del skupine prijateljev ter tistih, ki so imeli nikoli ali redko na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarjajo, sta višja pri mlajših. Odstotek mladostnikov, ki so imeli nikoli ali redko občutek, da so del skupine prijateljev, je višji med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin ter med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin.
- Odstotek mladostnikov, ki so imeli nikoli ali redko na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarjajo, je bil prav tako višji med tistimi iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) ter nižji med fanti.

Tabela 30: Odstotki mladostnikov, ki so med pandemijo pogosto ali zelo pogosto imeli občutek, da so osamljeni in mladostnikov, ki so nikoli ali redko imeli občutek, da so del skupine prijateljev in tistih, ki so imeli na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarjajo, 2020.

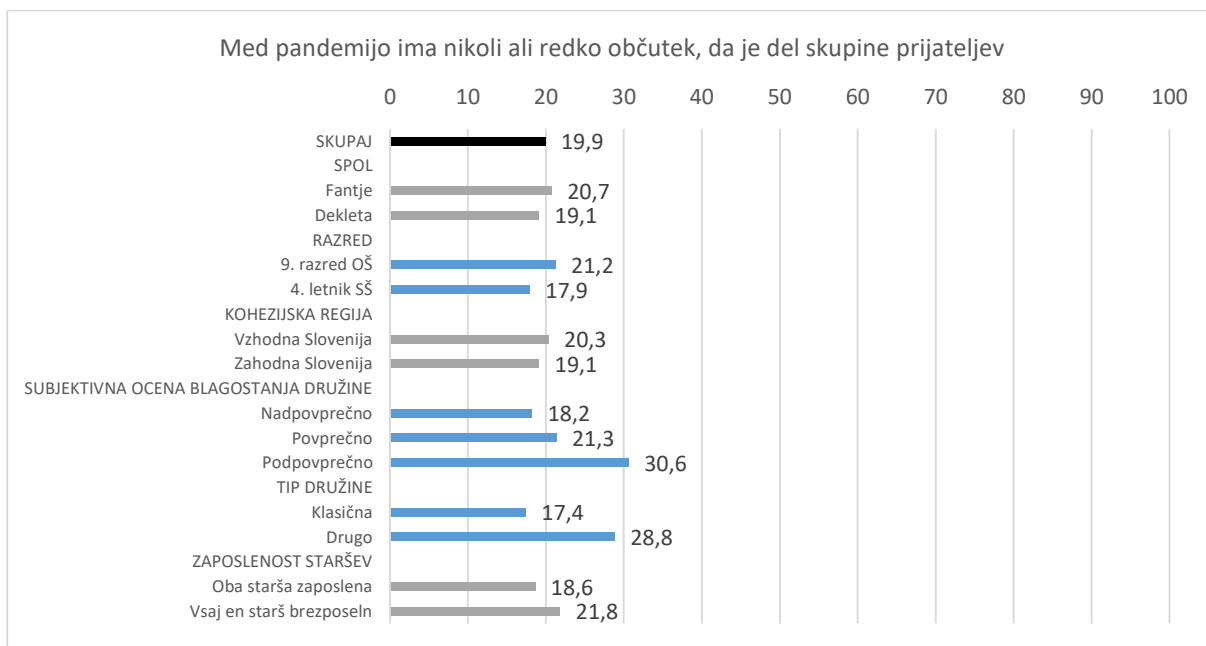
	Med pandemijo pogosto ali zelo pogosto osamljen		Med pandemijo ima nikoli ali redko občutek, da je del skupine prijateljev		Med pandemijo ima nikoli ali redko na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarja	
	%	p	%	p	%	p
Skupaj	19,6		19,9		16,6	
Spol						
Fantje	14,4	<0,0001	20,7	0,2996	19,7	<0,0001
Dekleta	24,6		19,1		13,7	
Razred						
9. razred OŠ	16,4	<0,0001	21,2	0,0289	19,5	<0,0001
4. letnik SŠ	24,5		17,9		12,3	
Kohezijska regija						
Vzhodna Slovenija	19,7	0,9739	20,3	0,4257	16,8	0,5703
Zahodna Slovenija	19,6		19,1		16,0	
Subjektivna ocena blagostanja družine						
Nadpovprečno	16,8		18,2		16,9	
Povprečno	22,6	<0,0001	21,3	0,0009	15,3	0,1152
Podpovprečno	38,0		30,6		22,0	
Tip družine						
Klasična	18,3	<0,0001	17,4	<0,0001	15,4	0,0041
Drugo	25,9		28,8		20,4	
Zaposlenost staršev						
Oba starša zaposlena	19,0	0,3619	18,6	0,1516	15,9	0,1720
Vsaj en starš brezposeln	21,0		21,8		18,8	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odeljeno.

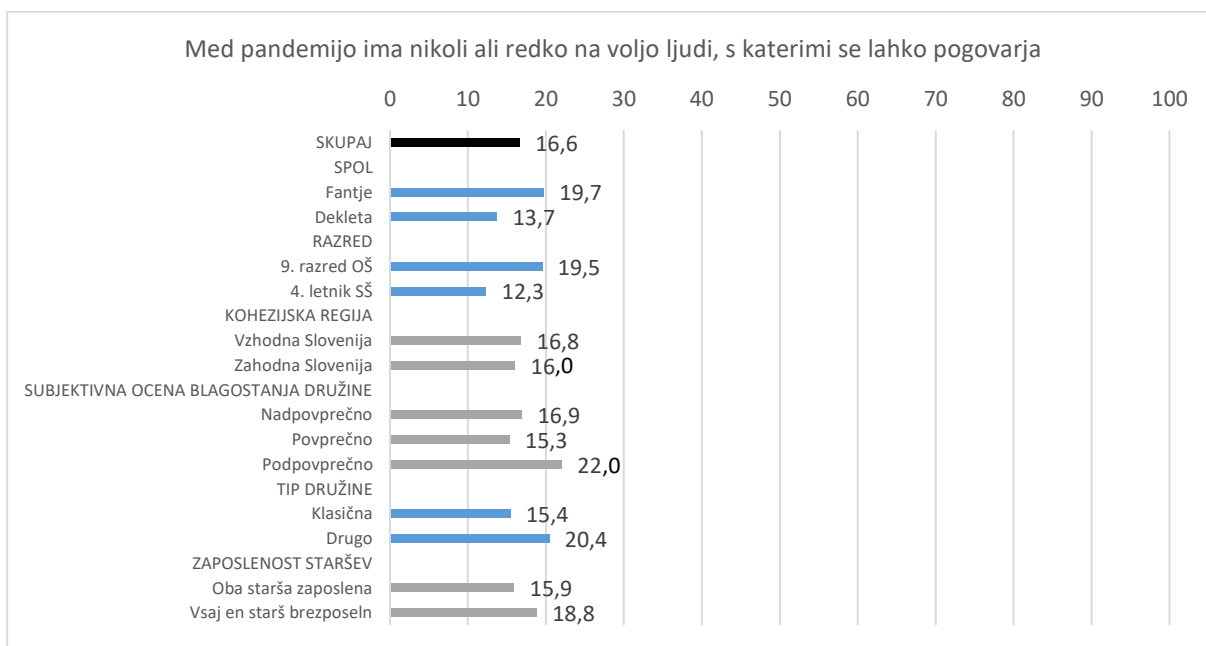


Slika 53: Odstotki mladostnikov, ki so bili med pandemijo pogosto ali zelo pogosto osamljeni, 2020.

Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 54: Odstotki mladostnikov, ki so imeli med pandemijo nikoli ali redko občutek, da so del skupine prijateljev, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 55: Odstotki mladostnikov, ki so imeli med pandemijo nikoli ali redko na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarjajo, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

8.5 Deprivacija in posttravmatska stresna rast

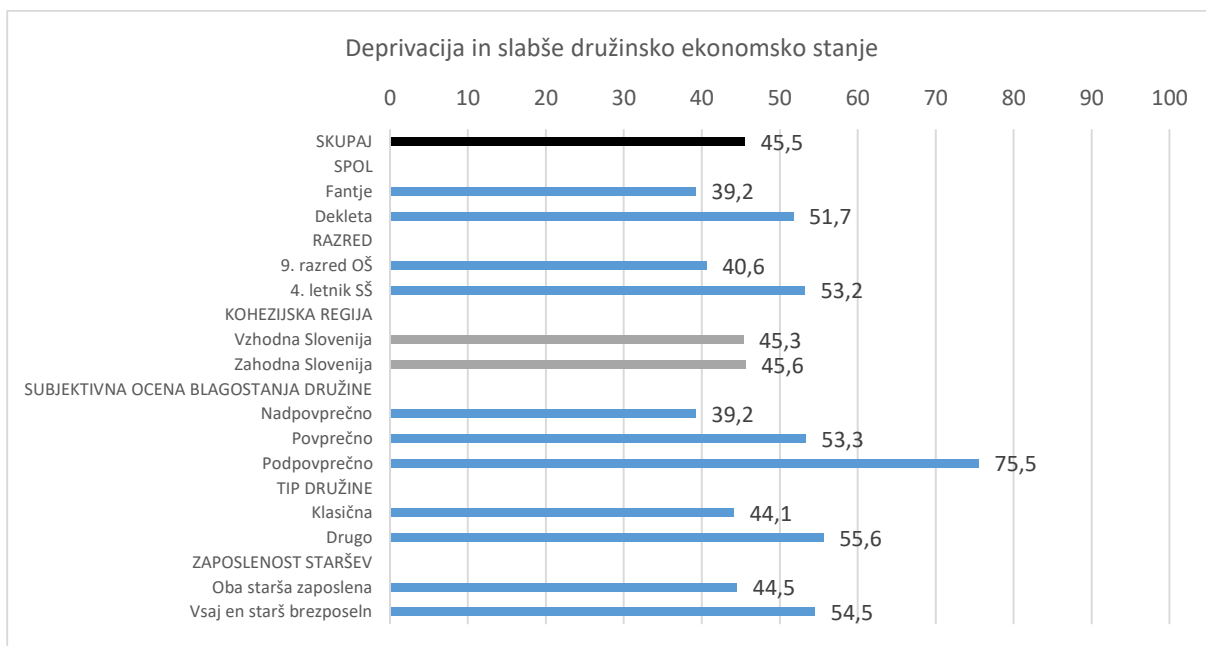
Deprivacija in posttravmatska stresna rast

- Družinsko ekonomsko stanje sta kot slabše ocenili približno dve petini fantov in več kot polovica deklet ter dve petini učencev 9. razreda OŠ in polovica dijakov 4. letnika SŠ.
- Odstotek mladostnikov, ki družinsko ekonomsko stanje ocenjujejo kot slabše, je višji med dekleti in se viša s starostjo. Višji je tudi med mladostniki iz manj premožnih družin (podpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine) v primerjavi s tistimi iz premožnejših družin, med mladostniki iz neklasičnih družin (enostarševske, rekonstruirane idr.) v primerjavi s tistimi iz klasičnih družin in med mladostniki iz družin, v katerih je vsaj eden od staršev brezposeln.
- Odstotek mladostnikov, ki v pandemiji vidijo priložnost za posttravmatsko stresno rast, s starostjo pada in je višji med mladostniki, ki prihajajo iz bolj premožnih družin (nadpovprečna subjektivna ocena blagostanja družine), v primerjavi s tistimi iz manj premožnih družin.

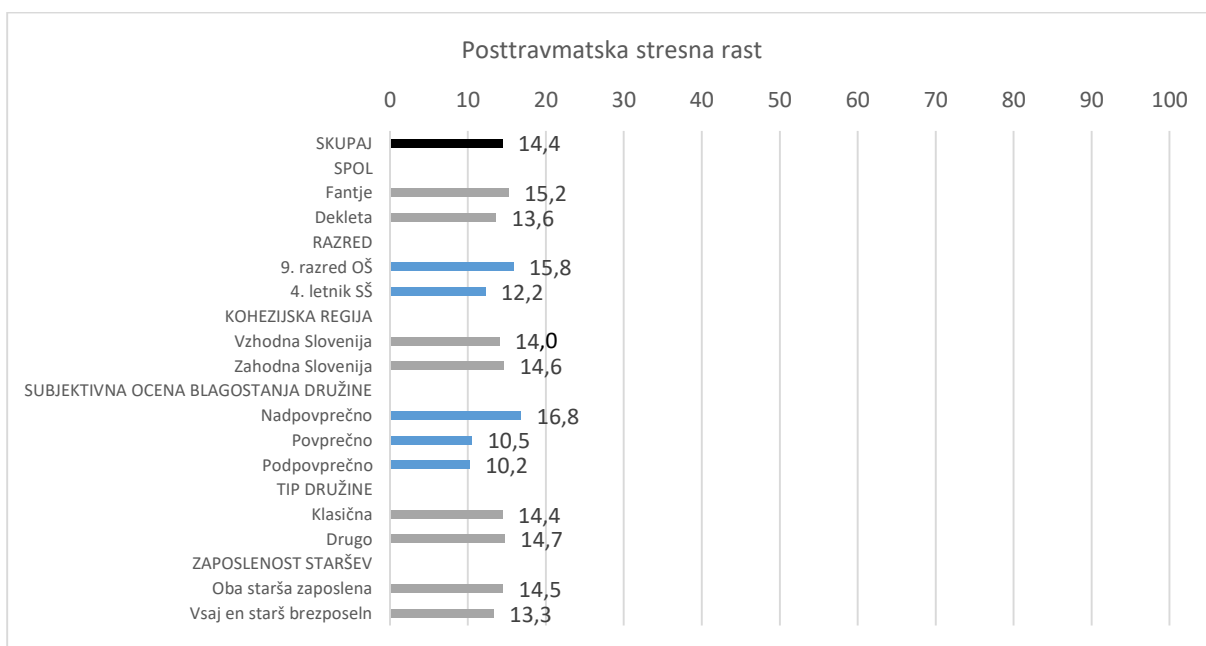
Tabela 31: Odstotki mladostnikov, ki v času pandemije družinsko ekonomsko stanje ocenjujejo kot slabše in tistih, ki so v pandemiji videli priložnost za posttravmatsko stresno rast, 2020.

	Deprivacija in slabše družinsko ekonomsko stanje		Posttravmatska stresna rast	
	%	p	%	P
Skupaj	45,5		14,4	
Spol				
Fantje	39,2	<0,0001	15,2	0,2211
Dekleta	51,7		13,6	
Razred				
9. razred OŠ	40,6	<0,0001	15,8	0,0066
4. letnik SŠ	53,2		12,2	
Kohezijska regija				
Vzhodna Slovenija	45,3	0,8354	14,0	0,6173
Zahodna Slovenija	45,6		14,6	
Subjektivna ocena blagostanja družine				
Nadpovprečno	39,2	<0,0001	16,8	<0,0001
Povprečno	53,3		10,5	
Podpovprečno	75,5		10,2	
Tip družine				
Klasična	44,1	<0,0001	14,4	0,8720
Drugo	55,6		14,7	
Zaposlenost staršev				
Oba starša zaposlena	44,5	0,0003	14,5	0,5464
Vsaj en starš brezposeln	54,5		13,3	

Pri statistično značilnih razlikah so p vrednosti izpisane odebeljeno.



Slika 56: Odstotki mladostnikov, ki družinsko ekonomsko stanje med pandemijo ocenjujejo kot slabše, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.



Slika 57: Odstotki mladostnikov, ki so v pandemiji videli priložnost za posttravmatsko stresno rast, 2020. Pri statistično značilnih razlikah so stolpci obarvani z modro.

8.7 Opisi kazalnikov

DOSTOP DO SODOBNE TEHNOLOGIJE

Nikoli, redko ali občasno dostopajo do elektronske naprave. Odstotek mladostnikov, ki so trditev »Imel/-a sem elektronsko napravo (npr. namizni računalnik, prenosnik, tablični računalnik, telefon), s katero sem lahko dostopal/-a do interneta, kadarkoli sem moral-a narediti domačo nalogo.« ocenili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli, redko, občasno, pogosto, zelo pogosto).

Nikoli, redko ali občasno dostopajo do spletnih okolij za delo za šolo. Odstotek mladostnikov, ki so trditev »Imel/-a sem dostop do spletnih okolij za delo za šolo (spletne učilnice, spletne strani, TV predavanja, telefonski sestanki, ipd.).« ocenili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

Nikoli redko ali občasno dostopajo do spletnih okolij za komunikacijo s prijatelji. Odstotek mladostnikov, ki so trditev »Imel/-a sem dostop do spletnih okolij za komunikacijo s sošolci in prijatelji (preko orodij, kot so npr. Instagram, Snapchat, Skype, Facebook, Messenger, WhatsApp, Viber itd.).« ocenili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

POGOJI ZA ŠOLSKO DELO IN INFORMIRANOST O STANJU V DRŽAVI

Nikoli, redko ali občasno imel pomoč in podporo pri šolskih obveznostih. Odstotek mladostnikov, ki so trditev »Imel/-a sem pomoč in podporo pri opravljanju svojih šolskih obveznosti in učenju (npr. s strani učiteljev, staršev, drugih virov za oddaljeno pomoč).« ocenili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

Nikoli, redko ali občasno imel prostor doma, v katerem je lahko bil sam pri opravljanju šolskih. Odstotek mladostnikov, ki so trditev »Doma sem imel/-a prostor, v katerem sem lahko bil/-a sam/-a, ko sem moral/-a opravljati svoje šolske obveznosti.« ocenili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

Nikoli, redko ali občasno prejel dovolj informacij o stanju v državi. Odstotek mladostnikov, ki so trditev »Menim, da sem prejel/-a dovolj informacij (od staršev, šole, medijev, ipd.), da sem lahko razumel/-a in spremljal/-a, kaj se je dogajalo v moji državi.« ocenili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

OSAMLJENOST

Med pandemijo pogosto ali zelo pogosto osamljen. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto si se med pandemijo novega koronavirusa počutil/a osamljeno?« odgovorili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

Med pandemijo ima nikoli ali redko občutek, da je del skupine prijateljev. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Kako pogosto si se med pandemijo novega koronavirusa počutil/a, da si del skupine prijateljev?« odgovorili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

Med pandemijo ima nikoli ali redko na voljo ljudi, s katerimi se lahko pogovarja. Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Si imel/a med pandemijo novega koronavirusa na voljo ljudi, s katerimi bi se lahko pogovarjal/a o stvareh, ki so zate pomembne?« odgovorili z nikoli, redko ali občasno (vsi možni odgovori: nikoli; redko; občasno; pogosto; zelo pogosto).

DEPRIVACIJA IN POSTTRAVMATSKA STRESNA RAST

Deprivacija in slabše družinsko ekonomsko stanje. Odstotek mladostnikov, ki so pritrdilno (vsi možni odgovori: da; ne; ne vem) ocenili vsaj eno od osmih trditev o spremembah doma: 1. *»En ali oba moja starša sta izgubila službo.«*; 2. *»En ali oba moja starša sta morala ali še delata manj dni na teden/ur na dan.«*; 3. *»Doma imamo/smo imeli manj denarja kot pred pandemijo novega koronavirusa.«*; 4. *»Zaradi finančnih razlogov smo se morali preseliti.«*; 5. *»V našem stanovanju/hiši sem se počutil/-a utesnjeno.«*; 6. *»Manj smo hodili/hodimo na počitnice in družinske izlete, ker si jih nismo mogli/si jih ne moremo privoščiti.«*; 7. *»V naši družini smo imeli/imamo doma več nesoglasij kot pred pandemijo novega koronavirusa.«*; 8. *»Včasih sem (bil/-a) lačen/-na, saj si moja družina ni mogla, si ne more privoščiti, da bi kupila hrano.«*

Posttravmatska stresna rast. Odstotek mladostnikov, ki so z odgovori na trditve o spremembah pri mladostnikih oziroma na temo posttravmatske stresne rasti dosegli seštevek točk 16 ali več. Vprašalnik je sestavljen iz osmih postavk oziroma trditev: 1. *»Spoznal-a sem, da so nekateri ljudje lahko prijazni in pripravljeni pomagati.«*; 2. *»Zdaj lahko bolje obvladujem večje težave kot prej.«*; 3. *»Bolj kot prej vem, kaj mi je pomembno.«*; 4. *»Počutim se bližje drugim ljudem (prijateljem in družini) kot prej.«*; 5. *»Vsak dan cenim (uživam) bolj kot prej.«*; 6. *»Sedaj imam priložnost početi stvari, ki jih prej nisem mogel/-la.«*; 7. *»Ugotovil/a sem, da se lahko ukvarjam z več stvarmi, kot sem prej mislil/-a, da se lahko.«*; 8. *»Zdaj mi je bolj jasno, kako bi si želel/-a, da stvari so, ko odrastem.«* Možni odgovori so bili: brez spremembe; majhna sprememba; malo večja sprememba; velika sprememba. Glede na skupno število točk mladostnike razvrstimo v dve skupini: nizek rezultat (0–15 točk; mladostniki v pandemiji ne vidijo priložnosti za posttravmatsko stresno rast) in visok rezultat (16 točk ali več; mladostniki v pandemiji vidijo priložnost za posttravmatsko stresno rast).

9.

ZAKLJUČEK

V raziskavi smo ugotovili, da so v času pandemije covid-19 prisotne pomembne razlike v samooceni zdravja in z zdravjem povezanih vedenjih ter doživljanju pandemije med mladostniki glede na spol, razred, kohezijsko regijo, tip družine, zaposlenost staršev in subjektivno oceno blagostanja družine.

Od skupno 65 kazalnikov, ki so predstavljeni v publikaciji, se 4 nanašajo na šolo in družino, 13 na (duševno) zdravje, 10 na življenjski slog, 21 na tvegana vedenja, 6 na uporabo sodobnih tehnologij in 11 na doživljanje pandemije. Pri omenjenih kazalnikih smo ugotavljali razlike med mladostniki glede na spol, razred, kohezijsko regijo, subjektivno oceno blagostanja družine, tip družine in zaposlenost staršev. Med vsemi kazalniki (65) se je največ statistično značilnih razlik med mladostniki pokazalo pri primerjavi glede na subjektivno oceno blagostanja družine (51), nekaj manj pri primerjavi glede na spol (45) in tip družine (45), razred (41), zaposlenost staršev (27), najmanj pa glede na kohezijsko regijo (16) (Tabela 32).

Kot smo že omenili, se največje neenakosti (sistematične, preprečljive in nepravilne razlike) kažejo glede na mladostnikovo oceno blagostanja njegove družine.

Ugotovitve o doživljanju pandemije kažejo, da so imeli mladostniki iz manj premožnih družin v času pandemije slabše pogoje za delo za šolo, so bili slabše obveščeni o stanju v državi; v višjem deležu so poročali, da niso imeli pomoči in podpore pri šolskih obveznostih in prostora doma, v katerem so lahko bili sami pri opravljanju šolskih obveznosti, in v višjem deležu poročajo, da niso prejeli dovolj informacij o stanju v državi kot mladostniki iz bolj premožnih družin. Mladostniki iz manj premožnih družin so tudi v višjem deležu poročali o pogostih občutkih osamljenosti med pandemijo, da niso del skupine prijateljev, o deprivaciji in poslabšanju ekonomskega stanja družine med pandemijo kot mladostniki iz bolj premožnih družin.

Podatki raziskave kažejo, da imajo mladostniki iz manj premožnih družin, pa tudi iz neklasičnih družin in z nezaposlenimi starši slabše zdravstvene izide, manj zdrav življenjski slog ter več tveganih vedenj kot mladostniki iz bolj premožnih družin, klasičnih družin, ali družin z obema zaposlenima staršema. Podobne razlike oz. neenakosti smo zaznali že v predhodnih HBSC raziskavah. Iz podatkov raziskave ne moremo sklepati, ali so se razlike med pandemijo povečale ali zmanjšale, saj nimamo primerljivih podatkov za obdobje pred pandemijo, zaključimo pa lahko, da so mladostniki iz manj premožnih družin posebej ranljiva skupina, ki ji moramo posvetiti posebno pozornost.

Ugotovitve so zelo pomembne za prepoznavo in načrtovanje ukrepov za preprečevanje in zmanjševanje razlik, predvsem pa neenakosti v zdravju in z zdravjem povezanih vedenjih. Glede na to, da so največje neenakosti med skupinami mladostnikov, ki prihajajo iz družin z različnim socialno-ekonomskim blagostanjem, morajo tudi ukrepi naslavljeni predvsem in tudi to področje.

Tabela 32: Seštevki kazalnikov, pri katerih so se pokazale statistično značilne razlike glede na različne socialno demografske značilnosti, 2020.

Sklopi kazalnikov (število)	Statistično značilne razlike (število)					
	Spol	Razred	Kohezijska regija	Subjektivna ocena blagostanja družine	Tip družine	Zaposlenost staršev
Šola in družina (4)	3	3	0	4	2	2
Šola (2)	1	1	0	2	0	0
Družina (2)	2	2	0	2	2	2
Nekateri pozitivni in negativni izidi (duševnega) zdravja (13)	11	7	4	13	9	9
Samooocena zdravja, zadovoljstvo z življenjem in psihosomatski simptomi (3)	3	3	0	3	3	2
Klinično pomembne težave, verjetnost depresije in resno razmišljanje o samomoru (3)	3	2	1	3	3	3
Osamljenost in samopodoba (2)	2	0	1	2	1	2
Samoučinkovitost (2)	0	2	0	2	2	0
Odnos do telesa in diet (3)	3	0	2	3	0	2
Z življenjskim slogom povezana vedenja (10)	9	6	3	10	7	5
Prehranske navade (7)	6	3	2	7	5	2
Telesna dejavnost in sedeča vedenja (3)	3	3	1	3	2	3
Tvegana vedenja (21)	9	12*	9	15	17	6
Tobačni in povezani izdelki (6)	4	5	2	6	6	4
Alkohol (5)	2	5	5	5	4	0
Konoplja (5)	1	/	0	1	4	0
Trpinčenje (2)	1	2	0	2	1	1
Spolnost (3)	1	/	2	1	2	1
Uporaba sodobnih tehnologij (6)	4	4	0	2	1	3
Spletni socialni mediji (3)	1	2	0	2	0	2
Video/računalniške/spletne igre (3)	3	2	0	0	1	1
Mladostniki med pandemijo (COVID-19) (11)	9	9	0	7	9	2
Dostop do sodobne tehnologije (3)	3	3	0	0	3	0
Pogoji za šolsko delo in informiranost o stanju v državi (3)	3	1	0	3	2	1
Osamljenost (3)	2	3	0	2	3	0
Deprivacija in posttravmatska stresna rast (2)	1	2	0	2	1	1
Skupaj (65)	45	41	16	51	45	27

*Med razredi nismo ugotavljali razlik pri kazalnikih, povezanih s konopljo (5) in spolnostjo (3), zato seštevke 12 pri tveganih vedenjih predstavljen izmed 13-ih, in ne izmed skupnih 21-ih kazalnikov.



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE



Ukrepi na področju obvladovanja
širitve COVID-19 s poudarkom na
ranljivih skupinah prebivalstva



EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST